

POLIROM

Gheorghi Vladimov

Ruslan cel credincios

BIBLIOTECA POLIROM

Gheorghe Vladimov

Ruslan cel credincios

Povestea unui câine de pază

roman

Traducere din limba rusă
și note de Adriana Nicoară și Leonte Ivanov
Studiu introductiv de Leonte Ivanov

POLIROM
2018

Gheorghi Vladimov, *Vernâi Ruslan*
Copyright © Gheorghi Vladimov, 1975

All rights reserved

© 2018 by Editura Polirom, pentru traducerea în limba română

www.polirom.ro

Editura POLIROM

Iași, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506
București, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1;
sector 4, 040031, O.P. 53

ISBN ePub: 978-973-46-7682-8

ISBN PDF: 978-973-46-7683-5

ISBN print: 978-973-46-7418-3

Coperta: Carmen Parii

Pe copertă: © Andrew Buckin/Dreamstime.com, Edoma/Shutterstock.com

Această carte în format digital (e-book) este protejată prin copyright și este destinată exclusiv utilizării ei în scop privat pe dispozitivul de citire pe care a fost descărcată. Orice altă utilizare, incluzând împrumutul sau schimbul, reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea, închirierea, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informației, altele decât cele pe care a fost descărcată, revânzarea sau comercializarea sub orice formă, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Lectura eco - un supererou al lumii moderne!

Versiune digitală realizată în colaborare cu Libris.ro

Pînă să devină cunoscut prin textele sale beletristice, GHEORGHI VLADIMOV (1931-2003), jurist de profesie, a scris articole de critică literară și de teatru și a lucrat ca redactor la revista *Novîi mir*. După o primă nuvelă care l-a consacrat, *Marele zăcămint*, Vladimov va scrie un roman, *Trei minute de tăcere*, și, în paralel, va lucra la *Ruslan cel credincios*, despre care multă vreme cititorii vor crede că e semnat de Soljenițîn. În 1983 este obligat să emigreze în Occident, unde scrie capodopera *Generalul și armata sa* (1994), roman care urmează tradiția epică tolstoiană. Spirit rațional, mare iubitor de dreptate și adevăr, cu Tolstoi și Cehov drept precursori, Vladimov cultivă o proză veridică, tăioasă, de o deosebită forță, dar, în același timp, metaforică și pătrunsă de lirism, mărci ale unui talent literar viguros.

A doua autoritate în stat

Până să devină cunoscut prin textele sale beletristice, Gheorghi Nikolaevici Vladimov (1931-1983), de profesie jurist, a scris articole de critică literară și de teatru și a lucrat ca redactor la secțiunea de proză a revistei *Novîi mir*, „citadelă a opoziției“ intelectualității ruse din anii '50-'60 ai secolului trecut. Era perioada „dezghețului“ și a destalinizării, porțile lagărelor se deschideau pe rând și un aer proaspăt, de libertate, încerca să alunge spectrul „terorii roșii“ ce bântuise, vreme de trei decenii, în Rusia bolșevică, aruncând milioane de ruși în starea de iobăgie a unor vremi apuse. Ca întotdeauna în această țară, tonul schimbărilor și al liberalizării l-au dat scriitorii. După moartea lui Stalin, în *Novîi mir* apar câteva texte emblematice: romanul lui Vasili Grossman, *Pentru o cauză dreaptă*, articolul lui Vladimir Pomeranțev, „Despre sinceritate în literatură“, un alt roman îndelung comentat, sub semnătura lui Vladimir Dudințev, *Nu doar cu pâine*, din pricina căruia Konstantin Simonov, redactorul-șef al revistei, a fost destituit¹, sau studiul lui Feodor Abramov, *Colhoznicii în literatura postsovietică*, în vreme ce, în redacție, se citeau texte inspirate din universul concentraționar² și se poartă discuții legate de tipul de erou al acelor ani și de modalitățile artistice de

demascare a ororilor regimului bolșevic. Marea izbândă în lupta Intelectualului cu Puterea s-a petrecut în noiembrie 1962, când, în periodicul moscovit, s-a tipărit nuvela lui Soljenițin, *O zi din viața lui Ivan Denisovici*, text ce marchează începutul destrukturării regimului totalitar. Faptul că o poveste despre realități asupra cărora se păstra tăcere, închise ochilor din afară, a apărut în Rusia, și nu în străinătate, a tăiat elanul socialiștilor europeni, care nu dădeau crezare zvonurilor legate de existența, în Rusia sovietică, a lagărelor de muncă forțată. În același timp, se lansa în literatură o temă fundamentală și extrem de prolifică, cea a universului concentraționar, grație căreia adevărul a răzbătut prin cortina instituită de propaganda bolșevică. Dintr-odată, Rusia care trimitea în lagăr s-a trezit, după cum se exprima Anna Ahmatova, față în față cu Rusia care zăcuse în lagăre și închisori, iar deasupra ambelor plana întrebarea: „Cine-i de vină?”.

În astfel de circumstanțe tensionate și, în același timp, propice creației s-a format ca scriitor Gheorghi Vladimov. Fiecare dintre cărțile „adânc cumpănite” pe care le-a lăsat posterității a reprezentat un eveniment, a aspirat la statutul de capodoperă. Nuvela care l-a consacrat a fost *Marele zăcământ*, izvorâtă din realitățile anilor 1950 de pe un șantier pentru exploatarea minereurilor din regiunea Kursk. Tipărit în 1961, textul a cunoscut, în doar patru ani, 27 de ediții și a fost tradus în 18 limbi. Un an mai târziu, Vladimov purcede la scrierea unui roman, *Trei minute de tăcere*, a cărui acțiune se petrece în mările Nordului și are la bază propria experiență de „matroz” a autorului pe un vas de pescuit. Scris cu migală, într-o limbă presărată cu expresii tari, marinărești, romanul a fost găzduit de aceeași revistă *Novîi mir*, în trei numere succesive din 1969³.

În paralel, autorul lucrează la romanul *Ruslan. Povestea unui câine de pază*⁴, al cărui conținut crud și încărcat de semnificații n-o „recomanda” publicării, mai cu seamă după „pensionarea” forțată a lui Hrușciiov, în 1964, și preluarea puterii de către „aripa dură” a partidului. Plimbat fără succes pe la mai multe redacții, refăcut la sugestia lui Tvardovski, manuscrisul va circula în samizdat, fără menționarea numelui autorului⁵, pentru ca, în cele din urmă, să fie tipărit în revista *Grani* din Republica Federală Germania (1975), iar după căderea regimului comunist, și în Rusia⁶. Ultimul text scris în țară de Vladimov va fi o povestire dedicată lui Heinrich Böll, „Nu acordați atenție, maestro” (1982).

Anii emigrației

Al treilea val al emigrației ruse (1960-1980) a inclus, în genere, opozanți ai regimului comunist, persoane cărora li s-a retras cetățenia și au fost expulzate, militanți pentru drepturile omului, nevoiți să-și părăsească patria sub amenințarea închisorii, a lagărului și a morții. Înainte de aceasta, fuseseră anchetați, persecutați, li se interzisese dreptul de a publica, li se confiscaseră manuscrisele, astfel încât, la întrebarea lansată cu un secol în urmă de Cernîșevski, răspunsul lor a sunat categoric: „În Rusia nu mai e nimic de făcut”. În felul acesta, culturile mai multor țări din Europa și America s-au îmbogățit cu un nou aflus de materie cenușie și cu noi talente provenite

din spațiul sovietic: Soljenițin, Dovlatov, Brodski, Voinovici, Viktor Nekrasov, Maksimov, Sineavski și mulți, mulți alții.

Ca disident, Vladimov s-a remarcat prin Scrisoarea deschisă către Uniunea Scriitorilor, în care solicita libertatea creației și dezbateră în public a epistolei lui Soljenițin împotriva cenzurii, prin realismul tragic, demascator al textelor sale, prin atitudinea critică la adresa invaziei sovietice din Afganistan și ca șef al filialei moscovite a organizației Amnesty International, interzisă în URSS. Ca urmare, va fi acuzat de „activitate dușmănoasă sistematică, ce defăimează înalta chemare a unui cetățean al URSS“, exclus din Uniunea Scriitorilor, supus anchetei și, sub amenințarea că va fi deferit justiției, nevoit să emigreze în Occident (1983)⁷. În Germania Federală, pe care o alege drept reședință, autorului i-au lipsit în special cititorii, întrucât în exilul rus nu și-a putut crea un auditoriu al său, cu reacții prompte și obiective la orice apariție editorială, cum era publicul din spațiul cultural de proveniență. De acolo, din străinătate, va percepe Rusia „ca pe o țară a cititorilor“, în care „cuvântul e foarte scump, iar scriitorul, chiar dacă poate fi adus la infarct ori trimis în mormânt, reprezintă, totuși, a doua autoritate în stat, e ascultat. Îl snopesc cu bâtele, însă îl ascultă“⁸. Va trăi vreme de șapte ani în exil, perioadă în care va fi redactor-șef al revistei *Grani*, va colabora la două dintre periodicele emigrației, *Russkaia mâsl* și *Kontinent*, și va scrie *Generalul și armata sa*, „primul roman cinstit despre război“⁹, a cărui fabulă e inspirată de luptele pentru eliberarea Kievului din 1943. Romanul autobiografic *Lungul drum spre Tipperary*, la care lucra în ultimii ani, „simbol al întoarcerii în Patrie“, n-a fost dus la bun sfârșit: autorul moare în Germania și va fi înmormântat în țară, la Peredelkino.

Vladimov a cultivat o proză veridică, tăioasă, de o deosebită forță demascatoare și, în același timp, metaforică și pătrunsă de lirism, mărci ale unui talent literar viguros. Eroii pe care ni-i prezintă sunt măcinați de contradicții, în conflict cu propriile porniri, dar, mai cu seamă, cu lumea din jur, cu „masa“ ce dă să-i înghită. Găsim în paginile pe care ni le-a lăsat o adevărată filosofie a libertății, meditații profunde cu privire la responsabilitatea față de adevăr, la capacitatea uimitoare și, în același timp, periculoasă a omului de a se metamorfoza, de a se înjosi sau înălța, la spiritul de turmă și la efectul nociv al ideologiei asupra conștiinței.

Metafora unui popor

Cu destinul ei neobișnuit, circulând din mână în mână, citită pe ascuns și tipărită în Rusia la un sfert de secol de la scrierea lui, romanul *Ruslan cel credincios. Povestea unui câine de pază*¹⁰ a impresionat prin veridicitate, prin adâncul lui umanism și prin caracterul tragic al celor trei personaje-cheie: câinele, Stăpânul și Sfrijitul. În același timp, autorul supunea dezbaterii câteva chestiuni spinoase, despre care în Rusia se pomenea doar în șoaptă: cea a vinovăției și a iertării, a denunțului și urii față de aproape, a divizării unei țări întregi în escortați și escortanți¹¹. Inedită era și modalitatea de abordare a temei Gulagului: lumea văzută prin ochii unui câine¹², un ciobănesc renumit pentru extraordinara lui fidelitate față de stăpân și

Slujbă, devenit, prin dresaj, instrument al regimului opresiv, „un fruntaș în răutate“. Cu toate acestea, trimiterile și aluziile din text îi privesc pe oameni, ajunși victime și, totodată, criminali ai regimului, un regim pe care ei înșiși l-au tolerat, l-au lăsat să se întindă peste întreaga Rusie, să le cuprindă conștiința, libertatea și demnitatea, câinele fiind doar „metafora unui popor și a unei țări într-o perioadă dată“ (P. Vail). Dresajul său e, în fond, dresajul conștiinței umane, „deformarea naturii înseși“.

Romanul e, totodată, și un avertisment, un îndemn la neuitare, căci, se știe, cine uită trecutul și-a ratat șansele la viitor. Crima cumplită pe care a săvârșit-o regimul totalitar din Rusia sovietică a constatat în faptul că a reușit să dezumanizeze omul, să-l transforme în fiară, să-l facă capabil să ridice mâna asupra semenului său și să-l trimită morții. Sârma ghimpată i-a postat, de-o parte și de alta a ei, pe Sfrijit și pe Stăpân. Însă doar Sfrijitul va scăpa, după trista experiență a lagărului, cu sufletul viu, nemutilat. Inoculat Stăpânului (un țăran din cuprinsul Ucrainei), virusul ideologiei totalitare a lăsat urme adânci, i-a afectat judecata. Omul din el fusese ucis, iar Sinele s-a subordonat Ideii. Săvârșirea Răului era acum sinonimă cu îndeplinirea unei îndatoriri cetățenești. „Dacă mi se poruncește să te ating“, se justifică el într-o discuție cu Sfrijitul, „e altă treabă, am depus jurământ...“. De aceea, conform judecății acestuia, libertatea „celor ce supărau Patria“ era un fenomen neobișnuit, vremelnic; foarte curând, lagărele se vor umple din nou cu „cei ce pot fi ridicați la orice oră“, căci „se știa dinainte cine ce are pe suflet și încotro bate“. Ce nu putea înțelege Stăpânul era faptul că, așa cum Revoluția și-a devorat fiii, și Slujba, metaforă a Sistemului, a Regimului totalitar, îi devora pe

cei mai devotați servitori ai ei. În aceasta și consta „tragedia fidelității“ de care vorbea, întâmpinând romanul, criticul literar Natalia Ivanovna¹³.

Cu un mic adaos, întrebarea ce servește drept motto cărții de față poate să sune astfel: „Ce-ați făcut din om, domnilor?“.

1. Promotorul orientării antistaliniste de la *Novîi mir* a fost poetul și publicistul Aleksandr Tvardovski. El a condus revista în două intervale de timp: 1950-1954 și 1958-1970. În 1954, pentru încercarea de a-și publica poemul *Tiorkin pe lumea cealaltă*, considerat „un pamflet la adresa realității sovietice“, Tvardovski va fi înlocuit cu Konstantin Simonov.
2. Printre care și *Povestirile din Kolîma* ale lui Varlam Șalamov.
3. *Marele zăcământ* a apărut în traducere românească în 1967, iar *Trei minute de tăcere*, în 1968. În afara lor, din creația lui Vladimov s-a mai publicat nuvela *Căpitanii*, cuprinsă în antologia *Mărul roșu* (1965). De menționat că cenzura a operat tăieturi în fiecare dintre operele amintite mai sus.
4. Prima versiune a textului a fost redactată în anii 1963-1965.
5. În lipsa acestui indiciu, paternitatea textului îi era atribuită lui Soljenițîn.
6. În 1989, în revista *Znamea*.
7. Înainte de aceasta, i se retrăsese cetățenia sovietică.
8. Gheorghi Vladimov, „Mi-aș fi dorit acum să fiu alături de conaționalii mei...“ Interviu publicat în *Literaturnaia gazeta*, nr. 23 (5297) din 6 iunie 1990, p. 5.
9. În opinia scriitorului Piotr Vail, în literatura rusă nu existase până atunci „o carte adevărată despre război“.

- [10.](#) În original, *Vernâi Ruslan. Istoriia karaulnoi sobaki* (*Ruslan cel credincios. Povestea unui câine de pază*).
- [11.](#) Vladimov n-a fost, la propriu, un locuitor al Gulagului, însă a trăit sub spectrul terorii și al iminenței arestului până la moartea lui Stalin, în 1953. În schimb, mama scriitorului, Maria Zeifman, s-a numărat printre victimele regimului opresiv, fiind închisă într-un lagăr din apropierea Leningradului. Ea i-a povestit scriitorului despre ceea ce se petrecea dincolo de sârma ghimpată, în vreme ce unul dintre punctele de pornire ale textului de față îl reprezintă istorisirea unui coleg de redacție de la *Novîi mir* despre câinii de pază de la Temirtau (actualmente în Kazahstan), lăsați în voia sorții după desființarea lagărului de acolo, câini ce escortau orice coloană apărută în zonă.
- [12.](#) Personajele împrumutate din „lumea celor care nu cuvântă“ nu sunt o invenție a literaturii celei de-a doua jumătăți a secolului XX: le întâlnim la Gogol și Turgheniev (*Însemnările unui nebun*, respectiv, *Mumu*), la Cehov și Tolstoi (*Kaștanka*, respectiv, *Holstomer. Povestea unui cal*), iar mai târziu la Bulgakov, în *Inimă de câine* sau *Maestrul și Margareta*, când, pentru întâia oară, ele interferează cu sfera politicului.
- [13.](#) Natalia Ivanovna, „Tragedia fidelității și comedia ei“, în *Ogoniok*, nr. 21/1989.

Ce-ați făcut, domnilor!

M. Gorki, *Barbarii*

1

Toată noaptea a urlat viscolul, zgâlțâind cu scrâșnet felinarele și zdrăngănind zăvorul de afară. Spre dimineață însă, urgia s-a domolit, s-a potolit și a venit stăpânul. S-a așezat pe un taburet, cuprinzându-și genunchiul cu o mână umflată și roșie. Și-a aprins o țigară, așteptând ca Ruslan să-și termine de lipăit fiertura. Stăpânul își adusese cu el automatul și îl agățase de un cârlig în colțul cuștii – asta însemna că urmează slujba, ceea ce nu se mai întâmplase de mult, prin urmare, se cuvenea să mănânce încet, fără grabă, dar și fără zăbavă.

Astăzi căpătase un os mare, dulce și atât de promițător, încât îi venea să-l ducă în colțul lui de îndată și să-l împingă în culcuș, ca apoi să-l roadă cum se cuvine – în întuneric și singurătate. Dar, de față cu stăpânul, se sfia să-l scoată din blid și, pentru orice eventualitate, jupui doar toată carnea de pe el – experiența îi spunea că, la întoarcere, s-ar putea să nici nu-l mai găsească. Împingându-l atent cu botul, lipăi grăsimea de la suprafață, apoi se apucă să înfulece cocoloașele calde de la fund, scăpându-le și iar prinzându-le, când, deodată, stăpânul făcu o mișcare bruscă și întrebă nerăbdător:

— Gata?

Se ridică în picioare și aruncă jos mukul de țigară. Acesta nimeri în blidul cu fiertură și sfârâi. Așa ceva nu se mai întâmplase niciodată, însă Ruslan nu lăsa să se observe că l-ar fi mirat ori jignit, ci doar își înălță privirea spre stăpânul său și dădu din coada stufoasă, în semn de mulțumire pentru hrană și că este gata să se achite numaidecât prin muncă. Nu-și mai îngădui să se uite la os, ci plescăi doar grăbit din blidul cu apă. Se simțea pregătit pentru misiune.

— Să plecăm, dar.

Stăpânul îi întinse zgarda. Dând din urechi drept răspuns la atingerea mâinilor lui, Ruslan își vârî bucuros gâtul în ea. Stăpânul îi încheie catarama, după ce verifică să nu-l strângă prea tare. O parte din curea și-o petrecu peste mână, iar capătul și-l prinse de centiron – în felul ăsta, rămâneau legați și nu se pierdeau unul de altul pe timpul misiunii. Cu mâna liberă își săltă automatul, îl apucă de curea și-l trecu la spate, cu țeava îmbrobonată în jos. Din obișnuință, Ruslan își ocupă locul la piciorul stâng al stăpânului.

Străbătură coridorul întunecos, spre care dădeau ușile acoperite cu plasă groasă ale tuturor cuștilor. Printre zăbrele, străluceau umed priviri piezișe; câinii flămânzi scheunau, împungeau plasa cu frunțile bombate, iar în capătul cel mai îndepărtat un câine lătra din răspuțeri, cuprins de o invidie înverșunată, năprasnică. Ruslan se simți mândru că acum el este primul scos la datorie.

Dar abia se deschise ușa de afară, că o lumină albă, orbitor de strălucitoare, îi năvăli în față, încât, mijindu-și ochii, sări, mârâind, îndărăt.

— Ei, ei! spuse stăpânul și smuci de cureaua zgărzii. Te-i lenevit, jigodie. Ce te dai napoi, n-oi mai fi văzut zăpadă?

Deci asta urlase toată noaptea. Și uite cum se așternuse – ca o pătură groasă și pufoasă peste terenul pustiu, pe acoperișurile cazarmii, ale magaziiilor și garajului, ca niște căciuli – pe felinare, pe băncile din jurul coșului pentru mucuri. De câte ori n-o văzuse el în viața lui și totuși, de fiecare dată, i se părea o ciudățenie. Știa că la stăpâni asta se cheamă „zăpadă“, însă el n-ar prea fi de acord ca aceasta să poarte în general vreun nume. Pentru Ruslan era pur și simplu ceva alb. Și, din pricina lui, totul își pierde denumirea, totul se schimba, tot ce era obișnuit pentru ochiul și nasul lui, lumea devenea pustie și mută, toate urmele dispăreau. Un singur șir însă se distingea clar – de la bucătărie până în prag – erau cizmele stăpânului. În clipa următoare, albul i se năpusti în nări, răscolindu-l profund; își afundă în el botul până la sprâncene și trase o brazdă, umplându-și toată gura; pufnind, îi lătră chiar o nerozie veselă, însemnând, aproximativ: „Nu-mi umbla mie cu brașoave, că te cunosc eu!“. Stăpânul nu-l strunea, lăsase cureaua liberă cât era de lungă și Ruslan ba rămânea în urmă, ba alerga înainte – albit deja la gene, sprâncene și bărbie, nu se putea potoli nicicum, nu se mai sătura de adulmecat și de respirat în voie.

Tocmai de aceea a și săvârșit o mică greșeală – când ești la datorie, uită-te unde trebuie. Ceva l-a pus totuși în gardă, așa că și-a ciulit bine urechile și a încremenit, cuprins de un vag sentiment de neliniște. La dreapta, se înșirau stâlpii jupuiți și sârma ghimpată, iar mai departe – câmpul pustiu și perdeaua crestată, întunecată a pădurilor; la stânga – aceiași stâlpi și sârma ghimpată, și aceeași bucată de pământ, însă presărată cu barăci scunde, ca niște hrube, din bârne înnegrite de vreme. Ca întotdeauna, ele îl priveau cu ferestruicile oarbe, acoperite de chiciură, ca o albeață pe ochi. Toate erau la locul lor, nu se

clintise nimic. O liniște neobișnuită, nemaipomenită pogorâse însă asupra lumii, pașii stăpânului se afundau în ea, de parcă mergea pe un covor de pâslă. Și, lucru ciudat, nimeni nu făcuse cu răsuflarea lui nici măcar o găurică în gheața acelor ferestruici – de curiozitate, să vadă ce se mai întâmplă pe lume (căci, în privința aceasta, oamenii nu se deosebesc prin nimic de câini!). Barăcile însele arătau straniu de plate, parcă ar fi fost pictate în alb și nu scoteau nici un sunet, ca și cum cei care le locuiau, făcând gălăgie și duhnind, ar fi pierit cu toții deodată, într-o singură noapte.

Dar, dacă ar fi pierit toți, el ar fi simțit asta! Dacă nu el, atunci alți câini – vreunul dintre ei ar fi visat negreșit acest lucru și i-ar fi trezit pe ceilalți cu urletul lui. „Nu sunt acolo, gândi Ruslan. Oare unde-au dispărut?“ Dar se rușină pe dată de lipsa lui de istețime. N-au murit, au evadat! De tulburare, prinse să tremure tot, să respire des și cu zgomot; ar fi vrut să scuture cureaua și să-l tragă pe stăpân, cum se întâmpla în zilele acelea rare, neobișnuite, când alergau uneori verste întregi și totuși îi ajungeau din urmă – nu li s-a întâmplat niciodată să nu-i prindă! – și începea Slujba cea adevărată, cel mai frumos lucru pe care-l cunoștea Ruslan.

Cu toate acestea, nu totul se încadra în acel ceva neobișnuit și rar. Ruslan știa cuvântul „evadare“, deosebea chiar „evadare izolată“ de „evadare în grup“, doar că, în asemenea zile, era întotdeauna zarvă multă, agitație nervoasă, stăpânii țipau unii la alții din nimic, ba chiar și câinii o păteau pentru un fleac și, uluiți și furioși, se încăierau la rândul-le și se potoleau numai când porneau în urmărire. Asemenea liniște nu mai întâlnise niciodată și acest lucru îi trezea cele mai groaznice bănuieli. Se pare că evadaseră toți locatarii barăcilor, iar stăpânii – după ei,

și atât de grăbiți, că nu mai apucaseră să-și ia nici câinii, or fără câini, despre ce urmărire mai poate fi vorba! Acum, doar ei doi, stăpânul și Ruslan, trebuie să-i găsească pe toți și să-i gonească la loc – toată turma puturoasă, mugindă, înnebunită.

Câinele simți o sfârșeală și o groază care-i înghețau măruntaiele și alergă înainte, ca să i se uite stăpânului în ochi. Dar și cu stăpânul era ceva în neregulă: se gârbovea așa de ciudat, privind mohorât în lături, iar mâna trecută prin cureaua automatului nu și-o ținea pe curea, ca de obicei, ci tremurândă, în buzunarul mantalei. Ruslan se gândi chiar că și stăpânul simte fiori de gheață în pânțele și nu era de mirare după ce îi aștepta azi! Se lipi de mantaua lui, își frecă umărul de ea – asta însemna că înțelege totul și e gata de orice, chiar și să moară. Ruslan nu fusese niciodată pe moarte, dar văzuse cum se sfârșesc și oamenii, și câinii. Nimic nu-i mai înfricoșător, dar, dacă-i împreună cu stăpânul, atunci e altceva, o să reziste. Numai că stăpânul nu i-a luat în seamă atingerea, nu l-a încurajat drept răspuns, așa cum făcea mereu, punându-i mâna pe frunte – or, asta era de rău.

Deodată, văzu ceva ce-i ridică părul măciucă pe grumaz și-i aduse în gât un mârâit gâlgâitor. Nu se remarca printr-o vedere bună – și își cunoștea defectul, răscumpărându-l cinstit prin zel și instinct –, dar îi sări în ochi poarta principală a lagărului, de îndată ce el și stăpânul intrară pe porțiță în zona interzisă. Atât de stranie era priveliștea acestei porți, încât lui Ruslan nici nu-i venea să-și creadă ochilor. Stătea larg deschisă, scârțâind în vânt din balamalele lungi și ruginite, și nu alerga nimeni spre ea, cu țipete și împușcături, grăbindu-se să o închidă numaidecât. Mai mult, și a doua poartă, din cealaltă parte a zonei interzise, care nu se deschidea niciodată în același timp

cu prima, era acum larg deschisă; drumul alb ieșea din lagăr nedelimitat, netrasat și se avânta spre orizontul întunecat, în păduri...

Dar ce se întâmplase cu turnul de pază! Era de nerecunoscut, orbise complet: un proiector zăcea pe jos, înzăpezit, un altul, rânjindu-și colții de sticlă spartă, atârna de un cablu. Dispăruseră din turn, nu se știe unde, și cojocul alb, și căciula de blană cu urechi, și țeava neagră cu muchii, ațintită veșnic în jos. Doar pânza roșie decolorată a mai rămas deasupra porții, însă sfâșiată de cineva în bucăți, atârând hidos și zbătându-se în vânt. Însă Ruslan avea propria lui relație cu această pânză, cu inscripțiile ei albe misterioase¹: prea i se întipărise în suflet cum, în serile întunecoase, după lucru, pe orice vreme – fie viscol, fie ger sau ploaie torențială – coloana deținuților se oprea în fața ei, flancată de stăpâni și câini, și ambele proiectoare se aprindeau și își încrucișau pe ea razele fumurii; pânza era numai văpaie – pe toată lățimea porții – și deținuții își înălțau fără voie capetele și, zgribuliți, își pironeau privirile pe inscripția ei orbitoare. Lui Ruslan nu i-a fost dat să pătrundă întreaga înțelepciune ascunsă a acesteia, însă și pe el îl înțepau ochii până la lacrimi, și el era cuprins dintr-odată de un fior, de o dulce tristețe și de o încântare insuportabilă, care îl înțepeneau pe dinăuntru ca un leșin.

Aceste pierderi și distrugeri l-au zguduit pe Ruslan, nerușinarea fugarilor l-a făcut să-și piardă capul. Cum de-au crezut ei că de data asta nu vor fi prinși! Și cum au știut dinainte că va ninge și se vor șterge toate urmele și că e greu pentru un câine să lucreze în frig. Dar cel mai dezgustător e că nici nu se feriseră din cale-afară: își aduce bine aminte de ultimele zile, inexplicabile, când câinii tânjeau după slujba lor

și venea doar stăpânul lui Ruslan, însă și el fără automat, să-i hrănească și să-i lase să se dezmoștească puțin în curtea de plimbare, ține minte cum s-au purtat în tot acest răstimp deținuții din lagăr. Cât se poate de ciudat: hoinăriseră în cârduri prin întreaga zonă de locuit, țiuseră din armonică, zbieraseră cântece, ba chiar se apucaseră să zădărască și câinii, imitându-i – atât de caraghios și fără nici o noimă. Cum de stăpânul nu observase chiar nimic, când câinii, toți până la unul, simțiseră că ceva e în neregulă și, din pricina neliniștii teribile, și-au ros culcușurile!

Ruslan nu-l învinuia pe stăpân, nu-i reproșa nimic. Nu mai era tânăr și știa: stăpânii greșesc uneori. Dar lor le era permis. Însă acest lucru nu le era îngăduit câinilor și deținuților, care răspund întotdeauna pentru greșelile lor și adesea și pentru ale stăpânilor. Iar dacă așa s-a întâmplat, Ruslan știa că trebuie să împartă răspunderea greșelii cu stăpânul și să-l ajute s-o îndrepte cu orice preț. Gândindu-se cât de iscusit l-au tras pe sfoară fugarii pe stăpân, Ruslan pur și simplu se stârnea să acționeze, își întreținea furia până când se supăra de adevăratelea. Furia lui era de culoare galbenă. În galben se colorau cerul și zăpada, galbene deveneau fețele fugarilor, care se întorceau îngroziți, din goană, spre el, ca niște pete galbene apăreau tălpile acestora. În timp ce vedea aievea toată scena, nu se putu abține și se năpusti, lătrând turbat. Trăgând după el cureaua lată, tăbăcită, îl târî spre poartă pe stăpân.

— Ce-i cu tine, boaită, ce-ai?

Stăpânul abia se mai ținea pe picioare. Îl smuci pe Ruslan spre sine și, ca să-l domolească, își făcu numărul obișnuit: îl trase în sus de zgardă, așa încât labele din față îi atârnavă în aer. Ruslan nu mai mârâia, horcăia deja.

— Unde te răpezi, te temi că n-ajungi în rai? Numai de-aldi tini lipsau pi-acolo.

Îl lăasă apoi jos, îi desfăcu catarama de la zgardă, strânse cureaua și-o vârî în buzunarul mantalei.

— Iaca, du-te acu. Du-te nainte, n-ai să greșăști.

Îi arată cu mâna spre câmp, de-a lungul drumului alb și aceasta putea să însemne doar: „Caută, Ruslan“. Asemenea lucruri Ruslan le pricepea și fără comandă. Numai că nu adulmecă nici o urmă, nici părere de urmă.

Îi aruncă stăpânului o privire rapidă și neliniștită, disperată aproape, și, cu capul în jos, spulberând zăpada cu botul, făcu turul convenit. Mirosea a ierburi uscate, a putregai, a șoareci, a cenușă, însă a oameni – ba. Fără zăbavă, făcu al doilea tur – mai larg. Din nou – nimic. Atât de demult trecuseră pe-aici, că era o nerozie măcar să încerci să adulmeci vreo urmă. Să-l înșele însă, să-l ducă pe stăpân așa, la nimereală, ca apoi s-o facă pe nebunul, cum că stăpânul însuși încurcase ceva, iar acum are pretenție de la el – Ruslan nu-și permitea asemenea glume. Iar stăpânul nu putea să încurce nimic, ei plecaseră pe poartă, era clar ca lumina zilei, așa că mai caută dacă ai ce. Curând se simți sleit de puteri, de parcă îi scosese cineva măruntaiele, și se trânti cu fundul în zăpadă. Cu limba aburindă, atârând într-o parte, clipind vinovat din ochi, ciulindu-și urechile, își recunoscă sincer neputința.

Stăpânul îl privi și-și strâmbă răutăcios buzele. Ruslan nu găsi nici cel mai mic semn de înțelegere în ochii lui, în cupele acestea uimitoare, pline de un albastru tulbure – doar răceală și batjocură. Ar fi vrut să se lungească la pământ, să se târască pe burtă, deși știa că erau inutile orice rugăminți și tânguiri. Tot ce doreau aceste două cupe, cele mai dragi din lume, se îndeplinea

întotdeauna, oricât te-ai fi văitat și i-ai fi lins cizmele unse cu cremă usturătoare și puturoasă. Ruslan a și vrut să încerce asta cândva, dar a văzut cum a făcut-o odată un om și omului nu i-a fost de nici un folos.

— Mai departe, poate? întrebă stăpânul. Ori ai vrea aici, mai aproape de casă?

Aruncă o privire spre poartă și-și trase încet automatul de pe umăr.

— Tot un drac, se poate ș-aici...

Ruslan fu cuprins de tremur și-l apucă un căscat neașteptat, care-i muta fălcile din loc, însă și-l birui și se ridică în picioare. Nici n-ar fi putut altfel. Tot ce e mai înspăimântător, fiara înfruntă în picioare. Iar el înțelesese că venise la el în această zi albă, că se întâmplase chiar cu o clipă înainte, că n-aveai cum să eviți ce avea să urmeze și că nu poți învinovăți pe nimeni. Cine-i de vină că, iată, și el a încetat să înțeleagă ce și cum?

Știa bine ce se petrece după asta, atunci când câinele încetează să mai înțeleagă ce și cum. Nu te mai salvează nici un fel de merite anterioare. Prima dată, din câte ținea el minte, se întâmplase cu Rex, un câine cu multă experiență și extrem de zelos, răsfățatul stăpânilor, pe care, în virtutea tinereții sale, Ruslan îl invidiase nespus. Ziua căderii lui Rex a fost dintre cele mai obișnuite, nici un câine n-a avut vreo presimțire: ca de obicei, luaseră în primire convoiul la postul de gardă și, tot ca de obicei, număraseră toți deținuții și fuseseră rostite cuvintele obișnuite. Și chiar în clipa aceea, când abia se depărtau de poartă, brusc un deținut a prins să urle sălbatic, ca din gură de șarpe, și a luat-o la goană. Smintitul, unde ar fi putut să se ascundă în câmp deschis, în văzul tuturor! Și nici nu s-a ascuns, nici nu s-a stins strigătul lui, că automatele s-au pornit să

răpăie, trei-patru deodată, iar de sus, din turnul de pază, li s-a alăturat și mitraliorul. Da, oricât ar părea de ciudat, de asemenea prostii erau în stare uneori cei cu două picioare! Însă, prin nerozia lui, deținutul l-a indus în eroare pe Rex, care mergea alături și trebuia să fie cu ochii în patru și să presimtă totul dinainte, iar dacă a scăpat momentul și a făcut o greșală, trebuia să se repeadă pe urmele fugarului și să-l doboare numaidecât. Rex însă, captivat de priveliște, s-a așezat, cu limba scoasă, și a lăsat să mai iasă vreo trei din rând și să strige la stăpâni, dând din mâini. Au fost iute împinși la loc, cu paturile armelor, ajutați fiind și de câini, dar Rex nici la asta n-a luat parte! Nu mai înțelegea deloc ce și cum. S-a repezit spre omul din câmp – care nici nu mai horcăia! – și și-a înfipt colții în brațul lui drept. A fost atât de prostesc, încât nici măcar n-a mai mârâit, ci a scos doar un schelălăit jalnic. Stăpânul lui Rex l-a târât la o parte și, de față cu toți, l-a lovit zdravăn cu cizma în burtă. În ziua aceea, i-au mai încredințat paza convoiului, dar toți câinii au înțeles, și el mai bine decât oricare: se întâmplase ireparabilul.

Toată seara, după serviciu, a suferit din pricina rușinii. Zăcea de parcă ar fi fost bolnav, cu botul într-un colț al cuștii, fără să se atingă de mâncare, iar noaptea una-două se punea pe urlat, înnebunind toți câinii cu presimțiri îngrozitoare, nelăsându-i să închidă un ochi. În dimineața următoare, stăpânul lui Rex a venit după el și, oricât a scheunat, oricât i-a lins cizmele, nu i-a folosit la nimic. L-au dus dincolo de sârma ghimpată, pe câmp, au auzit cu toții o rafală scurtă și Rex nu s-a mai întors. Nu se poate spune că a dispărut imediat și pentru totdeauna – prezența lui s-a mai făcut simțită în zonă vreo câteva zile și, nu departe de drum, câinii i-au văzut coastele

umflate, pe care le ciuguleau ciorile, și și-au amintit de cumplita lui greșeală. Apoi n-a mai rămas nici urmă din Rex. Cușca i-au spălat-o cu săpun, i-au schimbat culcușul și castronul, pe ușă a fost agățată altă tăbliță și acolo s-a instalat Amur, un novice care avea toată viața înaintea.

Mai devreme sau mai târziu, așa se întâmpla cu toți. Unii își pierdeau mirosul sau orbeau de bătrânețe, alții se obișnuiau prea tare cu escortații și începeau să le facă mici favoruri; erau și dintre aceia care, din pricina slujbei îndelungate, erau atinși de-o groaznică întunecare a minții, ce-i făcea să mârâie și să se repeadă la propriul lor stăpân. Dar sfârșitul era același – toți plecau pe drumul lui Rex, dincolo de sârma ghimpată. Ruslan își amintea de o singură excepție, când câinele murise în cușca lui. Odată, într-o încăierare cu doi fugari, lui Buran² îi fusese frântă șira spinării cu o țeavă de fier, stăpânii l-au adus din pădure pe o manta, l-au mângâiat și l-au tras ușurel de ureche, spunând: „Buran e bun, bravo, Buran e grozav, i-ai prins, Buran!”. Nu mai știau ce să-i mai dea să mănânce. Iar în seara aceea, i-au pus ceva în mâncare și el și-a dat duhul pe dată, în convulsii.

Așa era tradiția, ca Slujba pentru un câine să se termine întotdeauna cu moartea de mână stăpânului și, în toți cei opt ani petrecuți în zona lagărului, pe Ruslan nu-l părăsise sentimentul că așa i se va întâmpla cândva și lui. Gândul îl îngrozea, îi dădea coșmaruri, din pricina cărora se trezea urlând lugubru, însă treptat s-a deprins și a înțeles că nu poți evita nimic, poți doar să amâni, numai că trebuie să-ți dai silința, să te străduiești din răputeri. Și ceea ce urma să se întâmple a început să i se pară o încheiere firească a Slujbei, la fel ca și aceasta – cinstită, dreaptă și onorabilă. Că doar nici un

câine nu și-ar dori, totuși, un alt sfârșit – să fie, de pildă, alungat pe poartă și lăsat să se milogească împreună cu javrele răpănoase, ce se adună cine știe de pe unde la groapa de gunoi, să se hrănească cu lăturile de la bucătărie. Nici Ruslan nu și-ar fi dorit așa ceva.

De aceea, nu se târî în patru labe, nu chelălăi a îndurare, nu încercă să fugă. Dacă stăpânul i-ar fi văzut ochii – galbeni, ficși, cu abisurile pupilelor distincte, ca gurile țevelor de oțel –, n-ar fi citit în ei nici furie, nici chin, nici rugă, ci numai o așteptare supusă. Numai că stăpânul privea undeva, pe deasupra creștetului câinelui, și îndreptă țeava automatului spre cer. Ceva din spatele lui Ruslan îl împiedica să tragă. Ruslan se întoarse și se uită să vadă ce anume. Cu coada ochiului sesizase și înainte acel ceva, auzise cu jumătate de ureche un huruit și un zăngănit, dar își impusese să nu-i dea atenție, absorbit complet de căutarea urmei.

Pe drumul alb spre lagăr înainta un tractor. Se târa încet, de parcă se obișnuise de-o sută de ani cu această câmpie înzăpezită și cu această boltă cerească alburie și, fără de el, nici nu ți le puteai închipui. Mișcându-și botul rânjit, cu ochi bulbucați, plin de funingine și de șiroaie de abur, tractorul trăgea o sanie cu tălpi late. Pe sanie, legănându-se, abătându-se din drum, plutea ceva cu mult mai mare decât tractorul, de un roșu-zmeuriu; când veni aproape, se dovedi a fi un vagon de marfă fără roți, legat cu cabluri ruginite.

Ruslan mârâi și se îndepărtă și mai tare de drum. Tractoarele nu erau ceva nou pentru el – cu ele se cărau buștenii din pădure, și întâlnirea cu ele nu-i aduseseră nimic bun. Din cauza fumului negru pe care-l scoteau, își pierdea pentru multă vreme mirosul și devenea ființa cea mai

neajutorată din lume. Pe deasupra, pe tractoare lucrau „țivilii“, un neam străin lui și foarte ciudat: umblau peste tot fără escortă și își tratau stăpânii fără respectul cuvenit. De altfel, drumul spre zona de lucru îl găseau singuri, coloana abia intra în pădure, iar ei deja hodorogeau pe acolo. Un neam tare nesuferit.

Tractorul se apropie târându-se și se opri, dar nu se liniști, căci ceva în măruntaiele lui urla revoltat în răstimpuri și mecanicul, prin acest zgomot, își zbieră salutul către stăpân. Pe Ruslan, asta îl miră la culme. Din câte ținea el minte, nici un biped nu i se mai adresase așa stăpânului său:

— Salutare, vologdeanule³!

Până și figura șoferului îl indigna – o moacă roșie și unsuroasă, cu un bot buzat, care parcă vărsa foc, cu un rânjet până la urechi. De sub căciula pe care nu și-a scos-o de pe cap la vederea stăpânului, țâșnea, lipindu-se de frunte, un moț blond spălăcit, lucru inadmisibil pentru un deținut, ca și cele câteva întrebări pe care i le adresă dintr-un foc stăpânului lui Ruslan:

— Nu cumva pi mini m-aștepți? Ci, n-auzi ci-ți grăiesc? Ț-am cărat o locuință, un' poruncești s-o pun, neroada de ea? Or ci, nu tu ai fi șăf acilea? Verifici permisili? Păi, nu-l luai cu mini. Ti pomini cî pi urmî nu mă leși sî ies, ha?

Și scoase un nechezat grețos, revoltător, lăsându-se cu toată greutatea peste ușiță și punând pe șenilă un picior încălțat în pâslar. Stăpânul nu răspunse la nechezatul și întrebările lui. Ruslan știa că nici nu va răspunde. Acest obicei al stăpânilor nu contenea să-l încânte pe Ruslan: la întrebările unui deținut, ei răspundeau cu mare întârziere sau nu răspundeau deloc, doar îl țintuiau cu privirea – glacial, senin și batjocoritor. Și nu trecea mult timp, că amatorul de întrebări își pleca ochii și-și trăgea

capul între umeri, iar unora chiar li se brobonea fața de sudoare. Și doar stăpânii nu le făceau nimic rău, doar tăcerea și privirea lor aveau același efect ca un pumn băgat sub nas ori țăcănitul închizătorului de la armă. La început, lui Ruslan i se părea că stăpânii se născuseră cu această capacitate miraculoasă, mai apoi însă a observat că ei răspundeau cu plăcere, când erau întrebați de-ai lor, iar dacă întreba Stăpânul Șef, căruia îi spuneau „Toș-Ctan-Perteți-Adrez“, atunci răspundeau chiar foarte iute și-și întindeau mâinile pe lângă pantaloni. De aceea, el bănuia că stăpânii sunt și ei învățați special cum să se poarte cu deținuții, exact la fel ca și câinii!

— Da' tu ce ești așa trist? îl întreabă tractoristul. El nu-și pleca ochii, nu-și trăgea capul între umeri, fața nu i se îmbrobona, căpăta doar un aer compătimator. Ți pare rău că ți s-a gătat slujba? Și, într-un fel, trebuie să-ți iei viața de la capăt, așa-i? Nu-i nimic, nu fi mâhnit, te aranjezi tu. Numa-n sat să nu te duci, nu te sfătuiesc. Ai auzit de plenară? N-o să te-ndopi din cale-afară.

— Dă-i drumul, spuse stăpânul. Pălăvrăgești cam mult.

Totuși nu se dădu din fața tractorului. Și automatul îl ținea ferm, cu ambele mâini la piept.

— Îi drept, încuviință tractoristul, am meteahna asta. Îmi cam place, deh... să trăncănesc. Da' ce să fac, dacă mă mănâncă limba?

— Eu ți-aș unge-o, rosti stăpânul. Cu unsoare de armă. Atunci, nu te-ar mai mânca.

Mecanicul necheză din nou.

— Mori cu de-alde tine, vologdeanule! Totuși bine-ți mai stă cu tunul ăsta. Te-ai pozat măcar, ca amintire? C-așa, n-o să te

creadă ibovnica, n-o să te mai iubească. Scârbele astea – tun să aibă, că pe om nici nu-l văd.

Stăpânul nu-i răspundea și el își luă seama:

— Deci unde zici să pun vagonul?

— Unde vrei, acolo îl pui. Ce mă interesează pe mine!

— Ei, totuși, tu ești acilea șef.

— La ce naiba l-ai târât pân-aici? În barăci nu puteați sta?

— În barăci – ba! Mai bine în corturi.

Stăpânul ridică nerăbdător din umeri.

— Treaba voastră.

Tractoristul dădu din cap și, cu mutra numai zâmbet, se așează comod, trase de ușiță, însă privirea i se poticni brusc de Ruslan. Parcă își aminti de ceva – pe frunte i se reflectă strădania unui gând, îi apărură o cută compătimitoare.

— Dar tu ce faci – împuști câinele? Credeam c-aveți instrucție. Merg eu, mă uit, de ce l-o fi instruind, când ar trebui scos la pensie? Iar tu deci, la execuție... Poate că nu trebuie? Nu ni-l lași nouă? Câinele e prețios. Poate păzi ceva, nu?

— O să păzească, spuse stăpânul. Dar n-o să-ți placă.

Mecanicul se uită cu respect la Ruslan.

— Dar dacă îl reeducăm?

— Care a fost de reeducat s-a reeducat.

— M-da. Tractoristul clătină trist din cap. Ție, vologdeanule, scârboasă misiune ți-au mai dat: să împuști câini. Bune rânduieli! Pentru slujbă devotată – indemnizație de adio – nouă grame. Dar de ce numai lui? Că doar ați slujit împreună.

— Treci odată? întrebă stăpânul.

— Îhî, zise mecanicul. Trec.

Privirile li se încrucișară: fixă, înghețată – a stăpânului, mohorâtă, furios-veselă – a tractoristului. Tractorul prinse a mugii, învăluindu-se în rotocoale negre de fum. Stăpânul păși fără voie în lături. Tractorul își alese însă alt drum; smucindu-se, își întoarse botul de la poartă și se târî de-a curmezișul câmpului întelenit, afânând cu șenilele Zona Interzisă.

Furia care l-a cuprins brusc îl proiectă pe Ruslan dintr-un salt în drum. Roșeața zmeurie a vagonului și scrâșnetul șenilelor, frământând făgașurile zdrențuite și murdare, îl scoaseră din minți, dar el vedea clar numai un lucru: cotul gros al mecanicului în deschizătura ușiței. Ardea de dorința să-și înfigă colții în el, să muște până la os. Ruslan se porni să mârâie, să urle, făcând spume la gură, uitându-se rugător la stăpân – aștepta din partea lui și cerșea porunca „Atacă!”. Acuși va răsună această poruncă – stăpânul deja pălise și își încleștase dinții –, acuși se va auzi, izbucnind roșie și zburând parcă nu din gură, ci din mâna repezită în față: „Atacă, Ruslan! Atacă!”.

Abia atunci va începe Slujba adevărată! Încântarea supunerii, elanul impetuos, plin de mânie, salturile înșelătoare dintr-o parte în alta – și dușmanul se zbate, nu știe dacă să fugă ori să se apere. Apoi, ultima săritură, cu labelle pe piept, când îl dobori cu spatele la pământ, și tu cazi împreună cu el, mârâi turbat deasupra feței lui schimonosite, dar apuci doar mâna, mâna dreaptă care are ceva strâns și o ții, o ții auzind cum strigă și se zbate, și o umezeală densă, caldă, amețitoare îți umple gura – până când stăpânul te trage cu forța de zgardă. Abia atunci simți toate loviturile și toate rănille pe care le-ai încasat tu însuși... Au trecut de mult vremurile când pentru asta i se dădea o bucătică de carne sau un pesmet, dar și atunci el le lua, nu atât ca răsplată, cât din politețe; oricum nu putea să

mănânce în acele clipe. Și nu era oare o răsplată când – mai târziu – întorși în lagăr, în fața șirurilor mohorâte de deținuți, el era îmboldit să-l rupă puțin pe cel prins – căci acesta nu se mai împotriva de-acum, ci doar scotea niște scâncete jalnice, iar Ruslan îi sfâșia mai mult hainele, decât trupul. Cea mai bună recompensă pentru Slujbă era Slujba însăși – ciudat chiar, cum de nu înțelegeau acest lucru stăpânii, cu toată deșteptăciunea lor, socotind necesar să-i mai răsplătească și cu altceva. Undeva, într-un colțișor al conștiinței sale, într-o negură gălbuie, se contura o pată neagră, nu se ștersese nici ceea ce stăpânul plănuise să facă cu el, dar lăsă ca aceasta să se întâmple pe urmă; mai întâi, las' să fie această Slujbă-recompensă, las' să i se spună pentru ultima oară „Atacă” – el va avea atâta forță și curaj să sară asupra șenilei zdrăngănitoare, să-l tragă pe dușman din cabină, să șteargă de pe mutra lui obraznică zâmbetul batjocoritor, pe care n-a reușit să-l alunge nici privirea atotputernică a stăpânului.

Își încleșta fălcile de nerăbdare, dădea din cap și scheuna, însă stăpânul o tot târăgăna și nu striga „Atacă”. Și, în acest timp, se petrecu ceva îngrozitor, rușinos, de neînchipuit. Râtul care grohăia răgușit se înfipse într-un stâlp de susținere, de parcă l-ar fi adulmecat, și prinse să urle înverșunat. El nu se clintea din loc, iar șinele se tot târau și se tot târau, în vreme ce stâlpul scrâșnea drept răspuns; se opintea să reziste, dar deja pornise să se incline puțin câte puțin, întinzând corzile zbârnâitoare, pentru ca, brusc, să pocnească, cu un bubuit prelung, ca o lovitură de tun. Acum numai sârma ghimpată îl mai ținea atârnat, dar râtul se repezea cu tenacitate înainte și sârma, coardă după coardă, cădea în zăpadă. Șenilele o ridicau, o adunau, o încolăceau și tălpile treceau cu scrâșnet peste ea.

Când se arată din nou stâlpul, acesta părea un om întins, prăbușit pe spate, cu mâinile în lături.

Acolo, în zonă, tractorul se opri, mârâind deja mulțumit. Mecanicul coborî să-și vadă opera. Rămase, la rându-i, satisfăcut și zbieră vesel către stăpân:

— Ce te-ai fi făcut fără mine, vologdeanule! Învață cât mai trăiesc. Dar tu tot de-mpușcat câini te ții.

Pieptul lui, sub pufoaica descheiată, era descoperit cum nu se poate mai bine pentru un glonte. Dar stăpânul își atârname deja automatul la îndoitura brațului, scosese de sub manta portțigaretul și bătea ușor o țigară de capac. Privi desenul de pe portțigaretul pe care îl gravase chiar el cu o sulă de cizmărie și zâmbi. Îi plăcea să se uite la opera sa și zâmbea mereu unui gând ascuns când o făcea, și ori de câte ori o arăta altor stăpâni, aceștia mai că se tăvăleau pe jos de-atâta nechezat. Și, ascunzând portțigaretul, cu același zâmbet ironic, se uită cum își croiește tractorul drumul său îngrozitor spre al doilea rând, cum se chinuie din nou acolo cu un stâlp, care s-a nimerit ceva mai solid, așa că a fost nevoie să-l împungă din mers, de câteva ori.

Când și acesta s-a prăbușit, stăpânul s-a întors în sfârșit spre Ruslan de parcă l-ar fi văzut întâia oară:

— Mai ești aici, scârnăvie? Nu ți-am spus să pleci? Cu cini vorbesc eu? El întinse mâna cu țigara aprinsă din nou de-a lungul drumului, spre păduri. Și să nu te mai văz în ochi, înțeles-ai?

Ruslan nu că nu putea să-l înțeleagă, dar pentru nimic în lume nu avea cum să fie de acord. Pentru prima dată, nu era trimis acolo unde ar fi trebuit să se repeadă, ci cu totul în altă parte. Cel cu două picioare s-a apropiat de sârma ghimpată, a

rupt-o și... a fost iertat, în timp ce în alții, pentru așa ceva, se trăgea, ba chiar fără avertisment. De aceea, îl urî și mai aprig pe pocitania de mecanic, care, prin obraznicia-i nerușinată, îi salvase viața lui Ruslan și, totodată, tuturor celorlalți câini, ce-și așteptau rândul în cuștile lor.

Totuși el se supuse și plecă. Străbătu câțiva metri, își dădu seama că stăpânul nu-l urmează și se uită îndărăt. Stăpânul se întorcea în zonă prin spărtura făcută de tractor, ținând automatul de curea, astfel încât patul armei aproape că se târa prin zăpadă. Privind la spinarea lui încovoiată, Ruslan simți dintr-odată că nici el, nici automatul nu-i mai sunt stăpânului de trebuință. De disperare și de rușine, îi venea să se prăvălească cu fundul în zăpadă, să-și înalțe capul spre soarele galben-cenușiu și să-și tânguie către el toată tristețea-i nemărginită. Sfârșitul slujbei sale se dovedi mai rău decât se temuse întotdeauna: de asta l-au dus după sârma ghimpată, ca să fie alungat definitiv, să fie lăsat să cerșească alături de javrele răpănoase, pe care le disprețuia din tot sufletul și pe care aproape că nici nu le socotea câini. Dar de ce toate astea? Pentru ce? Doar n-a săvârșit nici o greșeală ca să i se cuvină această osândă deosebită, nemaivăzută!

Porunca stăpânului era totuși poruncă, fie ea și ultima, de aceea Ruslan o luă la fugă singur pe drumul alb, spre orizontul întunecat și zdrențuit.

Știa că va alerga și va tot alerga pe acest drum, poate că întreaga zi, numai și numai prin pădure, iar în amurg va vedea de pe colina înaltă, printre copaci, puzderia de lumini din orașel. Acolo vor fi trotuare din scânduri, răspândind prin stratul de zăpadă aromă de rășină; vor fi garduri masive și înalte cât barierele de pe poligon; va mirosi a fum și a bucate

gustoase dinspre căsuțele scunde din care, prin obloanele groase, abia dacă se strecoară, prin crăpături, o dâră de lumină. Mai departe, se vor face simțite trenurile cu un alt fel de fum și, în sfârșit, va ajunge în fugă direct la scuarul rotund din fața gării. Și, în acest mic scuar, există ceva cunoscut lui, văzut în poligon – doi oameni neînsuflețiți, de culoarea castronului de aluminiu. Nu se știe de ce s-au cățarat pe niște socluri și iată ce înfățișează: unul, fără șapcă, a întins o mână înainte și a deschis gura, ca și cum ar fi aruncat un băț și acum comandă „aport!”; un altul însă, cu chipiu, nu arată în nici o direcție, ci și-a pus mâna în deschizătura tunicii – dând cu toată figura de înțeles că „aport” trebuie să i se aducă lui.

Tot acolo va fi și o platformă lată, chiar la margine, pe care se poate sări de pe pământ. Panglicile lungi ale șinelor, curbându-se, împletindu-se, șerpuiesc pe alături, ziua fiind uneori albastre, iar seara – trandafirii. Cele care ajung însă la platformă sunt întotdeauna ruginite și se termină imediat după aceasta. Cu capetele îndoite în sus, ele susțin o bară neagră, cu un felinar care se aprinde mereu în roșu, când se apropie trenul așteptat. Trenul poate fi verde, cu zăbrele oblice la ferestre, dar poate fi și roșu, astupat complet, fără nici un orificiu. Aici lua sfârșit drumul lui Ruslan – unicul drum pe care el îl cunoștea.

Alerga în trap uniform, tacticos, dar brusc, dându-și seama, o luă la goană din răputeri. Înțelesese de ce fusese trimis. Trebuie să fie acolo, pe platformă, când se va aprinde felinarul roșu și, pe știuta linie moartă, va intra trenul cu fugari.

1. De regulă, pe aceste pânze scria: „Munca în URSS este o chestiune de onoare și glorie, de vitejie și eroism. I. V.

Stalin“ (n.a.).

2. Viscol, furtună de zăpadă (rusă).

3. Din ținutul Vologdei.

2

A doua zi dimineata, feroviarilor din statie asistau la o scena care, cu siguranta, i-ar fi uluit daca nu i-ar fi cunoscut adevaratul talc. Vreo douazeci de caini erau adunati pe platforma de la linia moarta; unii umblau incolo si incoace, altii statau, latrand in cor la trenurile in trecere. Glasurile lor aveau un pronuntat timbru metalic. Erau aproape toti de aceeași culoare: cu o dungă neagră pe spate, care împărțea fruntea lată în două, ceea ce le dădea un aer posac, în timp ce scurtimea urechilor și a botului îi făcea și mai feroce; culoarea de oțel a coastelor se schimba treptat – de la vânăt-închis, brumat, la ruginiu, oranj-portocaliu incandescent, iar pe burtă, blana atârânădă bătea într-o nuanță care putea fi numită „culoarea zorilor“. Străluceau ca zorii gulerul pufos de la gât, semicercul greu al cozii și labele mari, musculoase. Animalele erau frumoase, aveau o expresie demnă, și ai fi vrut să le admiri de aproape, dar nimeni nu avea curajul să urce la ele pe platformă; localnicii știau că să cobori de pe ea va fi mult mai complicat.

Orele se scurgeau, trenurile treceau în goană – marfare roșii și expresuri verzi –, glasurile câinilor se domoleau, timbrul metalic se atenua vădit, iar în amurg, devenea ca de tinichea.

Tot mai puțini câini umblau încolo și încoace, tot mai des se așezau ori se întindeau, holbându-se tâmp la fâșiile subțiri trandafirii ale șinelor. După ce își așteptaseră trenul în zadar pe platformă până la lăsarea întunericului, câinii se strângeau în haită, coborau laolaltă pe pământ și se împrăștiau pe străzile orașelului.

Aceeași scenă s-a repetat și în zilele următoare, dar un observator atent putea să-și dea seama că, pe zi ce trecea, veneau tot mai puțini câini, plecau mai repede, iar timbrul metalic răsună dogit. Curând, nu s-a mai auzit deloc, iar cei cinci sau șase câini care nu-și schimbaseră programul nu mai lătrau acum la nimeni și nu mai scheunau, își făceau doar supuși orele de serviciu.

În orașel, apariția lor a provocat neliniște la început. Prea cu multă osârdie cercetau în lung și-n lat străzile, trecând în goană, cu limbile liliachii aburinde atârând din gurile căscate. Totuși, nici măcar o dată n-au atacat pe nimeni. Curând, au văzut cum câinii se adună parcă pentru niște consfătuiri de-ale lor, adesea privind peste umăr și nelăsând străini în cercul lor. Își aveau propria viață și nu se amestecau în a altora. Nu-i luau în seamă pe copii și pe femei, peste care dădeau uneori din grabă, și se mirau de mișcarea în spațiu a vreunui obiect straniu. Le atrăgeau atenția doar bărbații și aceștia aveau, în cele din urmă, să le ofere o ocupație anume – să-i însoțească diferitele lor peregrinări: în vizită, la magazin sau la serviciu. Când vedeau un trecător și stabileau chiar de la un bloc distanță apartenența la sexul puternic, unul sau altul dintre câini se desprindea de haită și se alinia lângă acesta – la o oarecare distanță și în spatele lui. După ce-l conducea până la destinație, câinele se înapoia, fără să pretindă ceva. Dacă i se

arunca de mâncare, mârâia și întorcea spatele, înghițindu-și spasmodic saliva. Nimeni nu știa cu ce-și duc viața și, în același timp, nici ei nu împărtășeau nimănui această grijă a lor. Exista, e drept, un singur pericol din partea câinilor: nu le plăcea când se adunau la un loc mai mult de trei¹ bărbați. Dar trei era tocmai limita legală în Rusia, iar pe timp de iarnă friguroasă, nici nu prea se atingea. Și, puțin câte puțin, oamenii s-au obișnuit cu câinii. Cu siguranță, și câinii s-au deprins cu orașelul, în orice caz, nu dădeau semne că vor să-l părăsească.

Numai Ruslan nu se putea obișnui, ba nici măcar nu avea timp pentru asta. În fiecare dimineață, el pleca pe drumul înzăpezit spre lagăr și stătea ceasuri în șir lângă sârma ghimpată. Avea multe lucruri importante de comunicat stăpânului: că trenul încă n-a sosit, dar când va sosi, avea cine să-l întâmpine, careva dintre câini stă neapărat de pază acolo, că, în general, deocamdată s-au aranjat, trăiesc în înțelegere, și alte câteva lucruri mai mărunte. Cum îi va comunica, pe Ruslan asta nu-l preocupa, pur și simplu nu se gândise, totdeauna o făcuse într-un fel, iar stăpânul pricepuse cumva. Altceva îl preocupa și-l întrista: ceea ce se petrecea în zonă. O mulțime de stâlpi fuseseră doborâți, iar între cei rămași în picioare se căscau în sârma ghimpată găuri uriașe și spărturi hidoase, iar lângă barăci aprindeau focuri niște venetici ciudați. Aceștia descărcau din camioane cărămizi și le stivuiau aici, dar se ocupau de asta așa, printre altele, căci cel mai mult le plăcea să se ia la trântă pe zăpadă, să fumeze un ceas-două sau să cânte în cor, așezați în rând pe bușteni. Să-ți stea mintea-n loc, nu alta, chiar pe stâlpii aceia sacri! Cu o plăcere nemaipomenită pipăiau femeile, plesnindu-le peste pantaloni sau peste piept, iar la acest fel de percheziție ele râdeau în gura mare ori țipau

ca la tăiere. Prea nu semănau toate astea cu fosta viață a deținuților de dinainte și Ruslan simțea o duioșie din ce în ce mai puternică față de fugarii aceia. Probabil, le-ar fi iertat fuga prostească, numai să se fi întors și să se fi aliniat din nou în coloanele frumoase și drepte, flancate de stăpâni și de câini.

Tare ar fi avut chef să intre în zonă și să-i latre cum trebuie pe venetici – să țină minte că lagărul nu-i al lor și n-au de ce să-și impună propriile reguli. Dar stăpânul i-a interzis să treacă dincolo de sârma ghimpată și numai el putea să ridice interdicția. Totuși se lăsa întunericul, iar stăpânul nu-și făcea apariția. Ruslan nu i-a luat nici măcar o dată urma, nu a adulmecat acel îndrăgit miros bărbătesc – de unsoare de armă și de tutun, de tinerețe viguroasă și bine spălată. Așa miroseau, de altfel, toți stăpânii, însă stăpânului lui Ruslan îi mai plăcea să se dea cu apă de colonie, pe care o cumpăra de la chioșcul ofițerilor, și, în afară de asta, un buchet întreg de arome îi aparținea doar lui, caracterului său, iar Ruslan știa bine că oamenii se deosebesc unii de alții după caracter, la fel ca și câinii. Tocmai de aceea fiecare miroase altfel – n-ai decât să adulmeci și nu mai rămâne nici o îndoială. De pildă, stăpânul lui – judecând după acest buchet – poate că nu e prea curajos, în schimb, nu știe ce-i mila; s-ar putea să nu fie din cale-afară de deștept, dar, pe de altă parte, nu se încrede niciodată în nimeni; prietenii lui, se prea poate, nu-l iubesc prea tare, în schimb, el îl poate împușca pe oricare dintre ei, dacă Slujba o va cere. Și, știind toate acestea despre stăpân, Ruslan își imaginea clar cum se simte el acolo, printre străini, cum îi bănuiește el pe toți și-i urăște, cum este preocupat de gândul cum să-i întoarcă pe fugari și cum să-i pedepsească pe alți stăpâni care le-au permis să evadeze. Iar în tot acest timp, singurul care îl va ajuta fără

rezerve stătea foarte aproape și aștepta doar să fie chemat! În imaginația lui Ruslan, stăpânul era măreț, atotputernic, înzestrat cu rare calități și numai cu o singură slăbiciune: avea permanent nevoie de ajutorul lui Ruslan. Dacă n-ar fi fost așa, ar fi meritat oare să vină aici în fugă zilnic, să înghețe bocnă ore întregi în ger și să-l chinuie foamea?

Căci, din dimineața aceea când fusese hrănit pentru ultima oară, el făcuse rost de prea puțină mâncare. În măruntaie avea parcă jăratic, greața îl sleia până la amețală și tot mai greu îi era să parcurgă acest drum – înapoi și înapoi. Cu toată acestea, nu luase niciodată din mâini străine, nu culesese nimic de pe jos.

Un dușman tainic și hain pusese în cale o brutărie – aici Ruslan răzbătea printr-un nor cleios, care-i frâna goana, îmbătător, revărsându-se prin ușă la fiecare deschidere. Odată, prin această ușă a ieșit o femeie și i-a aruncat o bucată, primită adaos la cântar, și Ruslan parcă s-ar fi izbit cu pieptul de un obstacol. Abia a avut putere să-i întoarcă spatele și să prindă a mârâi.

— Pun rămășag că n-o s-o ia, i-a spus femeii un bărbat care ieșise odată cu ea. E câine de lagăr, sunt dresați special.

— Dar ce, se teme de otravă? Uite, eu mănânc și n-am nimic! Cu o expresie de blândețe și duioșie, femeia a mușcat din pâinea rotundă, caldă și mestecă plescăind. Vezi, cățelule, sunt vie și nevătămată. Ce prost ești!

Ruslan se uita indiferent într-o parte. Cunoștea și aceste trucuri: ei gustă și n-au nimic, știu din ce parte să muște, iar ție îți ia pe urmă gura foc și ți se întoarce stomacul pe dos.

— Pun rămășag, zise bărbatul.

Luând bucăţica de pâine, o duse cu bucurie răutăcioasă chiar sub botul lui Ruslan. Călău nerod, nu i-a trecut prin cap că, dacă nu acceptase câinele mâncare de la o femeie, finţă neînsemnată, de la el – cu atât mai puţin. Bărbatul i-a trezit doar bănuieli. Ruslan l-a condus până acasă şi a reţinut unde stă.

L-a ajutat un gând neaşteptat, care stătuse, în toţi aceşti ani, amorţit în mintea lui şi acum îi era de folos – că mâncarea nepericuloasă pentru el trebuie să fie vie. Să fugă, să sară, să zboare – aceasta nu putea să-i fie aruncată intenţionat şi nici nu putea să fie otrăvită – altfel, otrava ar chinui-o şi pe ea. Din zilele de demult, când urmărea deţinuţi, i-a rămas amintirea unor urme străine în pădure, a unor pene însângerate, bucăţi de blană, oase – resturile prăzii vii a cuiva. În prima lui incursiune, s-a verificat şi s-a convins că nu se înşală. S-a abătut din drum, s-a adâncit în pădure şi într-o clipă a devenit vânător. De parcă toată viaţa făcuse numai asta, numaidecât a învăţat să adulmece galeriile pe care şoarecii de câmp şi le făceau sub zăpadă şi să-şi vâre laba chiar în locul unde se ascunsese ori trecuse un şoarece. Prada modestă nu-i potolea foamea, dar îl liniştea, îi dădea speranţe. Şi îl ajuta să se întoarcă la îndatoririle sale.

În rest, totul era cum nu se poate mai rău. Şi cum i-ar fi putut fi unui câine, obişnuit să doarmă la căldură, într-un culcuş curat, deprins să fie spălat şi periat, să i se taie ghearele, să i se ungă rănilor şi zgârieturile. Lipsit de toate astea, câinele ajunge repede la acea limită la care nu se va coborî vreodată nici un vagabond, lipsit de adăpost din naşcare. Un vagabond nu-şi permite să doarmă în mijlocul străzii şi, cu atât mai mult, sub roata unui camion staţionat: Ruslan exact aşa dormea şi,

numai printr-o minune, nu fusese încă strivit. Vagabondul evită să se încălzească pe mormanele de zgură de la locomotivă – Ruslan făcea această prostie și, în câteva zile, blana lui deasă, care-l apăra cel mai bine de frig, s-a prefăcut în lațe și a prins să-i cadă, labele i s-au acoperit de zdrelituri și creștături. Cu fiecare zi ce trecea, se jigărea, slăbea, de i se făcea lui singur silă. Dar ochii îi ardeau tot mai tare – cu flacăra galbenă, de nestins a freneziei. Și, în fiecare dimineață, după ce verifica garda pe platformă, o pornea spre lagăr.

În tot acest timp, nici un alt câine nu a venit cu el. Încă din prima zi, odată scoși din cuști, au răscolit toată zona și lagărul și au înțeles că stăpânii plecaseră demult de aici și că unica speranță de a-i vedea era să urmeze șirul de urme lăsate de Ruslan, șir care i-a și dus la platformă. Ruslan s-a dovedit mai norocos, stăpânul lui mai rămăsese în zonă și simțea acest lucru nu atât prin miros, ci printr-un supersimț, printr-o credință inexplicabilă, dar și neîndoielnică, asemenea intuiției cu privire la vânatul viu.

Ce se va întâmpla dacă pleacă și el, lui Ruslan îi era și teamă să se gândească. Atunci, cu siguranță, viața lui nu va mai avea nici un sens. Pentru că, în ansamblu, totul lua o întorsătură urâtă. Da, datoria este în continuare îndeplinită, foamea încă nu i-a făcut pe câini să uite de ea, însă de la o vreme, la întâlnirile cu aceștia, Ruslan observă că se feresc de el, că își întorc boturile ursuze, iar când el se apropie de haită, se împrăstie numaidecât. În plus, unii câini izbutesc să nu arate așa de jigăriți ca el; pesemne nu le-a fost silă nici de mortăciuni, nici de groapa de gunoi și, poate – cât de groaznic este bănuiești așa ceva! –, câte unul a făcut cel mai mare păcat: a cerșit altă slujbă prin vreo curte și a fost acceptat, și primește liniștit acum

mâncare – din mâini străine! Dar oare au uitat, oare n-au fost ei instruiți: dacă nu te-au otrăvit astăzi, te vor otrăvi mâine, neapărat te vor otrăvi!

Și bănuielile lui s-au confirmat. Într-o zi, s-a întâlnit cu Alma, au dat bot în bot la cotul a două garduri și amândoi s-au simțit stingheriți de această întâlnire. El nu se așteptase s-o vadă atât de sătulă, veselă, preaplină de tot felul de bucurii ale ei. Și-a amintit, de altfel, că Alma încetase de mult timp să mai apară pe platformă. Și ea a fost uluită, dar s-a prefăcut rapid că nu-l cunoaște. Iar în urma ei, topăind, a ieșit pe poartă un dulău cu picioare strâmbe, cu părul lins, negru ca antracitul și cu două buline albe deasupra ochilor și a pornit-o în fugă pe stradă, alături de Alma. Iar ea i-a îngăduit lui, o pocitanie, s-o muște de umăr. Probabil că i-a și comunicat ceva, din goană, căci dulăul s-a întors spre Ruslan cu botul lui gros și dezgustător, rânjindu-și impertinent colții. Îl amenința pe Ruslan, pentru că se afla la o distanță apreciabilă și era sub ocrotirea amicei sale! Ruslan s-a întors cu dispreț și și-a văzut de drum.

Alma să nu-l recunoască! Și nu mai departe de acum doi ani, primăvara, stăpânii îi puseseră împreună într-un colț al curții, scutindu-i de orice îndatorire în afara uneia, mai deosebite, căreia îi acordau ei o mare atenție. În acest răstimp, le schimbaseră până și numele: stăpânii îi numeau Mirele și Mireasa. Ce a ieșit din această slujbă, el n-a aflat niciodată și, mult după aceea, n-a mai văzut-o pe Alma, însă misiunea aceasta comună i-a apropiat neobișnuit de mult; când s-au întâlnit apoi la marea Slujbă, ei se trăgeau unul spre celălalt, cât le permiteau curelele de la zgardă, și își exprimau în tot felul simpatia și atracția. El spera ca, în curând, să fie puși din nou împreună, însă stăpânii hotărâseră altceva: i-au adus Almei, nu

se știe de unde, un alt câine. Se pare că, pentru prima oară în viață, Ruslan ar fi vrut să-și sfâșie de moarte semenul, dar cu acel câine nu s-a mai întâlnit, nici măcar numele nu i l-a aflat.

Iar cu această lepădătură albinoasă n-avea nici un chef să-și pună mintea, atât de jalnic și de grețos arăta.

Altă dată a dat de urma lui Djulbars, câinele cel mai bătrân dintre ei. Urma l-a dus la un prag de poartă, umed și puturos și, de-acolo, într-o curte plină cu rufe agățate la uscat și cu grămezi de lemne. Aici, Ruslan a rămas pur și simplu perplex când l-a văzut pe Djulbars, zăcând pe un țol murdar, lângă o stivă de lemne, având aerul că, vezi, Doamne, o păzea! Din punctul de vedere al lui Ruslan, să păzești stiva aceea tâmpită era totuna cu a păzi apa din râu ori cerul de deasupra capului: ea nu avea nici o valoare, valoare puteau avea numai oamenii. Și măcar de-ar fi tras la aghioase acolo, însă cel mai fioros dintre fioroși, acest dulău feroce, cu botul brăzdat de cicatrici, mai și dădea din coadă, rânjind lingușitor. Ce zic, dădea din coadă? Plesnea lemnele de-a dreptul într-un acces de slugărnicie. Și cui îi erau destinate aceste accese? Unui prăpădit, într-o blăniță de oaie, fără mâneci, care se tot fâțâia pe lângă o magazioară, cu o mașinuță pe două roți. De la aceasta nici măcar nu mirosea a mașină, ia, o porcărie acolo, adiind puțin-puțin a benzină și a unsoare arsă. Și mai curând îl luai pe acest rahitic, cu obrajii căzuți, drept deținut, și încă unul deprins binișor cu zona, dar nicidecum nu-l puteai recunoaște de stăpân!

De-ar fi știut și rahiticul ce podoabă e Djulbars, nu s-ar mai fi fâțâit atât cu mașinuța, ci ar fi luat mai iute un par în mâini. Djulbars își înfigea colții în oricine, fie el câine din lagăr, fie deținut; ziua când nu făcea pe careva să sângereze o socotea pierdută. Era suficient ca omul nu să iasă din rând, ci să se

poticnească ori să se clatine de oboseală – câinele doar își dă seama când cineva încalcă regula intenționat – și Djulbars îl înhăța fulgerător, fără măcar să mârâie de avertizare. Avea o dorință arzătoare să-și muște propriul stăpân și și-a împlinit-o, profitând de faptul că acesta l-a călcat pe-o labă. A fost un moment grav, toți câinii așteptau ca, în sfârșit, acest ticălos să fie trimis la Rex, nici măcar Djulbars nu spera la ceva mai bun, însă trebuie să recunoaștem, s-a purtat admirabil: când stăpânul a venit la el a doua zi dimineata, bandajat peste tot, Djulbars l-a salutat, ca și cum nu se întâmplase nimic, și a prins să se plimbe înapoi și încolo prin cușcă, arătând ce groaznic schioapătă. Și i-a mers de minune, ba chiar s-a ales și cu trei zile de odihnă. Probabil stăpânii l-au considerat îndreptățit ori, poate, atât de valoros, încât fără el Slujba se duce de râpă. Era doar un exemplu pentru toți câinii: permanent fruntaș, „premiat la înverșunare“, „premiat la neîncredere față de străini“. Cine și-ar fi închipuit că e în stare să se gudure pe lângă un străin!

Ruslan s-a apropiat și s-a lungit în fața lui, ținându-l pe renegat cu priviri turbate. Chiar și așa, luat pe nepregătite, Djulbars nu prea s-a fâstăcit. A mai bătut de vreo două ori lemnele cu coada și a căscat, arătându-și cerul gurii negru și umflat – obiect de mândrie, semn de bătaș aprig și neînfricat. A căscat atât de satisfăcut, că i-au dat până și lacrimile în ochisorii de mistreț, dintre care unul, din pricina unei cicatrici, nici nu i se deschidea complet, și, în timp ce își închidea fălcile și-și lipea buzele negre-liliachii, botul lui brăzdat reuși să compună o grimasă de compasiune. Îl mârâia starea camaradului, slăbiciunea trupului, chinurile sufletului.

„Și, mă rog, de ce s-o faci pe nebunul? întreba privirea renegatului. Doar trebuie să trăiești, bătrâne. Crezi că n-aș avea chef să-i finisez acestui pipernicit o pulpă? Dar, dacă aș face-o, nu-mi mai dă crăpelniță, mă izgonește. Aici nu-i zona, să ți se dea ce se cuvine, aici, nu dai din coadă, nu mănânci.“

„Și acum asta-i slujba ta?“, a întrebat furiosul.

„Oho, nu te-atinge de cele sfinte! La slujbă apar la fix.“

Și avea dreptate, venea pe platformă și de câte două ori pe zi. Și cum să nu vină, dacă-l mâncau colții. Să vină odată trenul, atunci să vezi muncă pe el!

„Dacă e să fim cinstiți, a trecut renegatul la atac, păi unde-i slujba ta acum? Cine ne-a trimis la această slujbă? Și de unde știi, poate că ea, în genere, nici nu se mai întoarce?“

Atunci furiosul bătuse în retragere:

„Cum așa, poate că? Se va întoarce! Și atunci cei ca tine nu vor fi iertați“

„N-aveți de ce să vă faceți griji! Noi vom fi primii chemați. Pentru că, atunci când va veni ea, tu deja vei fi crăpat, iar dacă scapi cu viață, deja n-o să ai destulă vlagă să slujești. Iar eu, ia privește-mă, sunt un dulău pe cinste, voinic, vânjos!“

Furiosul a închis ochii. Nu mai avea putere să se certe. Și, lucru ciudat, a simțit câtă dreptate are renegatul – o dreptate izbăvitoare pentru toți. Că doar își amintea cum acest trădător le-a venit odată în ajutor, i-a scăpat de la moarte. Ruslan s-a ridicat și a ieși încet din curte. În poartă, s-a uitat înapoi, la auzul unei noi lovituri: făcând bătăături la coadă din cauza lemnului, „premiatul la înverșunare și neîncredere“ trudea acum pe țolul moale. Trecând pragul înalt al porții, furiosul și-a scuturat scârbit o labă. Și nu știa Ruslan – dar noi, cei educați,

parcă știm? – că prima noastră mișcare spre pieire este întotdeauna una de trecere, cu dezgust, peste un prag oarecare.

În aceeași zi, a aflat multe alte lucruri pe care ar fi preferat să nu le știe. Da, se ceruseră pe la curți aproape toți și fuseseră primiți și hrăniți, iar până la următoarea masă reușiseră să arate ce pot. Au început cu cotețele de găini, ceea ce e mai simplu, iar câte unii chiar cu vietăți mai mari. Dick, care izbutise să înfulece jumătate de purcel până l-au prins, păstrează acum urma unui piron peste bot, unde nici să se lingă cum trebuie nu e în stare, Kurok² s-a pedepsit singur: când a încercat să scoată carne direct din oala care fierbea pe plită, a răsturnat-o peste el și a rămas fără blană pe jumătate de cap și pe piept, și așa a și fost alungat în stradă. Zatvor³, e drept, a reușit să fugă cu o gâscă în gură, dar cât timp îi ajunge lui gâsca și cum să se mai întoarcă acum, când noul stăpân îi arată de departe vătraiul? Într-o curte, unde erau oploșiți toți câinii, care și cum se ruga, fuseseră primite deodată Era⁴ și Ghilza⁵. Aceste tovarășe nedespărțite au început prin a se flocăi pentru un cățelandru, care și le revendica în egală măsură pe amândouă, însă când au căzut la pace, s-au apucat să-l sfâșie foarte solidare, mai să-l omoare – abia au reușit să-l scape din colții lor. Și ele au fost izgonite. Dar ce se întâmpla cu cei care nu erau goniți doar pentru că nu fuseseră primiți sau nu se rugaseră să fie primiți? Grom⁶, hotărât să-și croiască singur drumul în viață, a venit la groapa de gunoi de lângă bufetul gării, s-a ghiftuit cu mâncare stricăță și acum, mut, chircit de frig, zace în groapă, nu prea departe, stropit cu var. Proastei de Aza i-a trecut prin minte să vâneze pisici – un păcat de trecut cu vederea, Ruslan i l-ar fi iertat, căci și el gustase din carnea de șoarece, însă ea nu avea deloc experiență în materie de pisici și nu știa nici măcar

că această creatură nu trebuie cu nici un chip încolțită – după cum nimeni nu trebuie încolțit! – și laba felinei i-a alunecat cât ai clipi peste ochi. A sugrumat pisica, dar un ochi i s-a scurs, iar al doilea a făcut puroi, abia mai vede cu el, înnebunește de durere. Era rău, rău de tot! Și mai rău decât toate nu era că au obosit să aștepte. Ci că au obosit să creadă.

Asurzit, copleșit de toate aceste nenorociri, Ruslan zăcea cu ochii închiși, de-a curmezișul trotuarului. Trecătorilor li se părea că trage să moară; în asemenea situații, omenirea se împarte în două curente: unii te înconjoară cu o compasiune prudentă, alții însă, mai tari de inimă, pur și simplu pășesc peste tine. El nu-i observa nici pe unii, nici pe alții, atent la durerea care-i pâRJolea măruntaiele și gingiile înțepenite de zăpada mestecată. În ultima vreme, mânca des zăpadă – de sete și de greața pe care i-o pricinuia foamea. Brusc, își aduse aminte că astăzi nu fusese în lagăr. Se înspăimântă la gândul că abia acum își amintise că lăsase să-i scape din vedere atâta timp – se înspăimântă ca în fața unei pedepse neștiute. Foamea îi distrusese memoria. Se căzni să-și amintească mirosul omului care-i băgase sub bot bucățica de pâine, dar simțea doar mirosul pâinii. Și vedea, printre pleoapele strânse, numai pâinea. Iar când a vrut să-și vadă casa – în minte i-a răsărit osciorul acela dulce, rămas în blidul pentru mâncare și, alături de el, mukul de țigară – galben și umflat. Însă tocmai acest gând l-a făcut să se ridice de pe trotuar.

„Trebuie, totuși, să dau o fugă, cugetă el. S-au adunat atâtea să i le comunic stăpânului!“ Tare nu avea chef să plece la drumul acesta lung – se lăsa seara de-acum și urma să se întoarcă pe întuneric beznă sau, mai rău, la lumina lunii. Pe

întuneric, el nu vedea aproape deloc, iar lumina lunii îl scotea complet din minți, trezindu-i presimțiri tulburi și triste. În această privință, Ruslan era un câine absolut obișnuit, fiul legitim al acelui Câine primar, pe care frica de întuneric și ura față de lună l-au gonit spre focul Omului din peșteră și l-au silit să-și schimbe libertatea pe credință. Ca să mai prindă inimă, Ruslan începu să se gândească la osul pe care, probabil, stăpânul nu-l aruncase, ci îl păstrase pentru el. Totuși, nu prea îi venea să creadă asta, așa ceva nu se mai întâmplase până atunci, să se întoarcă din nou la tine bucata pe care n-ai pitit-o la timp. Și porni să se gândească la păcat, la faptul că și-a uitat îndatoririle – fie ca tocmai luna asta blestemată să-i rămână pedeapsă! Căci orice păcat se pedepsește, chiar și cel mai neînsemnat – își însușise foarte bine această învățătură în viața lui de câine și nu întâlnise niciodată excepții de la regulă.

Strada principală a orașelului se termina; se sfârșeau gardurile ei masive și ferestrele oarbe, făcute pentru ce vrei, numai ca să privești prin ele nu. Aici, pe Ruslan îl țintui pe loc o amintire despre ceva nu de demult, dar care apucase să i se șteargă din memorie. Cu toate acestea, nu-l lăsa să meargă mai departe, umplându-l de o presimțire neclară, dar veselă, nicidecum tristă. Începu să scheaune, să se rotească pe loc, ca un cățeluș care și-a văzut pentru prima oară coada, și încremeni brusc, cu labele larg depărtate. După ce stătu așa câteva clipe, își plecă botul și o luă încet îndărăt, venindu-i și nevenindu-i să creadă.

Iată locul pe lângă care trecuse atât de repede, cufundat în gândurile sale. E drept, se află pe cealaltă parte a străzii, dar putea să-și adulmece stăpânul! Fusese adus, pare-se, cu mașina,

dracu' să-l înghită de cauciuc, naiba să bea benzina asta! – dar, iată, aici a sărit el jos și a bătut puțin pasul pe loc, până i-au dat valiza și sacul. Ei bine, ce e în valiză n-ai cum să adulmeci, e înțeleasă cu nu știu ce porcărie, dar în sac are rufe spălate și săpun (cu parfum de liliac de la chioșcul ofițerilor), vaselină cu care se ung cutiile de conserve. Iar aici și-a aprins țigara, chibritul mai miroase încă a fum și de la mâinile lui, apoi și-a luat valiza și și-a săltat sacul pe umăr. A dispărut totul, doar urma stăpânului a rămas, imprimată clar în zăpadă. În privința asta nu dai greș. El are picioarele puțin strâmbe și, poate, un pic cam scurte pentru înălțimea lui, în schimb, calcă ferm, cu toată talpa odată, de parcă ar căra o greutate mare. Astăzi este încălțat cu cizme de piele, ca pentru sărbătoare – e drept, asemenea cizme au toți stăpânii, dar picioarele se înfășoară în obiele și acestea (după cum am mai lămurit) au mirosul caracterului său. Și important e că urma nu se împletește cu ale altora; în genere, stăpânului nu-i place să-și încurce urmele, totul e direct, fără nici o abatere.

Acum trecătorii se fereau brusc de Ruslan; îl luau de turbat, scăpat din lanț pe câinele cuprins de dragoste. Într-adevăr, arăta fioros: jigărit, cu coastele ieșite în afară, cu un vâl galben pe ochi, alergând ca vântul, gâfâind și zornăindu-și zgarda care-i atârna. Îi îngrozea și goana lui în linie dreaptă, spre un țel necunoscut lor. În gară, calea-i fu barată de un camion care întorcea încet; Ruslan sări sub el, lovindu-se la spinare, însă urma îl făcu să uite de durere și-l atrase mai departe, spre căldura ușilor deschise, spre sala gălăgioasă și sufocantă. Aici, pe podeaua noroioasă, printre mirosurile de pâslari asudați, de pânză putredă de sac, prin mirosul de piele tăbăcită al curelelor, de mucuri umede de țigări din scuiători, printre

trupuri murdare și obosite s-a rupt firicelul vârât în nările lui și după care alergase ca un taur după belciug. S-a străduit zadarnic să-i simtă durerea acută, salvatoare, încordarea; aici mai mirosea și a mâncare, aburii aromați ai acesteia îl scoteau complet din minți. Pe neașteptate, auzi vocea stăpânului, vocea dumnezeiască, inegalabilă, care, deși nu pe el îl striga, răsună undeva aproape și Ruslan se repezi într-acolo, fără să ocolească, de-a dreptul, printre bănci și sacii cuiva, gata să sfâșie pe oricine nu i-ar fi dat voie la stăpân.

Dar a trebuit să-și strunească bucuria. Năvălind în bufet, voia doar să latre: „Sunt aici! Iată-mă-s!“ – însă văzu că stăpânul nu stă singur la o măsuță, ci vorbește cu cineva, așa că nu se încumetă să se apropie. Se opri timid lângă perete și începu să-i privească pe stăpân și pe comeseanul lui – un omuleț agitat, cu o chelie trandafirie și transpirată, îmbrăcat cu un palton peste măsură de ros, cu o eșarfă verde, atârând pe piept, care ascundea fie cămașa soioasă, fie lipsa acesteia. Ruslan se uită la amândoi cu atenție, comparându-i, și comparația se dovedi în favoarea stăpânului – tânăr, puternic, chipeș, un stăpân absolut încântător. Ar fi arătat și mai grozav dacă n-ar fi uitat să-și pună epoletii și n-ar fi stat cu gulerul descheiat și cu mânecile suflecate. Dar fața lui oricum era minunată, divină, cu ochii precum cupele, minunați, divini, și se purta minunat și divin. Comeseanul lui, în schimb, era pur și simplu respingător – cu acești ochișori lăcrimoși, cu obiceiul acesta nerod de a chicoti fără motiv și de a-și scărpinga obrazul nebarbierit cu toate degetele de la o mână. Dinspre amândoi, e drept, venea un miros nu prea plăcut, mai degrabă scârbos, și sursa acestei scârboșenii, după cum bănuia Ruslan, era clondirul cu un lichid transparent, incolor ca apa; făcând un oarecare efort, găsi că de

la stăpân miroase mult mai puțin, de fapt, puțin de tot, aproape că nici nu miroase, în timp ce de la Sfrijit duhnește insuportabil. Sfrijitul nu i-a plăcut lui Ruslan, măcar și pentru că, de față cu el, nu se putea repezi spre stăpân, însă și mai tare nu i-a plăcut pentru că vorbea cu stăpânul ciudat de neatent, fără să-și plece ochii, chiar cu un zâmbet ironic fățiș. La fel ca tractoristul acela.

— Dar tu, sergent, după cum văd, ai zăbovit cam mult pe aici, zise Sfrijitul. Ai voștri de când și-au luat picioarele la spinare!

Tot timpul îi spunea stăpânului Sergent⁷, când, în realitate, el se numea Efreitor⁸ și, ciudat, stăpânului numele acesta nou îi plăcea mai mult. Lui Ruslan îi displăcea total. Lui îi plăceau numele cu „R”; și numele său îi plăcea, pentru că începea cu „R”, iar în Efreitor erau chiar doi de „R” și amândouă mârâiau așa de grozav, în vreme ce în Sergent singurul „R” abia dacă se auzea.

Stăpânul a răspuns cu întârziere, nu-i plăcea să facă două treburi deodată, mai întâi termină de turnat din clondiraș în păhărele – lui, apoi Sfrijitului.

— Înseamnă c-a fost nevoie dacă am zăbovit.

— Bine, nu-mi spune, dacă e secret.

— De ce să fie „secret”? Acum nu mai e. Păzeam arhiva.

— Arr-hi-va? spuse Sfrijitul tărăgănat. A cui? A noastră? Și cum de-a rămas ea acum fără pază?

— Nu te teme, n-a rămas. Au sigilat-o și au trimis-o.

— De bună seamă. Dar pentru ce toate astea, sergent?

— Cum pentru ce?

— Păi, să păzești, să sigilezi. Mai bine o ardeau în sobă și gata socoteala. Toate secretele aruncate în sobă. Cenușa să se aleagă de ele.

Stăpânul privea la el cu compătimire.

— Da tu, ce, ești țânc? Sau ți-ai ieșit din minți? Nu știi că arhiva este pentru păstrare veșnică?

— Nimic nu-i veșnic, sergent. Doar ești om cu cap.

Stăpânul oftă și puse mâna pe păhărel. Imediat îl înhăță și Sfrijitul pe-al lui, atât aștepta.

— Ei, să trăim, spuse stăpânul.

Sfrijitul se întinse spre el cu păhărelul, însă stăpânul i-o luă înainte, ridicându-l pe-al lui puțin mai sus, ca să nu ciocnească, și-l dădu repede pe gât. Sfrijitul își retrase mâna încet și bău. Apoi, amândoi sorbiră ceva galben din căni și-și înfipseră furculițele în mâncare. Ruslan își înghiți saliva și nu fu în stare să-și întoarcă privirea.

— Nu mi-ai răspuns totuși, sergent, îi aminti Sfrijitul.

Stăpânul oftă din nou.

— Ce să-ți răspund, eu te socot om cu scaun la cap, iar tu te ții de copilării. Ce exemplu să-ți dau ca să-ți fie mai pe înțeles? Ai văzut cum adună pionierii gândăcei, fluturi de tot soiul? Îi prind și le înfig un ac și notează pe hârtie ce gânganie e. Acesta-i un exemplu de păstrare veșnică.

— Păi cum e veșnică? Peste un an doar praful mai rămâne din gâza asta. Sau, hai, peste zece.

— Nu pra-ful! Stăpânul ridică un deget. Pe hârtie scrie totul despre gâză. Înseamnă că există. Pare că nu mai e, dar există!

Ruslan îl privi cu reproș pe Sfrijit. Degetul Stăpânului trebuia, pare-se, să-l convingă, însă el se tot hlizea și-și scărpină falca.

— Noi suntem deci niște gânganii?

— Cam așa, spuse stăpânul. Cuprinzându-și coatele în palme, se aplecă peste masă și se uită la interlocutor cu un zâmbet

blând. Uite, voi v-ați luat zborul, ați dat din aripioare care-ncotro, dar cu toții ați rămas acolo. La orice oră fiecare dintre voi poate fi ridicat, ca să ne facem o părere completă. Care și ce are pe suflet, cine și încotro bate, dacă e la o adică. Totul se știe dinainte.

— Păi s-a dovedit că noi, cumva, am fost nevinovați...

— Așa socotești? Bine, socoate. Dar eu te-aș sfătui să socoți altfel. Că ești eliberat provizoriu. Ai priceput? Ți s-a acordat libertatea provizoriu. De altfel, o s-o apreciezi mai mult. Pentru că văd pe ce ți-o cheltui. Aduni păduchi prin crâșme, ai prins să tragi la măsă. Iar acolo erai ca un cristal. Și ficatul ți-era în regulă. Așa-i?

— Cam așa-i, păru să fie de acord Sfrijitul. Ei, în cazul ăsta, ce-i interesant de aflat în ce ne privește? Din noi deja curge pleava. Dar, uite, ia-i pe ăștia – făcu un semn peste umăr, spre cei care stăteau la alte două măsuțe – ce știi despre ei?

— Nu te teme, dacă e nevoie, vor fi și ei luați. Despre ei e scris și mai mult.

Sfrijitul se lăsă și el cu pieptul pe măsuță și se priviră îndelung în ochi, râzând binevoitor.

— De altfel, am observat și eu ceva, sergent, spuse Sfrijitul. Îți tremură degetul. Măinile îți tremură mai tare decât mie. Ești un bâțâit, măi frate. Și asta-i pe vecie, ai?

Stăpânul se posomorî, își retrase mâinile de pe masă și apucă clondirul. Turnă din el în mod egal și-l ținu deasupra păhărelului Sfrijitului, pentru ca ultimele picături să-i curgă acestuia din urmă. Sfrijitul îi urmărea mâna. Stăpânul observă și scutură clondirul, deși nu mai stoarse nimic din el.

Băură din nou, sorbiră câte o înghițitură din lichidul galben, după care deveniră mai blânzi unul cu altul și Sfrijitul,

probabil, se simțea deja stânjenit de întrebarea lui.

— Dar tu n-ai să zici c-am fost fiară, spuse stăpânul. Pe tine, de pildă, te-am atins vreodată?

— Pe mine, nu.

— Vezi, pentru că tu ai înțeles principalul. Dacă patria s-a supărat pe tine, înseamnă că a avut ea un motiv. Degeaba nu se supăra! Și dacă ai înțeles asta – gata, pentru mine-i lege, tu ești om – și eu sunt om. Ei, dacă mi se poruncește să te ating – e altă treabă, am depus sau n-am depus jurământ? Dar fără ordin... Mă înțelegi?

— Eu, frate, te înțeleg.

— Foarte bine. Iar pe ăștia i-am luat în vizor, numai că nu vor pricepe niciodată. Și nu ne vor înțelege nici pe noi, pe mine și pe tine. Însă noi, eu și cu tine, ne-am înțeles întotdeauna, nu-i așa? De asta m-am și așezat cu tine la masă.

În sfârșit, Sfrijitul nu mai suportă privirea stăpânului ori poate că obosise să se tot ciondănească și își plecă ochii.

Și Ruslan obosise să mai aștepte că i se va da și lui atenție, în gălăgia și îngrămădeala din bufet. Cei ce intrau și ieșeau se tot poticneau de el, așa că se tot lipea stingher de perete, până când îi veni în minte cu ce să se ocupe și să-i fie de folos stăpânului: să păzească valiza și sacul, împreună cu mantaua aruncată deasupra acestora. Certându-l ușor în sinea lui pentru lipsa de prevedere, Ruslan se întinse plin de importanță alături, luând poziția care ne insuflă nouă respect față de santinela patruredă și nu ne dă voie, nu numai să o atingem, dar nici să ne apropiem mai mult de-un pas. Poziția lui era bună și prin aceea că-i permitea să admire în liniște figura stăpânului. O urâteau puțin broboanele de sudoare care-i apăruseră pe frunte și

deasupra buzei superioare, însă, oricum, era minunată, dumnezeiască.

Ruslan observase de mult că fețele stăpânilor, cele mai diferite, au totuși ceva în comun. O față putea fi lată sau îngustă, putea fi palidă, dar putea fi și smeadă, însă neapărat avea o bărbie fermă și aproape dublă, buze strâns lipite, pomeți rigizi, iar ochii – cinstiți și pătrunzători, despre care e greu de înțeles de sunt mânioși sau râd, dar care știu să se uite ținută îndelung și să poruncească fără cuvinte. Asemenea fețe puteau aparține numai rasei superioare a celor cu două picioare, rasei celei mai deștepte, neprețuite, celei mai rare – dar tare ar fi vrut să știe: aceste fețe sunt anume alese de Slujbă, sau chiar ea le face așa? Cu câinii era mai simplu: Tobik cel negru, cu o urechiușă albă, care se aciuase pe lângă bucătărie, slujea și el într-o măsură, altfel n-ar fi fost ținut, însă, în tot timpul slujbei lui tainice, nu crescuse nici cu un centimetru, nu-și schimbase culoarea și nici caracterul – rămânea mereu același pomanagiu și gură-spartă; lătra până și la muște, iar deținuților le trimitea salutări din coadă printre sârma ghimpată. Câinii sunt aleși, e treabă de-nțeleș, doar n-au fost chemați toți de pe stradă, au fost aduși din crescătorii; dar cum stau lucrurile cu stăpânii – rămâne un mister. De un singur lucru nu se îndoia Ruslan: cu asemenea față, stăpânul putea să facă economie de cuvinte cu Sfrijitul, iar acesta ar fi trebuit de mult să ia poziție de drept și să plece la muncă.

— Încotro ți-i drumul, sergent? începu iar Sfrijitul. În vreun oraș ori la tine, în sat?

— Acasă, răspunse stăpânul, parcă șovăind. Ce mare scofală e la oraș? În plus, vreau să mă odihnesc.

— Se înțelege. Dar cu ce-ai să te ocupi?... Cred c-ai uitat și cum se ține o furcă.

— Ce treabă am eu cu furca? Am ținut în mâini furca mea, de calibru șaptezeci și doi. Ține cont c-am făcut o dată și jumătate sorocul tău, păi mie pentru asta mi se cuvine o pensie cam cât are un aviator polar. Care a zburat un milion de kilometri.

— Asta-i bine. Numai că bănuții nu vindecă. Eu, în locul tău, abia acum m-aș speti muncind. Ajută de nici nu-ți închipui.

Stăpânul se uită țintă la el, cu o privire fixă.

— Credeam că ne-am înțeles în privința asta. Și-am încheiat. Dar tu, așa deci: stai cu mine și mă tot înțepi? Asta se cheamă lipsă de respect.

— Pe tine să nu te respect, serge-ent? pufni în răs Sfrijitul. Păi ce-am fost învățat atâția ani? Lasă, nu te amărî, ai timp să renaști cu sufletul. Ești tânăr, înseamnă că ai toată viața înaintea!

Și, cu aceste cuvinte, făcu o figură care l-ar fi putut costa viața: se aplecă peste măsuță și-l bătu pe stăpân pe umăr. Ruslan sări și se năpusti vertiginos, aproape fără zgomot, ciocnind doar podeaua cu ghearele.

Întorcându-se într-o clipă, stăpânul reuși să i-o ia înainte, repezindu-și pumnul în întâmpinare. Lovitura nimeri câinele în maxilar și-l atinse peste nas. Ruslan era cât pe ce să se dea de-a rostogolul, urlând, însă rezistă, nu arată dușmanului ce tare îl doare, ci se porni să mârâie amenințător în direcția acestuia, abia zărindu-l printre lacrimi.

— Doamne Dumnezeule, se miră stăpânul. Tu ești, mortăciune? Ce, ai început să vânezi pe la bufete?

Ruslan, mârâind încă, își frecă nasul de genunchiul lui și se simți mai ușurat, iar când stăpânul îl mângâie, îi trecu durerea

de tot.

— Al tău e așa? Întrebă Sfrijitul. Nici n-avusese timp să se sperie.

— Cum „așa”? Supărăcios? Întocmai, noi nu ne lăsăm unul pe altul călcați în picioare. E drept, Ruslașa? Ce l-am mai scărmana noi pe ăsta, să fii tu sănătos!

Toți cei din bufet priveau la Ruslan, de parcă ar fi așteptat să facă o scamatorie. Sau poate că mai era încă frumos și pur și simplu îl admirau, ca în zilele de odinioară, când stăpânul se mândrea cu el. Numai bufetierei, nu știu de ce, nu-i plăcu.

— Cetățene, îl anunță ea pe stăpân dintr-un colț cam întunecat, unde puteai tăia fumul de țigară cu cuțitul, mai bine ați duce undeva câinele ăsta fioros, aici, totuși, nu-i zonă. E bufet, la o adică. În locurile publice trebuie să poarte botniță.

— Da' de ce? îi zâmbi stăpânul. În viața lui n-a purtat botniță, s-a descurcat fără. Mai bine l-ai lua la tine, gospodino. De ce dai din umeri? El îți plătește prin muncă porția de mâncare, nu lasă revizorul să-ți treacă pragul.

— De revizor n-am eu de ce mă teme. Iar pe dumneavoastră, să aveți în vedere, v-am prevenit în mod foarte oficial. Dacă mușcă, o să plătiți amendă. Și pentru injecții.

— Auzi, Ruslașa? Să ai în vedere. Cine te știe, ăi fi, poate, turbat. Că doar umbli fără certificat.

Ruslan își ciuli ușor urechile, făcu o mutră de martir și se mută de pe o labă pe alta. Chiar dacă așteptau o scamatorie, abia dacă și-ar fi dat seama de ea, câtă vreme câinele, într-un mod atât de simplu, atât de multe le arată prin figura aceasta: cică e cel puțin ciudat cum poți spune despre el asemenea bazaconii, că lui, zău, îi este și rușine din pricina femeii arțăgoase, de la care Stăpânul a trebuit să audă lucruri

neplăcute în ce-l privește și că n-ar fi rău să plece de aici cât mai iute, însă el așteaptă să-și termine Stăpânul treburile.

Stăpânul, răsturnându-se pe spătarul scaunului, râgâi sătul și-și scoase portȱigaretul. Simțise privirile neprietenoase și era cam nesigur pe sine; în asemenea situații, fumatul în cazul lui se transforma într-un întreg ritual: țigara o alegea îndelung, apoi o bătea de capacul cu desenul gravat, sufla în ea, scoțând un sunet de trompetă, o frământa între degete până trosnea, după care o introducea în gură, rotind-o ușor. Stăpânul o strângea lacom cu dinții lui mărunți și egali și, aprinzând-o, se uita țintă la capătul ei; trăgea o dată, o lua între două degete, ținând-o la distanță, și scotea un rotocol de fum.

— E o adevărată problemă, spuse el Sfrijitului, arătând spre Ruslan. Și să plătești, și tot nu ți-l ia nimeni. Și asemenea cadre aleargă de colo-colo!

— Da, păcat, ce să mai vorbim, răspunse Sfrijitul. Înainte ne gândeam: „Măcar de-ar crăpa, nemernicii!“, iar acum – ne pare rău. Mai bine-i terminați deodată, decât așa.

— Aha, tocmai! Toți sunt tare miloși, după cum văd, iar de împușcat, să-i împuște alt nene.

— Altui nene, pesemne, i s-a și ordonat?

— Câte ordine n-am primit eu. Cine mi-a ordonat și-a pus deja epoleții la saramură și-și probează hainele civile. Iar eu să-mi mânjesc mâinile? Când se poate și să nu mi le mânjesc. Numai că, vezi cum e dumneaei, mila? Reiese că-i mai rea ca orice.

Ruslan înțelese că stăpânul încă suferă din cauza femeii artăgoase și-și vârî botul în mâna lui, care se odihnea pe genunchi. Mâna se ridică în silă și i se așeză pe frunte. Nefiind ahtiat după mângâieri, nici deprins cu ele, Ruslan aprecia totuși

acest gest unic și, mai ales, foarte rar. Însă, de data asta, mâna nu-i plăcu, era vlăguită, nehotărâtă, tremura nu se știe din ce cauză și mirosea de la porcăria din clondir.

— N-are nimic, Ruslașa, o să te obișnuiești, rosti stăpânul. Mai știi, poate chiar te cheamă înapoi: să slujești din nou. N-ai uitat slujba? Zici că o visezi noaptea? Of, holbatule! Trage obloanele, că bagi lumea în sperieți.

Mâna trecu încet peste ochii închiși ai lui Ruslan și, apucându-l de fălci, le strânse brusc într-o încheștare aprigă. Colții, clănțănind răsunător, îi striviră buza; de durere, parcă îi luară foc ochii sub pleoape. Dar și mai tare îl arse ciuda. Ce obicei la ei, la niște stăpâni atât de deștepți – să apuce neapărat cu mâna. Câinele – de bot, omul – de față. La ei, asta purta un nume lung: „Acușa te umple borșul dacă mai îndrăznești să deschizi gura“, dar se făcea scurt; nici câinele, nici omul nu reușeau să se ferească. Pe urmă, mult timp, nu izbuteau să-și vină în fire. Uite așa i-a făcut stăpânul odată unui deținut, care se luase la ceartă cu el și nu s-a grăbit să intre în rând, iar apoi a stat năucit, cu fața palidă, brusc îmbrobonată de sudoare. De pe nas i-au căzut bucățile de sticlă pe care acest deținut le iubea așa de tare, sufla des asupra lor și le ștergea cu batista – acum nici nu s-a mai aplecat după ele, deși stăpânul i-a amintit: „Adună-ți ochii!“ – și i le-a aruncat cu vârful cizmei. Iată ce-a simțit atunci acest om pe pielea lui, când a intrat în rând, poticnindu-se ca un orb, iar apoi a fugit strigând pe câmp, făcut scăpat de nefericitul Rex.

— Nu-l strânge, zise Sfrijitul. Uite ce diavol e, acum te hăpăie, și-i dau dreptate, zău!

— Multe mai știi tu despre el, pufni în răs stăpânul. Pe mine și pe Ruslașa ne-a unit slujba, drept zic?

Mâna se lăsă iar pe frunte, o mângâie, îl trase de-o ureche, însă Ruslan abia se abținea – grozav ar fi avut chef să se lepede de ea și să i-o sfâșie. Nu era prima oară când, cu toată dragostea față de stăpân, simțea această dorință și se speria singur de ea, suferind îndelung apoi: cum de putuse să-i treacă asemenea idee prin minte. Acum însă îi mai veni ceva în gând – o iluminare, o presupunere despre cauza pentru care Rex îl făcuse scăpat atunci pe deținut: păi el nu putuse să prevadă nimic pentru că nici omul însuși nu știa ce avea să facă peste o clipă!

Eliberându-se de mâna odioasă și întorcând greoi capul, cu o mișcare înceată, cuprinse cu o privire sumbră de sub fruntea lată și rotundă pe cei aflați în bufet și-și ridică ochii ficși spre stăpân. Pe masă mai era mâncare, nu prea se grăbeau s-o termine, numai că Ruslan fusese din tinerețe dezvățat brutal să ceară și nu la mâncare se uita el, nu cerea nimic această privire grea, în care doar un tont ori un orb n-ar fi fost în stare să deslușească: „Tu nu ești bun acum, stăpâne. Glumești urât. Și suntem printre străini, doar“.

Sfrijitul se schimonosi brusc, înhăță de pe masă o bucată de pâine și o puse jos. Ruslan o ignoră complet, nu se uită la ea.

— Aha, vezi să n-o ia! zâmbi foarte satisfăcut stăpânul. Toată viața a visat el să-ți mănânce pâinica! Pe ce s-ar mai baza atunci statul?

— Bine, statule. Dă-i-o tu singur.

Clienții bufetului așteptau, probabil, iarăși o scamatorie, nu prea complicată, dar cu succes scontat. Inimile noastre se înduioșează neconținut când fratele nostru mai mic dă cele mai elementare semne de inteligență, forțându-și cu atâta abnegație firea: nu ia mâncare de la străini, dar o înhață, înecându-se de

lăcomie, din mâna stăpânului. De data aceasta, scamatoria ieși mult mai distractivă decât se așteptau: pâinea nu mai părăsi mâna ce-o dăruia, câinele o privi numai și se dădu precaut într-o parte, ca să nu facă, întâmplător, statul de rușine.

— Aha! jubilă Sfrijitul. Și tu ești acum pentru el un nimeni, ai priceput?

— Da' ce-i cu tine? Ți-e scârbă? Întrebă stăpânul. Roșeața îi dispăru încet din obraji. Ai izbutit să te îndopi deja pe undeva? Hai, repejor! Na, așeză el pâinea pe podea, ia-o! Cu cine vorbesc?

— Dar dumneavoastră, cetățene, nu mai faceți risipă de pâine, interveni iarăși bufetiera. Ce, n-am altă treabă decât să strâng după câinii dumneavoastră?

— Păi, de ce? O s-o ia. Și încă cum!

Cu pomeții deja albiți, dar surâzând satisfăcut, stăpânul adună singur pâinea, dibui cu ochi veseli furculița. O înfundă într-un borcânel și trântind-o pe pâine, începu să ungă din gros toată bucata cu muștar.

— Nu trebuie, îl rugă Sfrijitul.

Îl rugă și cineva din rândul de la tejghea.

— Sergent, nu te prosti.

— Nu se poate, explică stăpânul. Nu se poate să n-asculte de ordin. Nu te teme, știe și singur c-a greșit: nu s-a supus de prima dată. Înseamnă că trebuie să răspundă. Iar el e devotat slujbei: acușa îți arată cât de devotat este. Cu ce se mănâncă acest devotament... Ți-am folosit toată rezerva, gospodino!

Rupse bucata în două și lipi părțile, cu muștarul înăuntru.

— Mănâncă, Ruslan, mănâncă. Ia, îți spun!

Un bărbat cu haină de piele, care stătea cu spatele la stăpân, se întoarce și se uită chiorâș, cu albul ochilor scăpărând:

— Tu, ăla, ai turbat cumva?

— Acușa te-nvăț eu cum să spui „ai turbat“, zise stăpânul. Uită-te unde te uital și mai înainte!

Dar bărbatul în haină de piele nu se întoarse la locul lui. Femeia cu broboadă cenușie, care ședea la masă cu el și-și hrănea pruncul cu lingurița, puse tacâmul pe masă și acoperi ochii copilului cu mâna.

— Tolea, nu te băga-n cârd cu ăștia, îl rugă ea. Știi cum e când te bagi. Noi n-o să ne uităm la așa ceva.

Dar se uită, încruntându-se și mușcându-și buzele. Și toată lumea din bufet privea și vocifera:

— Nu chinui câinele, gardianule!

— Fiara, s-au obișnuit acolo să-și bată joc...

— E criță, nu vezi?...

— Mai bine i l-ar lua cineva...

— Vezi să nu iei de la ăsta! Tot pe tine te sfâșie...

Bucătica de pâine în mâna șovăielnică a stăpânului se clătina înaintea lui Ruslan.

— O s-o iei! Știi și tu c-o s-o iei!

Ce știa Ruslan despre acest miros? Ceea ce se și cuvine să știe un câine de pază, pe care încep să-l învețe minte tocmai cu asemenea tratații. Într-o dimineață, pe când nu era încă un câine adevărat, ci doar un cățelandru, a fost scos, până să fie hrănit, în curticica de plimbare și stăpânul a plecat pentru o clipă, spunându-i: „Plimbă-te, plimbă-te“. Chiar atunci a avut loc o întâlnire uimitoare. Ca din pământ, a apărut Necunoscutul, îmbrăcat cu o pufoaică și cu un suman cenușiu pe deasupra. Avea ascuns ceva în mâneca lungă, îți și arată ce, ți-l întinde chiar până sub nas. Miroase dumnezeiește, de-ți lasă gura apă. Ah, lucrurile nu-s chiar așa de simple! Hainele lui te

trăsesc cu duhoarea lor bizară, de baracă, despre care câinele știe deja că acolo sunt „dușmanii!“, acolo „trăiesc răii!“ și el a rostit în această privință un „rrr“ categoric. Dar soarele îi mângâie cu căldură capul, toropeala de dimineață îi cuprinde sufletul, odată cu o dulce încredere că totul în viață se va aranja nemaipomenit. Și atât de săracă este lumea noastră îmbelșugată, încât tot ce e viu prețuiește mâncarea, luptă pentru ea înainte de a face ochi, de la țâța mamei. O apreciază cu siguranță și omul, dacă n-o aruncă la pământ, ci o întinde pe palmă, zâmbind, ca pe un dar neprețuit. Și, dăruindu-i drept răspuns zâmbetul privirii, mișcarea cozii, câinele ia bucățica în dinți. În dinți, ea miroase și mai plăcut, aroma iute îi gâdilă cerul gurii, îi pișcă minunat vârful limbii – să n-o mesteci bine – e peste poate, și el mestecă, ba mai dă și din coadă, cu ochii din care nu-i curg încă lacrimi îi mulțumește Necunoscutului ce se îndepărtează atât de discret. În clipa următoare, i se pare că i-a luat gura foc, că i-au băgat câlți aprinși, de care acum nu poate să se descotorosească în nici un fel, nu-i poate scuipa, cu toată tusea chinuitoare, totul e mistuit de flăcări și fumul i-a întunecat privirea. Aude râsul fugarului și turbează de necaz, furia îi întrece chinurile, îl pune pe goană, dar fugăritul nici nu se grăbește s-o șteargă, el îi întinde mâneca lungă și groasă, în care colții i se înfundă... Stăpânul care nu bănuia nimic revine, în sfârșit, poți să i te jeluiești, el va înțelege totul, te va ogoi, îți va da să bei cât poțezi, te va hrăni cu bunătăți nemaipomenite. Și toate vor fi uitate? Se prea poate să fie date uitării, într-adevăr, dacă acești deținuți n-ar născoci noi tertipuri, de fiecare dată tot mai viclene. Însă nici o nouă uneltire de-a lor nu-l va ului așa de tare ca prima, de la care a și făcut câinele micul său

prim pas spre adevăr: tot ce nu vine din mâinile stăpânului este scârbos, otrăvitor, păcătos, chiar dacă miroase bine.

Iar acum urma să ia otravă și din aceste mâini. Or, Ruslan știa că va trebui să ia. Văzuse fața stăpânului în multe feluri, dar niciodată jalnică. Se cam întrecuse cu gluma, stăpânul ar fi fost bucuros să-i pună capăt, dar tocmai acest lucru îl doreau străinii, iar el nu putea cu nici un chip să le facă pe plac. În alt loc, și Ruslan ar fi dat dovadă de nesupunere, își cunoștea drepturile și știa să amintească de ele: printr-un mârâit ușor, dar amenințător, cu fălcile strânse și ochii pe jumătate închiși, transformat într-o stană de piatră, cu neputință de clintit, nici cu strigăte, nici cu bătăi. În fața străinilor însă nu poți face așa ceva și, oricât de prostească ar fi fost gluma, Ruslan trebuia s-o susțină. Descleștându-și fără chef dinții, el primi bucățica din palmă, uitându-se cu coada ochiului unde s-o ducă și s-o pună.

Stăpânul îl apucă de fălci cu ambele mâini și i le strânse puternic. Ruslan se smuci, însă mâinile îl țineau cu forță și curând simți o durere năprasnică în gingiile roase de zăpada mâncată. Încercă să-și descleșteze fălcile, să împingă afară otrava cu limba, dar totul ieși mai rău, flacăra îi cuprinse limba și cerul gurii, îi pătrunse chiar și în urechi cu un țuit strident. Toată încăperea mohorâtă a bufetului, învăluită într-o pânză albăstruie de fum, și fața trandafirie a stăpânului se deformată și se scurseră în puhoaie de lacrimi usturătoare. Ca să nu prelungească chinul, începu să înghită convulsiv, însă focul se înteti și mai avan în pânțele, care și așa era ars de greața foamei. Speriat de moarte, devenit brusc neajutorat, bolnav, nu se mai gândea, smulgându-se, să muște aceste mâini, doar se dădea îndărăt din fața lor, zgâriind cu ghearele podeaua, având

un singur lucru în minte – ceea ce îi stăpânise pe toți strămoșii lui, torturați de răni sau boli: să plece, să se târască undeva – într-un culcuș întunecat, sub o poartă, într-un hățiș de pădure, un stufăriș sau în iarbă deasă și acolo să sufere ori să se sfârșească, singur cu durerea lui.

Niște mâini străine îl desprinseră în cele din urmă din mâinile stăpânului, smucind de zgardă, și Ruslan o luă imediat la sănătoasa spre lumină, spre aerul înghețat pe care îl trase lacom în tot pieptul odată cu focul; se sufocă și se zvârcoli, cuprins de un sughiț istovitor.

— Gata, Ruslașa, hai să ne împăcăm, auzi el glasul stăpânului, neobișnuit de blând și parcă înfundat în vată. Unde-ai plecat? La mine!

Ruslan se uită înapoi, tresărind, și cuprinse cu privirea toată încăperea. Figurile își pierdeau conturul, tremurau, se dublau; printre ele, abia îl desluși pe stăpân, ba nu, doi stăpâni, zâmbind la fel de vinovat, la fel de trandafirii și cu ochii tulburi. Cu același glas, amândoi dădură comanda: „La mine, Ruslan!“ – și el se strădui să priceapă de care dintre cei doi să se apropie. Cine era stăpânul iubit, de odinioară, și cine – trădătorul, la care trebuia să-și arate colții și să se năpustească? Nu putu să-și dea seama de acest lucru și decise să-i părăsească pe amândoi.

Abia trecuse pragul, că auzi cum înăuntru începuseră din nou să cârtească împotriva stăpânului și acesta răspundea la câte unul, aproape zbierând: „Știu io ci fac, nu ti băga undi nu-ț fierbi oala! El trebui dezvățat acum. Da' toți îs miloși, iar ca să-l omori, la toți li-i milă!“. Ruslan stătu puțin pe gânduri: ăia de acolo ar putea să-l atace pe stăpân și el, dacă-mi aduc aminte, era fără automat. Dar nu degeaba a bănuț el, încă din prima dimineață cu ninsoare, că stăpânul nu mai are nevoie nici de

armă, nici de Ruslan, iar acum i s-a confirmat doar, cu amărăciune și umilință, că el, stăpânul, știe mai bine cum să trăiască pe viitor. Și nici nu se pregătea nimeni să-l atace.

Ruslan străbătu iar toată sala, cu capul plecat, coborî atent din pridvor și înaintă de-a lungul zidului plin de promoroacă, silindu-se să se țină cât mai aproape de el. Dând colțul, luă în dinți puțină zăpadă – gingiile începură să-l doară de frig, însă focul prinse să se potolească. Scăpă din gură bulgărele înghețat, cu pâinea lipită de el și cu cheaguri de muștar, și împinse pe nări resturile de flăcări. Îl chinuia totuși, în continuare, sughitul, se simțea bolnav și căută un loc unde să se ascundă. O cărăruie îl scoase la groapa de gunoi, acolo unde își găsisese sfârșitul Grom, înnebunit de foame. După groapă, se afla un closet din scânduri, de culoare alb-gălbuie și aici, între ele, se culcă într-un cotlon îngust, cu botul pe labe. Duhoarea nu-l supăra, acum nici n-o mai simțea, în schimb, dinspre closet și lada de gunoi venea căldură și curând Ruslan se dezmoți, încetă să se mai întoarcă de pe o parte pe alta, numai sprâncenele îi tresăreau ușor când auzea glasuri de oameni, scârțâitul pașilor prin zăpadă ori sirena locomotivelor.

Stăpânul nu-l iubea – această descoperire îl tulbură întotdeauna pe un câine, îi umple de amărăciune întreaga făptură, îi taie pofta de viață. L-a zguduit și pe Ruslan, deși, se pare, ar fi putut și mai înainte să-și dea seama de aceasta. Ar fi putut să-și dea seama, numai că, zău, parcă e mai ușor să mănânci un borcan de muștar, decât să recunoști că stăpânul nu te iubește. Ce altceva, dacă nu iubirea, te făcea să înduri toate greutățile slujbei? Ce îi ajuta pe toți, stăpâni și câini, să se țină la un loc, un mănunchi neînfricat împotriva turmei cu mii de capete a deținuților, pentru care, dacă s-ar fi revoltat toți

odată, n-ar fi fost suficiente nici un fel de automate, nici un fel de sârmă ghimpată? Ce îl arunca pe Ruslan în cursa captivantă după un fugar, în periculoasa încleștare cu acesta? Oare unica răsplată nu era aceea de a-i fi pe plac stăpânului? Și oare numai pentru mâncare îi ierta el Fruntașului țipetele nemeritate, șfichiul curelei de la zgardă? Tot ce se întâmpla uneori se întâmpla între ai noștri, străinilor nu le era dat să vadă umilințele Slujbei. Să-l umilească de față cu toți putea numai o mână neiubitoare, trădătoare a tot ce-i lega, și a Slujbei însăși, care nu exista fără dragoste. Din această mână a primit el ceea ce se obișnuise să primească doar de la dușmani și, prin urmare, însuși fostul lui stăpân devenise dușman. N-are decât să trăiască așa cum crede. Dar cum să trăiască Ruslan mai departe?

Iată ce își aminti: stăpânii erau uneori schimbați. Grom, de pildă, avusese trei – și, slavă Domnului, de două ori se obișnuise cu un stăpân nou și îl iubise aproape ca pe primul, care-i fusese dat odată cu viața. Se obișnuiau și alții, deși, desigur, nu erau pe deplin fericiți. Și totuși rămânea Slujba! Stăpânii veneau și plecau, însă ea era întotdeauna, de când există lumea aceasta îngrădită de două șiruri de sârmă ghimpată, cu turnuri de pază la colțuri, inundată de lumina proiectoarelor, de muzica și vocile din pâlniile negre, atârând parcă de un fir nevăzut din cer. Ruslan nu cunoștea începutul acestei lumi și nu-și putea închipui sfârșitul ei. Putea veni doar sfârșitul acestei vremi, înspăimântătoare și ostile, și nu conta cum urma să vină; Ruslan se lăsa purtat de vis, trecând peste un noian de detalii mărunte și cenușii; el întrezărea de-acum splendidul rezultat final: într-o zi se deschide ușa cuștii și „Torș-Ctan-Perteți-Adrez“ aduce un alt stăpân – cu cizme noi, scârțâitoare, cu castronul în

mână, plin cu fiertură aromitoare și ciolane dulci; își depune toate darurile pe podea și vorbește cu o voce nemaiauzită încă, dar dumnezeiască: „Ei, Ruslan, hai să facem cunoștință“, iar Ruslan, dând doar din coadă, se apropie și începe să mănânce: ca semn al deplinei încrederi...

Pașii șovăielnici ai cuiva, în căutare de ceva, îl deranjară. Văzu că întunericul s-a îndesit și hotărî să nu plece, să se pitească: închise ochii pe jumătate, pentru a deveni complet invizibil. Dar acel cineva, probabil, l-a simțit – s-a oprit în fața lui, a făcut un pas timid spre el.

— Uite unde-mi ești, se miră Sfrijitul. De ce stai în mijlocul putorii ăsteia, ți-ai pierdut de tot mirosul? Ori te pregătești să mori, Ruslan? Mai făcu un pas și se așeză cu băgare de seamă pe vine. Oh, tu-i mama mă-sii, cum a necăjit câinele, dobitocul! Am spus eu că n-au nici un Dumnezeu gardienii ăștia! Fără Dumnezeu s-au născut, din necununați, și tot așa vor intra în mormânt, ș-or avea la cap numai niște prăpădite de monumente din placaj. Hai, scoală, fârtate, de ce să zaci aici? El nu mai e de mult, a plecat scumpul tău. S-a du-us, tiu-tiu, nu se mai întoarce. Hai mai bine cu mine, vrei?

Cuvintele curgeau spre Ruslan, pătrundeau în urechile lui fine și în inima lui bănuitoare; din șuvoiul de vorbe prinse, așa cum prinzi o surcică dintr-un torent fremătător, că nu-și va mai vedea stăpânul. Ruslan primi vestea liniștit, chiar aproape indiferent; pogorând din cerurile visului său pe pământul înghețat și puturos, el descoperi cu uimire că acum îl interesează mult mai tare acesta care stă pe vine în fața lui. Stăpânul era mort de-acum pentru Ruslan, dar bărbatul din fața lui, cu căciula veche, căzută pe ochi, arăta viu și-l chema să

meargă cu el. Pentru început, Ruslan ar fi vrut să-i adulmece căciula cu urechi și mânecile zdrențuite ale paltonului peticit.

Dar iată că Sfrijitul, supunându-se parcă dorinței lui, se întinse spre el încet, gata să-și retragă fulgerător mâna. El nu știa că n-ar fi reușit să facă acest lucru. Nu știa nici că pe Ruslan nu poți să-l mângâi decât cu degetele rășchirate, arătându-i că mâna nu ascunde absolut nici o primejdie. Pentru început, mâna i-a fost respinsă cu o lovitură a botului ciolănos. Sfrijitul nu se încumetă și la o a doua încercare. Însă, brusc, Ruslan însuși se întinse spre el. Ridicându-și labelle din față, îi adulmecă fără grabă genunchiul înghețat, pe urmă îi prinse încheietura mâinii lunecoase, o strânse ușurel cu colții și câteva clipe lungi – și chinuitoare pentru Sfrijit –, trase în piept căldura mâneii. Tot voia să se încredințeze că n-a greșit atunci la bufet, când această mână i-a pus dinainte mâncarea.

Nu, nu greșise. Hainele Sfrijitului puteau să putrezească și să fie înlocuite cu altele, dar pielea n-ar fi putut s-o schimbe și ea va păstra, desigur, în toți porii, acest miros nepieritor, care nu dispare până când pielea însăși nu putrezește – este mirosul de rufe prost spălate, pârjolate în etuva de deparazitare, îmbibate de sute de ori de sudoarea îmbelșugată a slăbiciunii, mirosul bolilor și al leacurilor ce n-au tămăduit nici o boală, pentru că toate poartă un singur nume – „așteptarea zadarnică” – miros de rug, la care te uiți îndelung, cu pupilele mărite, susținând o speranță care s-a aprins și mirosul speranțelor înseși, mistuite în mușchii vlăguți; mirosul priciurilor tari, care totuși îți dăruiesc un somn adânc, ca de moarte, ultimul refugiu pentru o inimă hăituită; mirosul fricii, al tristeții și iarăși al speranțelor și bocetelor înăbușite în saltea, al bocetelor, mascate în accese de tuse. Trăgând în piept tot acest buchet, Ruslan se ridică, îl

lăsă și pe Sfrijit să se ridice și plecară alături, încotro voia Sfrijitul, ambii împăcați sufletește că s-au găsit unul pe altul. Și, cu siguranță, Sfrijitul se gândea, cât de ușor, din întâmplare, a găsit această frumusețe de câine, puternic și dispus să fie devotat, care nici nu mai trebuie dresat și care, din această zi, îi va fi însoțitor și apărător.

În ceea ce-l privește pe Ruslan, pentru el această nouă cunoștință avea un alt înțeles. Se întâmplase ceva neprevăzut de regulamentul slujbei, care totuși nu contravine legii ei principale: un locatar al barăcii se rugase singur să fie escortat. În libertate fiind, el voia să se întoarcă sub acoperișul iubit – și nu era nimic de mirare – doar se întorceau de bunăvoie și alți fugari după o vară întreagă de rătăcirii prin păduri, pe jumătate morți de foame, abia ținându-se pe picioare. Pe aceștia, de regulă, stăpânii nu-i băteau și nici nu asmuțeau câinii asupra lor, doar îi priveau îndelung – rece, senin și batjocoritor până când câte un nenorocit se prăvălea la picioarele lor în nesimțire.

Sfrijitul era pe drumul de întoarcere și Ruslan se considera obligat să-l păzească până se întorc stăpânii. Iar când aceștia vor reveni și vor ridica stâlpii doborâți, vor întinde sârma ghimpată și se vor vedea în turnuri țevile negre, cu muchii, iar deasupra porții, pe toată lățimea ei, se va aprinde în lumina proiectoarelor pânza roșie cu tainice inscripții albe – atunci Sfrijitul va merge acolo unde va voi Ruslan.

1. Aluzie la obiceiul băutorilor de a pune bani în trei pentru o sticlă de votcă.
2. Trăgaci (rusă).
3. Închizător (la armă), zăvor (rusă).

4. Eră (rusă).
5. Tub (de cartuş) (rusă).
6. Tunet (rusă).
7. În rusă – *serjant*.
8. Fruntaş (rusă).

3

Chiar din primul ceas al acestei slujbe s-a lămurit că escortatul reușise să-și facă rost de un stăpân. Și de la el (de la ea, mai precis, pentru că stăpânul purta fustă și broboadă de puf), mai trebuia să ceară permisiunea pentru Ruslan, imediat ce intră cu Sfrijitul în curte:

— Ei, gospodino! Tușă Stiura, mai trăiești?... Ia uite ce paznic ți-am adus. Ne primești?

Tușă Stiura, falnică și trupeșă, acoperind aproape toată lumina care răzbătea pe ușă, îl privi pe Ruslan din pridvor și rămase nemulțumită.

— Nu se știe încă cine pe cine a adus. Și de hrănit buhaiul acesta... cu ce?

— Tocmai asta-i interesant: cu nimic. Trăiește așa, fără hrană. E un tip ciudat, n-o să-ți dea bătaie de cap.

Ultima observație o liniști complet pe tușă Stiura.

— Atunci lasă-l să trăiască aici. Numai de nu mi l-ar mânca pe Trezorka.

Ruslan nu mai așteptă să fie invitat în casă. Înghesuind-o puțin pe stăpână, intră prin camere și se întoarse rapid. Tușei Stiura îi aparținea jumătate din căsuță, și el se convinsese că ambele cămăruțe și bucătărioara au ferestrele spre curte și spre

stradă, cam în dreptul porții, deci escortatul n-ar fi putut nicicum să plece neobservat. Un lucru, ce-i drept, l-a mirat pe Ruslan: prezența vădită și destul de recentă a Stăpânului Șef „Torș-Ctan-Perteți-Adrez“. Dar mirosul cunoscut l-a și liniștit totodată; în afară de asta, Ruslan, ca subordonat, era parcă descărcat de răspundere – întrucât conducerea remarcase această casă și o inspectase personal.

Tușa Stiura i-a oferit totuși noului locatar ceva de mâncare – o strachină plină cu supă caldă și oase. Și cele câteva minute care au urmat au fost chinuitoare, vecine cu leșinul, îi otrăveau această mică sărbătoare a noii slujbe. Strachina a trebuit să-i fie luată din față neatinsă – ceea ce l-a făcut pe Sfrijit să se umfle în pene de bucurie, iar tușa Stiura nu și-a putut ascunde ciuda și i-a promis lui Ruslan că a doua zi avea să-l trimită la hingher.

— Acolo, a spus ea, din tine o să iasă o grămadă de săpun! Ai să vezi tu!

Ruslan adormi în pridvor, întărâtat, lihnit de foame, nutrind o palidă speranță. De câteva ori l-a trezit un cotcodăcit somnoros din coteț, și el s-a apropiat de fiecare dată de ușă, ca să se convingă că aceasta e bine închisă și că zăvorul nu poate fi deschis cu laba. Și, de fiecare dată, de sub casă, s-a auzit mârâitul subțirel al nevăzutului Trezorka, care totuși nu riscase să-l cunoască.

Către dimineață, Ruslan se simți rău de tot; vânătoarea lui de șoareci începu să i se înfățișeze în imagini fantastice: șoarecii, de mărimea unei pisici, răsăreau încontinuu de sub zăpadă, apoi se încolonau câte cinci și, chițcăind în cor, mărșăluiau spre botul lui. Începu să mârâie și se trezi de-a binelea.

Sfrijitul nu dăduse nici un semn că s-a sculat, însă Ruslan decise să plece pentru scurt timp în pădure. La întoarcere, făcu înconjurul întregului cartier – în caz că Sfrijitul ar fi avut pe undeva o mică deschizătură de trecere sau ar fi sărit gardul. Se dovedii însă că acesta nu ieșise încă nici în pridvor, deși cerul devenise trandafiriu și totul în curte căpătase culoare. Atunci, Ruslan își aminti: aseară escortatul său, cot la cot cu tușa Stiura, se îmbătaseră criță cu scârboșenia aia străvezie și căzuseră în nesimțire. Iar înainte de asta, trăncănise o grămadă, ridicând cam tare glasul și, cu o figură neroadă, dăduse din mâini fără noimă, tot încercase să cânte, într-un cuvânt, nu mai pricepea ce și cum, exact ca un câine. E drept, la câini această stare deplorabilă trece de la sine, cu vârsta, oamenii însă fac eforturi pentru grăbirea ei. Observația respectivă i s-a părut lui Ruslan interesantă și încurajatoare: oricât ar fi disprețuit el această scârboșenie, tocmai ea i-a și permis acum să vâneze. Și a reușit să mai și tragă un pui zdravăn de somn până când, într-un sfârșit, escortatul a binevoit să iasă – cu o față buimacă, nemulțumit de sine, duhnind și mai dezgustător decât în ajun. Lumina zilei Atotputernicului nu îi era pe plac – privi la cer și își schimonosi mutra, apoi scuipă și se îndreptă cu pas șovăitor către magazie.

În aceeași clipă, ca din pământ, răsări și Trezorka. Se întinse, căscă cu poftă și, în mijlocul căscatului, de parcă l-ar fi văzut pentru prima oară pe Ruslan, făcu un „salut“ cu codița lui scurtă, ca un ciot. Se dovedii a fi un dulău absolut neînsemnat, degeaba purta un nume cu doi de „r“ bubuitori, cu labe strâmbe, scund, cu burta umflată și urechi blegi, în plus, cu o blană bălțată, cu pete negre, albe și roșcate. Ruslan abia dacă-l învrednici cu o privire. Apărând atât de târziu, când noul

locatar inspecta deja curtea, Trezorka renunța de bunăvoie la dreptul său asupra teritoriului, se recunoștea inferior în grad. Ruslan însă nici nu ridica pretenții asupra teritoriului; prin întreaga lui înfățișare, arăta că îl interesează doar acest om care dispăruse în magazioară. Trezorka înțelese perfect lucrul ăsta. Uitându-se chiorâș la ușa magazioarei, făcu o grimasă foarte complicată, compătimitoare pentru Ruslan și, totodată, disprețuitoare pentru Sfrijit. Prin grimasa respectivă, Trezorka își exprima, fără falsă modestie, neprețuitele sale calități și eterna, amara întrebare: „Ah, vecine, de ce avem noi așa o soartă!”. Pentru o asemenea concepție, ar fi pățit-o, probabil, dacă Sfrijitul ar fi fost stăpân și nu escortat. Acum însă, Ruslan se întoarse numai cu spatele, neavând chef să se întrețină cu Trezorka.

Sfrijitul mai fornăi acolo îndelung, oftă și chiar mârâi, neștiind, se vede, de ce să se apuce, cum să-și înceapă ziua; în sfârșit, după ce se ivi în ușă, stoarse primele vorbe deslușite:

— Tu-ți mama ta, unde oi fi pus mănua aia din pânză de cort? Una-i aici, dar pe ailaltă am rătăcit-o. Ruslan, nu cumva ai zărit-o?

Ruslan îi aruncă doar o uitătură de rece uimire. I se propunea să găsească un lucru și el știa ce anume și unde se află, însă nici o rugămintă, nici o poruncă nu puteau fi îndeplinite dacă veneau de la un deținut. Și Ruslan îi aminti asta escortatului, pe limba lui: se ridică, dar numai ca să se întindă în alt loc.

Trezorka, urmărind cu cel mai viu interes această scenă, se repezi ca fulgerul sub pridvor și scoase de acolo mănua căutată. Totuși n-o duse Sfrijitului, ci o puse nu departe de Ruslan, pentru ca și acesta să aibă posibilitatea să facă un

serviciu. Ruslan nici măcar nu întoarse capul. Sfrijitul se văzu deci nevoit să se apropie și să se aplece, gemând, după mânășă.

— Mă rog, zise Sfrijitul, noi nu suntem din ăia mândri. Dar unii dintre noi n-au înțelegere. Eh, slujbașule! Atâta știi: „ham-ham, alinierea, împrăștierea“, pe când Trezorka pricepe mai bine.

Acest lucru Ruslan nu-l putea suporta nicidecum. Ieși din curte și, sărind peste poartă, se culcă în stradă. Zău că avusese o părere mai bună despre escortatul său. Reproșându-i lui Ruslan lipsa de agerime, își dăduse oare seama Sfrijitul de ce câinele de pază nu i s-a supus? Și de ce Trezorka s-a repezit ca scăpat din lanț? Păi, tocmai el a și ascuns sub cerdac această mânășă, după care cine altul trebuia să alerge?

Sfrijitul, încins cu un centiron soldătesc, în mână cu o ladă de scule, ieși în stradă și rosti: „Hai, slujbașule“. Era singura comandă pe care Ruslan era gata s-o îndeplinească și pe care Sfrijitul ar fi putut și să n-o dea.

Așa au început marșurile lor spre acea ciudată îndeletnicire care îi ocupa escortatului diminețile, asta doar dacă acelea puteau fi numite dimineți. Se îndreptau spre gară și acolo o coteau, mergeau pe traverse până la liniile moarte îndepărtate, la cimitirul de vagoane vechi. Aici se și afla zona lor de lucru – la fel cum cartierul și curtea tușii Stiura deveniseră zone de locuit. Urcau în aceste vagoane – Ruslan sărea din fugă, dintr-un salt, pe platformă, iar Sfrijitul se cățara pe scară, gâfâind –, treceau fără grabă dintr-un compartiment în altul. Geamurile aici erau sparte sau le furase careva și vântul bătea în voie, iar pe podea și pe băncile de jos zăpada se așternuse în straturi. Mirosea a mucegai, a putregai de lemn, rugină, murdărie de om, a toate drumurile și stațiile prin care trecuseră aceste

vagoane. Sfrijitul ridica și cobora polițele scârțâitoare, ștergea cu mâneca, măsura cu palma și, oftând, îi spunea lui Ruslan:

— Ei, ce zici de scândurica asta? O trecem la venituri? E cam îngustă, însă are desen. Face ape placa, nu-i așa?

Ruslan nu avea nimic împotrivă și Sfrijitul se apuca „s-o înregistreze“. Mâinile îi tremurau tare, șurubelnița nu nimerea din prima în creștătura din capul șurubului, iar el nu avea destulă putere și râvnă ca să scoată imediat șurubul ruginit, iar în toiul lucrului făcea pauze lungi pentru fumat, chitind să potrivească cleștele ca să desprindă placa fără s-o crape. Dar și când o desfăcea întreagă, nu întotdeauna mai prezenta interes pentru Sfrijit; după ce o netezea cu palma și se uita în lungul ei în lumină, mirosind-o chiar, putea și s-o arunce pe fereastră, după care stătea îndelung, oftând trist, înainte să se apuce de alta. Și vorbea, vorbea întruna:

— Uite, Ruslașa, de ce n-ai cum să faci rost în Rusia de-o scândură bună? Îți spun eu: pentru că trăim în pădure. În jurul nostru sunt păduri cu duiumul, și de-asta nici nu găsești. Dacă ar fi mai puțină, atunci am ocroti-o, n-am vinde-o străinilor și ne-ar ajunge și nouă. Ei, dar gata cu vorbăria inutilă! Tu, Ruslașa, ai grijă să nu mă ia gura pe-dinainte.

Alteori, îi dădea prin capul lui buimac vreo idee năstrușnică, ochii lui apoși se înviorau, mijeau viclean, se pironeau în ochii galbeni, posomorâți ai lui Ruslan.

— Dar ce-ar fi, flăcăule, să mergem noi la tăierile forestiere? Drumul îl știm bine, iar acolo, la joagăr, mai culegem și noi câte o scândurică de soi, de esență tare, scumpă. Acolo nu ne numără nimeni scândurelele. Și-și răspundea singur la întrebare: Nu, mai bine nu mergem. Acolo, la joagăr, o să încep să mă tem de tine. Aici suntem prieteni – la cataramă, dar acolo

ai să-ți aduci aminte de trecut, n-o să-mi dai voie nici să fumez, nu-i așa? Și bine ai să faci, ce m-am pus pe flecărit așa cu tine? De-acum o să bată în șină¹, și n-am produs nici pe dracu’.

Aici nu bătea nimeni în șină, însă el, cu nu se știe ce simț, ghicea, iar de a doua zi începu și Ruslan să-și dea seama când e timpul să se întoarcă acasă. Până atunci, se adunau trei-patru șipci, despre care Sfrijitul spunea: „Acest gruzin se numea nu Ahtidze, ci Godidze“, deși, după părerea lui Ruslan, ele nu se prea deosebeau de cele azvârlite, doar că miroseau mai puțin a mucegai. Sfrijitul le lega cu o sfoară și le lua sub braț. Până atunci se mai dusesse din efectul porcăriei transparente și nu mai duhnea așa de tare din gura lui; escortatul pășea vioi peste traverse, așa cum se și cade să vină de la muncă un deținut, stârnind nemulțumirea însoțitorului numai prin cântatul lui prostesc. Cânta mereu același lucru, cu niște răgete groaznice de cerșetor, din cauza cărora îi venea și lui Ruslan să urle.

Voi, poate, tova-răși, bine tră-ă-iți,
Voi, pesemne, cu două-ă picioa-a-re nevastă aveți,
Dar nevasta-a mea un picior de carne-e a-are,
Și altul, fârtați, din bu-ște-an îi e!...

Totuși, slavă Domnului, înceta cu răgetele pe străzi: în fața străinilor, Ruslan chiar că ar fi murit de rușine.

Șipcile erau duse în magazioară. Acolo, Sfrijitul le tăia cu ferăstrăul, le dădea la rindea, îngânând pe sub nas, le scotea una câte una la lumină și, în sfârșit, le ducea în casă – subțirele de tot, dar recăpătându-și culoarea și chiar mirosind plăcut. Ruslan intra după el în virtutea dreptului său de escortă, se lungea lângă ușă și stătea atât de liniștit, că și uitau de el. Ceea

ce se construia în camera tușii Stiura ocupa aproape un perete întreg și semăna, din punctul de vedere al lui Ruslan, pur și simplu, cu o ladă uriașă – Sfrijitul o numea „dulap-servantă în trei canaturi“. Stând pe un taburet, el adăuga noi și noi șipci la cele existente, le schimba în fel și chip, o întreba pe tușa Stiura dacă îi place. Tușa Stiura întindea fața de masă și răspundea, după ce arunca o privire sau fără măcar să se uite:

— E bine, ce mai întrebi?

— Pentru tine totul e „bine“, se indigna Sfrijitul. Vrei doar să ai unde să-ți pui boarfele. Dar nu vezi că șipca este pusă cu susul în jos. Treabă-i asta?

— Cum așa, „cu susul în jos“?

— Păi, după desen nu se vede că partea de jos a copacului e sus? Poate un arbore să crească cu partea de lângă rădăcină sus?

Tușa Stiura se uita atent, încruntându-și sprâncenele albicioase, parcă de acord, și totuși riposta:

— Ăla-i copac. Dar scândura nu-i totuna cum stă?

Și, prin aceasta, îi dădea prilej de noi indignări:

— Ție ți-o fi totuna, dar ei – nu. Ea ține minte cum a crescut, înseamnă că se va usca de amărăciune și tot panoul se va strâmba.

— Ca să vezi! se minuna tușa Stiura. Ține minte!...

Iar el triumfa, fixând șipca așa cum trebuie și îi demonstra tușii Stiura că, uite, acum e cu totul „altă mâncare de pește“, și multe alte vorbe mai trebuiau să curgă până când șipca era pusă la locul ei, unsă cu clei, strânsă cu menghina.

— Uite, așteaptă, Stiura, să vină rândul lacului – atunci ai să vezi dacă-s tâmplar de mobilă fină sau un cârpaci tâmpit. Ține cont, eu nici nu vreau să știu de tampoane, numai cu palma.

Trebuie să freci lacul cu pielea ta și atunci va fi veșnic! Ei, ce spui! Înainte de război, eram singurul în tot raionul Pervomaiski² în stare să facă un dulap în stil vechi rusesc, ca pe timpul iobăgiei. Sau un birou cu încuietoare secretă. Când termin ăsta, o să-ți fac și ție, să ai și tu un birou cu încuietoare secretă. Eram faimos, Stiura! Două fabrici de mobilă s-au luat la bătaie pentru mine, ca să merg să-mi împărtășesc experiența tineretului. M-am dus și am văzut că acolo nu pot face cu mâinile nici pe dracu'. Ce crezi că fac ăia? Fac economie la masa compactă și toate resturile, bune de aruncat, sunt adunate de la ferăstrăul circular, încleiate și iar încleiate, ca și talașul pe care îl presează. Și eu trebuie să le dau doar desenul, să aleg furnirul. Nu, nu m-am dus. Eu lucrez altfel. Munca mea, dacă vrei să știi, era prezentată la expoziția meșteșugului popular, cât pe ce s-o trimită și la o expoziție internațională, dar s-au răzgândit, s-a amestecat politica. Păi dulapul ăsta al meu știi unde a fost pus? La sovietul raional, sub portretul – nici mai mult, nici mai puțin, al tătucului nostru scump. Păi, te joci? O onoare!

A doua șipcă a potrivit-o și mai îndelung, a tot învârtit-o și așa, și invers, ca s-o lase apoi pentru o pauză mai mare de fumat. Trăgând însetat din țigară, fapt care-i scotea în evidență, pe gâtul neras, omușorul ascuțit, își ațintea privirea spre capătul țigării aprinse, iar fața lui se încălzea brusc într-un zâmbet.

— De un singur lucru îmi pare rău, zicea el, că nu i-am făcut eu coșciugul căpcăunului iubit.

— Sigur, ofta tușa Stiura, în timp ce tăia pâinea, tu ți-ai fi dat toată osteneala.

— Oho-ho! rostea el cu glas răsunător, entuziasmat. Închipuie-ți: uite, să-mi fi dat mie o astfel de misiune guvernamentală. Am trei comandanți de regiment pentru aprovizionare, sau chiar generali. „Așa și așa, le zic, mâine dimineată, musai să mi se elibereze mahon – în cantități nelimitate. Atâta și atâta cedru de Honduras. M-da... Să nu uit tecul – vreo opt scânduri cioplite și, de asemenea, palisandrul.“ Iar pe capac, pe dinăuntru, aş pune cimișir. Sau poate lemn de corn. Nu, mai bine santal, el are un parfum, ticălosul, nu dispăre cătu-i lumea și pământul. Ba chiar te zăpăcește de cap – fără clondir. Să tot dormi, scumpule, și să nu te mai scoli! Cea mai bună treabă pentru tine e să dormi. Și poporul, în starea asta de adormire, te va iubi și mai dihai.

Privea undeva, în depărtare, ca și cum ar fi văzut ceva prin zid, iar zâmbetul lui se transforma puțin câte puțin într-o mască, pe care nicicum nu i-o puteai șterge de pe fața devenită palidă de furie.

— Că tu, tătucă scump, atâtea minuni ai mai făcut, cât doi de Hitler nici n-au visat. Și ce foc și ce pârjol o să te găsească pe lumea cealaltă! Bine te-ai mai aranjat, tătucă, dibaci ai mai șters-o...

În vocea omului se simțea tristețe și Ruslan o împărtășea în felul lui: că doar și el tânjea după viața de dinainte, ardea de dorul ei. Însă avea răbdare să aștepte, să nu schelălăie atât de jalnic! Nici măcar tușii Stiura nu-i plăcea cum se tânguie Sfrijitul:

— Uite unde te duc visele tale neroade! Cât poți vorbi despre asta? Totul e zadarnic, nimic nu mai poți întoarce. Trebuie, cumva, să trăiești mai departe!

— O să încheg dulapul și o să uit tot, ca și cum nici n-ar fi fost.

— Păi, mai bine încheagă-ți cumva viața, mare nevoie am eu de dulapul tău! Mergi pe drum și te clatini. Sau într-adins te chinui? Câți ani n-ai pus picătură în gură, iar acum ai început să te aghesmuiești.

— Asta, Stiura, e din cauză că s-a strâns în mine prea mult deficit.

— Mai bine ai pleca de-aici, de la sărăcia asta. Crezi că eu mă agăț de tine? Păi îți fac rost și de bani, du-te în raionul Okteabrski³ al tău, poate că acolo ai să te dezmeticești mai iute.

— Nu Okteabrski, tușă Stiura, în Pervomaiski. Dar cum să plec de la munca mea?

— Ei, dacă te-ai tocmit, fie, du-ți treaba la bun sfârșit.

— Da' nu-i vorba de asta, că m-am tocmit. Trebuie să fac măcar un lucrușor. Măcar să simt că nu m-am dezvățat. Și tu spui: pleacă. Dar cine mă așteaptă acolo?

— Păi, doar ziceai că ai avut nevastă, copii...

— Da, da, mai pune și nepoți, cumetri. Dar ia socoate câți anișori au trecut. M-au și chemat la oaste în timpul Războiului ruso-finlandez⁴, da' la spartul târgului; măcar de m-ar fi demobilizat, însă m-au ținut așa, să ard gazul. Și acu' ăsta, de Apărare a Patriei, prizonieratul, după el – al doilea prizonierat – iacătă cât n-am fost acasă! Iar ei au stat sub ocupație și cine mai știe care a scăpat viu. Și la ce dracu' ar avea nevoie de mine, un amnistiat? Nici n-au vreme să se dumirească pentru ce am nimerit acolo. Toți nimeresc pentru un singur lucru: o prostie. De eram deștept, m-aș fi păzit cumva. Dar, dacă ești prost, trăiește mai la depărtare, dă-le pace altora. De ce trebuie să-i judece și pe ei din cauza mea? Asta-i una la mână, a doua – care

a rămas nu m-a mai socotit în viață. În sufletul lui, și-a luat rămas bun de la mine. Țin minte, într-o închisoare de tranzit, m-am întâlnit cu un vecin, cândva am locuit pe aceeași stradă. „Doamne Dumnezeule, îmi zice el, dar tu ești viu! Și eu de-al câtelea an te-am trecut printre cei răposați“. Pentru noi toți, prin case, prin biserici, s-au aprins lumânări, cum să ne mai întoarcem acum? Cine să se mai bucure de noiăștia, care n-am crăpat? Că doar ei au săvârșit un păcat – să aprindă lumânare pentru un om viu!

— Bine, dar dacă te duci în oricare alt raion? îl întreba tușa Stiura, înfășurându-și umerii cu șalul. Nu neapărat în Pervomaiski...

— Dar în care altul, Stiura? Păi eu unde locuiesc? Eu în altul și locuiesc.

Clătinând din cap, Stiura pleca în bucătărioară. El o însoțea cu privirea-i aprinsă, rotindu-se cu tot cu taburet. Acolo, ea își zdrăngănea oalele, cobora, bocănind, în beci și se întorcea cu o farfurie cu gogonele și ciuperci, gătite cu frunze de coacăz, iar în mijlocul mesei puneă o sticlă aburită. Sfrijitul tresărea înfrigurat, își muta privirea ce strălucea a poftă, dar sticla rămânea oricum în centrul atenției, acum, obiectul cel mai important din cameră.

Această porcărie, după cum știa deja Ruslan, se numea duios „votculiță“, dar era și „ciumă afurisită, cine o mai fi născocit-o“, și câinele nu putea să-și dea seama dacă Sfrijitului îi plăcea s-o bea ori nu. Seara, escortatul se avânta spre ea cu tot sufletul, dimineata, suferea și o ura. Nu era prima oară când Ruslan observa că aceste ființe cu două picioare fac ce nu le place și nicidecum de frica bățului, ceea ce nici un animal n-ar fi făcut. Și nu degeaba, în ierarhia lui Ruslan, imediat după stăpâni, care

știu întotdeauna ce e bine și ce e rău, veneau câinii, iar deținuții – abia după aceea. Căci, deși cu două picioare, ei nu erau, totuși, pe deplin oameni. Nici unul dintre ei, de exemplu, n-ar fi îndrăznit să dea porunci unui câine; totodată, câinele le dirija parțial acțiunile – și, în fond, ce lucru cuminte ar fi putut ei să poruncească? Căci nu erau deloc deștepți; li se tot părea că undeva, dincolo de păduri, departe de lagăr, există o viață mai bună – uite, așa o prostie nici un câine de lagăr nu și-ar fi putut-o imagina! Și, ca să se convingă de propria nerozie, ei rățăceau cu lunile pe undeva, mureau de foame, în loc să mănânce mâncarea preferată – fiertura chioară, din care, pentru o strachină, erau gata să-și sfâșie unul altuia beregata. Și când se întorceau cu capul plecat, puneau totuși la cale alte evadări! Sărmanii întunecați la minte. Nicăieri, în nici un alt loc nu se simțeau bine.

Uite și aici – oare și-a găsit Sfrijitul o viață mai bună? Ce anume îl ținea acolo, pe lângă tușa Stiura, Ruslan știa prea bine; păi, ceea ce i se întâmpla și lui cu „miresele“. E drept, nu acesta e lucrul cel mai scârbos în viață, dar cei doi nu aveau nici o bucurie unul de la celălalt. Altfel, de ce să tânjească, trăind sub același acoperiș, de ce să se certe atâta, ajungând, uneori, și la țipete? Sfrijitul rămânea și aici un deținut autentic – nu făcea ceea ce ar fi vrut să facă, la fel se întâmpla și cu „mireasa“ lui, și Ruslan știa sigur: când va veni timpul să-i despartă și să-l ducă pe Sfrijit acolo unde poate acesta să-și găsească liniștea, el, Ruslan, nu va simți nici milă, nici îndoială.

După ce se așeza la masă, tușa Stiura îi invita pe ambii ei „chiriași“: unul refuza, fără să arunce măcar o privire la strachina pusă lângă el, al doilea voia să mai lucreze puțin. Dar

tot lucrul lui consta în a mai examina o dată șipcile rămase și, după ce le punea deoparte, stătea și fuma, amânând intenționat fericita întâlnire cu clondirul. O schimbare ciudată se produsese cu el: pe față îi strălucea o expresie de bunătate leneșă și nemotivată, iar în suflet se simțea o hotărâre nervoasă de a se mișca și a vorbi fără încetare.

— Iac-așa, Stiura dragă, deci, din războiul finlandez... M-da. Ei, acela, e drept, n-a fost un război, ci o „campanie“. Mai precis, „campania cu alb-finlandezii“. Ah, tu-i mama lui, ucigașul a fost, totuși, genial! Cât de dârz i-a numit el „alb-finlandezi“. Cine mai pricepe dacă sunt ei cotropitori sau nu, dar alb-finlandezi – asta e clar: sunt deci albi, iar albi n-au fost încă uitați, prin urmare poți pune iute mâna pe armă. Dar așa, ei sunt fini, adică finlandezi. M-da, dar i-am învins... Și cum i-am învins? Am fost bucuroși că ne-au propus ei pacea. Cu toate acestea, sunt deștepți, au înțeles că suntem gata să ne dăm viața pentru o cauză dreaptă și pentru scumpul tătuc al popoarelor – dar ce nevoie aveau ei de asta? Mai bine să păstreze oamenii prin pace, căci teritoriul și așa nu va fi de-ajuns, pentru toți e insuficient. Și în Războiul de Apărare a Patriei au procedat cu cap: și-au tăiat ce-i al lor până la vechea graniță și n-au mers mai departe, oricât le-a poruncit Hitler. Uite că există popoare deștepte! Dacă am mai împrumuta și noi minte de la ei, de la alb-finlandezii ăștia – adică, am vrut să spun „fini“, „finlandezi“.

— Ca să vezi unde te poartă gândul, spunea sever tușa Stiura. Pe tine nu să te-nchidă ar fi trebuit, ci să-ți taie limba – și n-ai decât să umbli și să dai din fleancă.

— Dar eu, Stiura, n-am stat la închisoare pentru fleancă. Eu sunt spion, am ridicat mâinile în fața dușmanului hain. Păi, taie-mi mâinile, dar limba ce vină are?

— Cum judeci tu pentru popor – cine-i deștept și cine nu?

— Uite așa – judec, drăguțo. Și în vocea lui dădeau în clocot enervarea și furia. Nu e deștept omul care vrea ca toți să trăiască așa cum trăiește el. Și nici poporul acela. Și n-o să fie fericit în vecii vecilor, poate să cânte el de dimineată până seara cântece despre cât de fericit trăiește.

Tușa Stiura, mușcându-și buza, arunca pieziș câte o privire speriată spre Ruslan. Iar el își întorcea într-o parte ochii sclipitori sau îi închidea, prefăcându-se adormit.

— Cei răi nu-s fericiți, zicea ea. Dar noi – de ce? După tine, noi suntem răi?

— Suntem și noi destul de fericiți, Stiura. Nu degeaba suntem considerați un popor aspru. Asta-i floare la ureche. Și alții sunt aspri, însă trăiesc bine. Dar uită-te la tine, de pildă: într-un fel, ești bună, dar ia închipuie-ți că o flușturistică își saltă fusta mai sus de înțelegerea ta ori își rostogolește afară țâțele, în poziție de tragere; tu doar nu treci pe lângă ea mai departe. Dacă ai putea, ai șterge-o de pe fața pământului.

— Doamne, n-are decât să umble și despuiată! Numai că eu nu sunt datoare să mă uit la ea.

— Bine, dar ei așa-i place!

— Parcă puține lucruri i-or fi pe plac. Mai trebuie să placă și altora. Oamenii doar nu sunt proști, s-au gândit, oricum, cum e cuviincios.

— Asta-i! El ridică triumfător un deget. Măcar de s-ar studia politica pe voi, muierile. Oh, Stiura! În orice caz, nu degeaba am trecut prin toate astea. Ce oameni am întâlnit, n-ai să mă crezi. Ce oameni inteligenți, cu învățătură, care au văzut atâtea! Aș fi rămas tot așa prost, ca o cizmă, dacă n-ar fi fost ei. Uite, țin

mente, am împărțit doi ani de zile *vagonka*⁵ cu un tovarăș neamț. El era jos, eu – sus.

— Da, știi cum e, ca în vagonul de dormit.

— Văzuse multe țări și mi-a povestit și mie. Sigur, era comunist-răscomunist, dar nația n-o schimbă, și uite ce-am remarcat eu: observă el că undeva oamenii nu trăiesc ca toată lumea, ci altfel, deosebit, că, uite, au cutare și cutare obicei, că își împodobesc așa casa, așa și așa își cântă cântecele, își fac nunțile. Iar dacă ar începe unul de-ai noștri să-ți zică pe unde-a fost și ce a văzut, principalul la el va fi, că, uite, acolo au organizat comsomolul, iar în cutare loc sunt în prag de revoluție și, uite, în alt loc, treburile merg destul de prost, învățătura marxistă e abia la început, există numai luptă sindicală. Și nu faptul că e revoluție și comsomol îi merge lui la inimă, ci că totul în jur e ca la noi, să zicem, ca în Saratovul natal. Cu toate acestea, dacă întrebi ce lucruri interesante a mai întâlnit pe-acolo, se rățoiește la tine cu nespusă mirare: „Scuzați, dacă acestea nu vă interesează, prin urmare, ce vă interesează, așa, în genere?“. Vezi cum e!

Ea asculta, sprijinindu-și obrazul în palmă, cu fața mare și albă încruntată, și brusc își lua seama:

— Ei, ai de gând să te-așezi? Sau ai să dai așa întruna din gură?

Sfrijitul se trăgea mai aproape de masă și-și întindea iute mâna spre clondir. Silindu-se să nu se grăbească, îi turna tușii Stiura – până la semnul arătat de ea cu degetul, și paharul aproape plin – pentru el.

— Torni mult, spunea ea, încă din prima.

— Depinde pentru ce bem. Pentru Marea Trâmbițare⁶ – prima înghițitură. Eu am apucat să-mi aud mica trâmbițare, cea

Mare este încă înainte. Asta – când se vor deschide toate porțile și li se va spune tuturor: „Ieși, lume! Se poate fără escortă“. Ei, la revedere, Stiura.

Tremurând din tot corpul, dădea pe gât tot paharul dintr-odată, apoi răsufla înspre tavan, clipind din ochii înlăcrimați, de parcă ar fi fost lovit în moalele capului. Trăgându-și suflarea, împungea cu furculița în farfurie, dar o lăsa imediat din mână și se grăbea să toarne din nou. Tușa Stiura își acoperea paharul cu mâna, însă el îi zicea: „Mai lasă-l“, și ea și-o retrăgea.

Nerăbdarea lui trecea, se moleșea, devenea vesel și viclean; în discuția lor se înfiripa un fel de joc.

— Stiura. Hei, Stiura? întreba el. Ce-i cu numele acesta al tău? Nu l-am mai auzit niciodată.

— Păi, însoară-te, răspundea ea, du-mă la Starea Civilă și ai să afli pe dată. O să mă înscrie toată la tine⁷.

— Tu toată, complet, Stiura, nu încapi nici în dulap, așa de ma-are ne ești!...

Ea se prefăcea supărată, fornăia pe nas, dar, curând, ajungea pe genunchii lui și jocul continua cu participarea mâinilor.

— Stiura, dar acesta – al nostru, cetățeanul șefuleț – el cum era – bărbat bun?

— O ții una și bună cu șefulețul! Un om obișnuit, ca toți ceilalți!

— Ei, ca toți! Ce, tu i-ai oploșit pe toți aici? Trebuia să știi că toți sunt diferiți. Numai voi sunteți la fel.

— Oricum, nu e mai prejos de tine.

— Minți. Cu asta – minți. „Nu-i mai prejos!“ El e o personalitate excepțională, o stâncă de om, un vultur! O căpușă – într-un cuvânt. Cum se înfige – ori îl smulgi cu tot cu carne, ori îți lasă capul ca amintire. Așa cred că te-a frecat bine!

— Du-te la toți dracii! Curat – m-a frecat... Numai numele e de el – combatant.

— Dar, de fapt, e necombatant? Zău, cu asta îmi spui un lucru plăcut. Pentru așa ceva se cuvine să mai tragem câte-o dușcă.

Ruslan se ridică și, deschizând ușa cu fruntea, ieșea în curte.

Ziua abia prindea să se stingă, dar Ruslan știa deja sigur că, până dimineața târziu, escortatul nu va dispărea nicăieri, această „ciumă afurită“ îl va ține în casă mai strașnic decât orice pază. Obişnuit să prețuiască timpul, pe când era liber și de capul lui, Ruslan nu mai putea de bucurie acum, cu libertatea pe care o avea. Până când cerul va deveni iarăși trandafiriu și lumea se va colora, poate să și doarmă după pofta inimii, poate să și vâneze, să dea o fugă ca să vadă ce se întâmplă pe platformă, să-și viziteze unii camarazi. Numai de-ar duce-o până dimineață cu burta goală, în care părea că fluieră vântul și clipocește un lac fierbinte. Știa că de la căldură se va moleși complet și își răcea pânțelele într-adins cu zăpadă, întinzându-se pe stradă, în fața porții. Aici își avea postul permanent și foarte comod. De aici, avea sub ochi strada în ambele direcții, iar prin deschizătura porții, care nu era închisă niciodată pe timpul nopții, putea să vadă pridvorul. La o anumită oră, pe stâlpul înclinat se aprindea un felinar și arunca asupra întregului post și asupra lui Ruslan un con de lumină galbenă. Această lumină îi încălzea sufletul lui Ruslan, căci îi amintea așa de viu de zonă, de veghile împreună cu stăpânul său, când străbăteau în lung și-n lat fâșia de control sau erau de gardă la depozit; se simțeau înfrigurați și singuri, bezna care-i înconjura ca un zid era neagră și sinistă, de nepătruns; de partea aceasta,

exista lumină, și adevăr, și dragoste reciprocă, iar de cealaltă – toată lumea cea rea, cu înșelăciunile, tertipurile și pacostele ei.

Aici, sub conul de lumină, venea la el Trezorka și se așeza puțin mai la distanță, dar, de la o zi la alta, tot mai aproape. Pe prietenii lui, se înțelege, îi înștiințase deja în legătură cu Ruslan și, chiar în a doua seară, aceștia se înființaseră ca să-l cunoască. A apărut slăbănogul Polkan, cu o parte a trupului opărită și cu o amprentă de nedumerire pe bot, cu fire cărunte în barba-i ca de țap, dând mereu din cap, de parcă ar fi încuviințat tot timpul pe cineva. A venit apoi Drujok⁸, un câine cu o figură tulburător de inteligentă, mijindu-și misterios ochii, ca și cum ar fi cunoscut nu știu ce taină, dar care, în realitate, era foarte mărginit și nu-și ținea minte rubedeniile; el își dădea cu părerea, prin alte curți, despre Kabâsdoh⁹. A venit elegantul și nervosul Buton¹⁰, fălindu-se grozav cu șalvarii lui și cu coada din cale-afară de înfoiată și încovrigată. Cunoștința a ieșit unilaterală – Ruslan nu i-a învrednicit cu nici o mișcare, nici cu o privire, înălțându-se deasupra lor ca o stană de piatră indiferentă. Dar și acest lucru Trezorka l-a îndreptat în folosul său. El stătea tăcut, luând aceeași poză ca și Ruslan și cu aceeași expresie de independență pe bot. Amicii l-au invidiat crunt și s-au retras tulburați.

Veneau chiar și cățelușe, prăpădite rău – de-alde Milka¹¹, Cernuha¹², Remzocika, ba și una fără nume –, se așezau în semicerc și priveau la Ruslan cu adorație. În ochii lor păcătoși, puteai citi fățiș: „Oh, cât e de frumos! Ce mare, ce picioare lungi. Ia uite, fii atentă, e militar!“. Ele greșeau adresa cu pasiunile lor, nu le trecea prin căpșoarele lor pătrate că el se află aici la slujbă și ceea ce ar fi vrut ele cu dânsul, Ruslan era obișnuit să înfăptuiască, precum nenumăratele generații ale

strămoșilor săi: se dă ordinul, este luat de cureaua de la zgardă și i se indică cu cine. Când prezența lor îl plictisea, el își umfla doar puțin buzele negre-liliachii, dezvelindu-și colții – și ele parcă erau luate de vânt, iar Trezorka își găsea rapid de lucru prin curte.

Nici unul dintre tovarășii lui nu venea să-l viziteze pe Ruslan, iar cunoștințele noi erau evitate, el prețuind mai presus de orice singurătatea. În aceste ore, privind în noaptea care se lăsa, după un vechi obicei din lagăr, Ruslan retrăia în minte ziua care trecuse și se pregătea pentru o nouă zi. Își răscolea și încorda memoria – oare nu a început să uite tot ce a fost învățat, nu s-au spulberat oare toate lecțiile primite, cu prețul unei experiențe crude și pentru care, în caz de pierdere, ar fi putut să plătească prea scump.

...Iată că se apropie iarăși el, Necunoscutul, în sumanul acela cenușiu, duhnind a baracă. Vine din direcția soarelui, umbra lui lungă, în zorii zilei, se târâie insinuant spre labelle tale. Fii cu ochii în patru și teme-te nu de umbră, ci de mâna lui ascunsă în mâneca groasă. Mâneca se răsuțește și în palmă se arată otrava. Dar iat-o, palma lui este chiar sub nasul tău – este deschisă și goală. El vrea doar să te mângâie, nu trebuie să bănuiești doar feste peste tot! Palma caldă a omului ți se așază pe frunte, atingerile sunt blânde și grijulii și o dulce moleșală ți se revarsă în toată ființa și toate bănuielile se spulberă. Îți ridici brusc capul, să-i răspunzi cu cea mai mare încredere: să-i ții mâna între colți, abia strângând-o, câtuși de puțin dureros. Dar, dintr-odată, fața zâmbitoare se schimonosește, se aprinde de mânie și, de uimire, tu nu simți imediat durerea, nu pricepi de

unde s-a ivit ea, iar mâna fuge, după ce ți-a înfipt un ac în ureche...

Tu nici măcar nu l-ai văzut, ascuns între degete. Învată să vezi.

Iată, din nou. A fost de ajuns ca stăpânul să lipsească o clipă, că ai și făcut o prostie. Ce rușine! Și ce durere! Însă cel mai scârbos lucru e că va trebui să-ți recunoști nerozia: brusc se dovedește că nu ești în stare să scapi singur de această chestie – nici cu laba nu poți s-o scuturi, nici să te freci cu urechea, orice-ai face, te doare mai tare. Urechea pur și simplu arde și, din pricina arsurii, ți se stinge în fața ochilor lumina zilei – atât de senină, albastră, care începuse atât de grozav. Iată-l însă și pe stăpân – ah, el vine întotdeauna la țanc și înțelege totul. El nu te pedepsește nici atâtica, deși, indiscutabil, o meriți. Te duce undeva – înlăcrimat cum ești nu poți zări nici drumul – și acolo ți se smulge la moment această chestie oribilă, iar pe locul dureros se pune vată udă. Încă un scheunat de-al tău, ultimul, și totul trece. Stăpânul te trage deja de această urechiușă, însă nu te doare nici un pic. Totuși, fii cuminte și gândește-te: oare n-ai să te străduiești nici a doua oară să observi ce se află în mâinile străinilor care se întind spre tine? Sau poate că nu merită osteneala să fii atent? Nu-i mai bine să faci ca Djulbars? Nu te încrede în nimeni și nu vei fi de nimeni înșelat?

Nu degeaba Djulbars era întâiul la neîncredere, el care și-a mușcat propriul stăpân. Nu numai că demonstra o dușmănie extraordinară față de străini, dar pur și simplu era gata să-i sfășie cu tot cu sumanele lor. De câteva ori s-a întâmplat ca el să nu mai priceapă ce și cum, însă doar lui îi mergea. Fără să mai cumpănească, el își tripla, înzecea ura, blana aproape că-i lua foc și, pe tot terenul, te doboră mirosul de câine. Iată ce și-a

însușit el la perfecție: dacă ești prea zelos – merge, mai rău e să nu te străduiești îndeajuns.

— Toți să învățați de la el, să învățați și iar să învățați, spunea instructorul, îmbrățișându-l pe după gât, și câinii tineri, așezați în semicerc, salivau de invidie. Dacă acest câine ar mai avea vreo două circumvoluțiuni în căpățână, ar fi de neprețuit!

Djulbars, de altfel, considera că și așa e de neprețuit. Un gând totuși nu-i dădea pace: dacă tot nu va mai lăsa pe nimeni să se apropie de el, atunci n-o să mai muște pe nimeni! Odată însă, și-a complicat numărul, s-a prefăcut că, în sfârșit, a fost păcălit și a permis unei mâini străine să i se așeze pe frunte. În clipa următoare, aceasta era în gura lui. Pe teren, nu se mai auzise până atunci un urlet atât de înfiorător. Nefericitul deținut s-a prăbușit la pământ și a început să se apere cu picioarele și chiar stăpânii s-au repezit să-i vină în ajutor: ei l-au și mângâiat, l-au și șfichiuit pe Djulbars cu curelele de la zgardă, l-au și amenințat că-l vor ucide, însă toate – fără nici un efect. Djulbars, probabil, era decis să moară, numai să roadă complet mâna aceea. Și-atunci, nu știu de ce, i s-a năzărit lui Grom, care era legat într-un colț îndepărtat, că nu urlă nicidecum un deținut, ci propriul său stăpân; Grom, teribil de tulburat, i-a lătrat de-acolo lui Djulbars să-i lase imediat stăpânul în pace. Djulbars însă, a cărui furie ajunsese la paroxism, era atât de încleștat, încât, chiar să fi vrut, nu putea să-și desfacă fălcile, trebuia mai întâi să se calmeze. Așa încât, până s-a potolit și a lăsat, în cele din urmă, din gură ceea ce înainte fusese o mână, deținutul nu mai era în stare nici să se ridice de jos. Stăpânii au trebuit să-l târască de pe teren, sprijinindu-l de subțiori.

Grom, din păcate, n-a reușit să-și verifice bănuielile: din ziua aceea, stăpânul său a dispărut din viața lui pe veci. Da, iar lui Djulbars, firește, i-a mers și de data asta, ba, mai mult, i-a crescut și gloria. Și, ce-i drept, de la cine să mai învețe tineretul! I-au dat drept pereche niște câini mai blânzi, mai puțin furioși, care nu pricepeau prea bine de ce ei, de pildă, trebuiau să-l urmărească pe evadat – că doar nu le mai pricinuieste nici un rău – și ce satisfacție poți găsi, de fapt, în așa ceva. Djulbars le spulbera orice îndoială; lătrând răgușit: „Fă ca mine!“, el îl ajungea din fugă pe evadat, îl trântea la pământ și demonstra o scărmaneală așa de delicioasă, că până și cei mai grei de cap se dumireau care-i sensul vieții.

Ruslan n-a izbutit multă vreme să pătrundă acest sens, a trebuit să fie asmuțit repetat și cu răbdare: îl trăgeau de coadă în timpul mesei, îl călcau pe labă, i se lua strachina de sub bot, mai mult, îl puneau în lanț, udat cu apă din cap până-n picioare, după care fugeau hohotind.

Deosebit de neplăcute îi erau lecțiile de educare „a curajului față de împușcături și lovituri“. Născut să nu se teamă de absolut nimic, el suporta cu greu ca sumanele cenușii să tragă cu un pistol mare direct în botul lui și să-i zvânte spinarea în bătaie cu un baston de bambus. Ce-i drept, a învățat rapid că pistolul acela stupid nu-i pricinuieste nimic înfiorător, și cu bățul de bambus s-a învățat, însă adevărul e că nici nu trebuia să suporte, ci să se ferească, să înhațe mâna, să-l ajungă, să-l sfâșie pe cel cu pistolul, și toate acestea le făcea fără chef.

— E îndrăzneț, dar nu-i agresiv. Are o oarece incapacitate emoțională, spunea cu părere de rău instructorul, și vorbele acestuia se înfingeau insultător în inima lui Ruslan. Iar

dumneavoastră vă purtați cu el parcă prea în glumă. Cu Ruslan trebuie lucrat mai serios, el nu vă crede.

Instructorul lua el însuși bățul de bambus și, rânjind sinistru, își agita mâinile înspăimântător.

— Ia hai, mușcă-mă! Mușcă-mă cum trebuie!

Dar Ruslan ținea și mai puțin să-l înhațe pe instructor de încheietura mâinii dezgolate, decât să hăpăie vată. Se străduia s-o apuce ușurel, ca să nu-i facă nici măcar o zgârietură. Instructorul îi plăcea. El producea impresia cea mai favorabilă asupra tuturor câinilor, doar prezența lui mai îndulcea toate greutățile instrucției. Tuturor le plăcea așa de tare scurta lui de piele, atât de minunat mirosea aceasta a nu știu ce fiară, încât le venea s-o sfâșie numaidecât în bucăți și să ia o bucată din ea ca amintire. Le plăceau uscătimea și agilitatea lui, micul ciuf roșcat și fețișoara ascuțită, pe care puteai s-o privești doar din profil – și, în acest profil, se ghicea ceva canin. Rapid și neobosit, alerga pe tot terenul și ajungea peste tot; fiecărui câine știa să-i explice totul atât de inteligent, încât acesta îl înțelegea imediat – mai bine decât pe propriul său stăpân. Captivat, instructorul mârâia și lătra, și câinii găseau că aceasta îi iese foarte bine; încă puțin și vor pricepe despre ce latră el. Iar atunci, poate că îl vor fi iertat că nu are o blană la fel de pufoasă ca a lor, din care pricină e nevoit să poarte o piele străină și fără păr, precum și că n-a renunțat pentru totdeauna la graiul omenesc, respingător de grosolan și incapabil să exprime ceva, și preferă să meargă încă pe două picioare, când pe patru e cu mult mai comod.

De altfel, instructorul făcuse deja câteva încercări și, să recunoaștem, nicidecum lipsite de succes. O scamatorie de-a lui îi fascina de-a dreptul pe câini – instructorul o folosea nu prea

des, dar și când o făcea, instrucția se transforma într-o adevărată sărbătoare!

— Atenție! dădea el comanda și toți câinii cădeau cu anticipație în extaz. O să fac o demonstrație!

Și, lăsându-se în patru labe, instructorul arăta cum să te ferești de băț sau de pistol și să înșfaci mâna înarmată. E drept, uneori mai era pocnit cu bățul în cap ori peste dinți, însă nu ieșea din joc. Își dezlipea numai pentru o clipă o labă de pe pământ și verifica să nu fie vătămat, apoi dădea comanda: „Nu se pune la socoteală, mai demonstrez o dată!” – și, cu un scurt lătrat, se năpustea din nou la atac până când exercițiul îi reușea pe deplin. Alteori, câinii recurgeau chiar la o șmecherie: unul dintre ei se prefăcea că nu înțelege, numai ca să se desfete o dată în plus cu munca instructorului, să-i audă cuvintele: „Atenție, o să fac o demonstrație!”. Și cât de iute alerga el pe bârnă – pe care e mai bine pe patru labe –, cât de elegant, de vânjos devenea, cum îi jucau pe sub scurtă omoplații ascuțiți și i se zburlea grumazul roșcovan, ce iscusit sărea peste șanț ori peste barieră sau urca dintr-o suflare scara și, în formă fiind, biruia toată pista cu obstacole, fără întârziere, numai pe frunte i se iveau picături mici de sudoare. La capătul terenului, unul dintre stăpâni ținea pregătită recompensa – instructorul lua în dinți bucățica, fără să se ridice în două picioare, și o mânca cu atâta poftă! Câinii își înghițeau saliva și se repezeau să repete chiar și tot ansamblul de exerciții deodată.

S-ar fi dus după el și la capătul pământului, numai să-i fi chemat. Până și Djulbars îi îngăduia instructorului ceea ce nu-i permisesese nici propriului stăpân: să-i atingă ușor botul sau să-i caște gura și să-i pipăie colții. Instructorul chiar îl ruga, vârându-și un deget între dinții fioroși:

— Ia, scumpule, mușcă. Așa, mai tare...

Stăpânilor nu le venea a crede, li se părea că instructorul o să rămână fără degete.

— Niciodată! le răspundea el. Niciodată câinele nu-l mușcă pe cel care îl iubește la nebunie. Credeți-mă, eu sunt un vechi crescător de câini, cu permisiunea dumneavoastră, sunt un chinolog cu tradiție, de asemenea anomalie doar omul e în stare.

Iar despre Djulbars a spus:

— Nu-i o bestie. E pur și simplu traumatizat de slujbă.

Instructorul iubea din toată inima câinii și, desigur, în privința fiecăruia greșea câte un pic. Toți i se păreau traumatizați, din moment ce aveau de îndeplinit o slujbă atât de grea. Dar, în ceea ce-l privește pe Djulbars, câinii erau de altă părere. El, pesemne, ar fi vrut să-l muște și pe instructor, dar se temea că va fi sfârtecat numaidecât.

Iată însă ce i-a spus într-o zi instructorul lui Ruslan – între patru ochi, încet și cu tristețe în glas:

— Situația aceasta mi-e cunoscută. Știu care-i necazul acestui câine. El socoate că slujba este întotdeauna dreaptă. Lucrul acesta e imposibil, înțelege, Ruslan, dacă vrei să supraviețuiești. Tu ești prea serios. Socoate toate astea un joc.

Și instructorul îl aprecia mult pe Ruslan și, chiar dacă acesta nu manifesta agresivitatea necesară, unele lucruri le făcea mai bine decât Djulbars, iar unul dintre ele era de așa natură că nici instructorul în persoană n-ar fi putut să demonstreze cum se face. Și aceasta era „identificarea suspectului din mulțime” – numărul de excepție al lui Ruslan, în care nu avea egal.

Această muncă – dificilă, dar curată, necesitând chibzuință și nu din cale-afară de gălăgioasă – lui Ruslan îi plăcea cel mai

mult dintre toate. Și a trebuit să se întâmple astfel, ca acum să nu fie în stare să-și amintească de ea fără un sentiment de vină și de păcat, un sentiment confuz, așa cum confuz a rămas și omul acela, din pricina căruia a început lucrul cel mai dureros. După chip, Ruslan nu l-ar fi deosebit din mulțimea deținuților, totuși stăpânii îl distingeau prin ceva, probabil, chiar prin aceea că nu-i acordau, parcă, atenție. Prea nu-l băgau în seamă – asta putea observa numai un câine strunit pe neobservate când unul sau altul dintre deținuți se întâmplă să facă un pas în afara coloanei. O zvâcnitură ori două a curelei de la zgardă erau suficiente ca Ruslan să se deprindă să-i trateze pe acești oameni cu respect. Iar odată, într-o zi geroasă, când el și stăpânul rebegiseră de frig în pădure la doborâtul copacilor și dăduseră o fugă să se încălzească în ghereta mobilă de pază, Ruslan a fost uimit să-l vadă pe omul respectiv. Aici, unde un deținut de rând ar fi trebuit să stea numai în picioare, lângă prag, el ședea jos, cu căciula pe genunchi, fuma și discuta – și încă cu cine! – cu însuși Stăpânul Șef. „Toș-Ctan-Perteți-Adrez“ era nemulțumit de ceva și-i vorbea tăios, iar acesta repeta doar:

— Cetățene căpitan, dar încercați și dumneavoastră să vă puneți în situația mea. Înțelegeți? Puneți-vă în situația mea.

A spus acest lucru de câteva ori, lipindu-și o mână de piept, și Ruslan a conchis că așa îl cheamă pe om. „Puneți-Vă-În-Situația-Mea“ a plecat atunci foarte necăjit, privind îngrijorat în toate părțile, iar peste o zi sau două au fost aduși câinii să se uite la el – zăcând nu departe de gheretă, cu un cablu de metal la gât. Nu știu de ce, Ruslan nu și-l putea aminti viu, i-a rămas în amintire zăcând așa: cu ochii bulbucați, inexpressivi, țintă la nori, cu fața umflată roșu-vineție, cu o mână răsucită la spate, iar alta – departe de corp, încleștându-și degetele chircite în

zăpadă. Această mână, fața și zăpada din jurul capului erau presărate cu tutun.

Câinii se apropiau unul după altul și-și întorceau boturile, clipind vinovat din ochi și scheunând. Când l-au adus pe Ruslan, el înțelesese de ce nu le ieșea nimic. Toți începuseră de la capul celui ucis, îi adulmecaseră mai întâi groaznicul gât vânăt cu șanțulețe șerpuitoare, de la cablu, și cu bucăți de piele zdrelită, apoi adulmecaseră capetele cablului aruncate în lături, ca o eșarfă desfăcută – și nu mirosiseră decât tutunul, apoi toată munca fiind în zadar. El a pornit de la mâini. S-a apropiat precaut de mâna aruncată într-o parte și s-a dat la timp îndărăt, apoi a atins cu botul trupul înțepenit, rugând ca mortul să fie întors, și atunci a adulmecat liniștit și cealaltă mână, strânsă atât de tare, că unghiile i se înfipseseră în palmă. Ruslan a văzut nu numai sângele vânăt de la unghii, dar și picăturile de sudoare care îmbrobonaseră toată palma mortului. Acestea înghețaseră și deveniseră tulburi ca niște stropi de var, dar dacă le încălzeai ușurel cu răsuflarea...

Închizând ochii, Ruslan s-a încordat tot, într-un efort de necrezut. În acest timp, stăpânii emiteau supoziții, cine ar fi putut face așa ceva; fiecare își avea socotelile lui cu deținuții și propriile suspiciuni, ce se apropiau mult de răfuieli, și principalul lucru care îi preocupa era câți făptași au fost? Trei? Patru? Și, cu asta, se încurcau singuri, pentru că întotdeauna trebuie să începi de la un fapt. Ei aveau ochi ca să vadă și observaseră tutunul presărat tocmai ca să fie imediat văzut și mirosit, și nu observaseră, de pildă, lângă cablu, niște fărâme de scoarță de copac. Ruslan pe acestea le-a ochit întâi și-ntâi. În general, ei chibzuiau prea mult, el nu stătea deloc pe gânduri, nu-și făcuse nici un soi de socoteli, nu avea nici un fel de

bănuieli, pur și simplu a văzut cum se întâmplase totul – ca într-o halucinație ori într-un vis colorat, coerent. A auzit și scârțâitul zăpezii sub cizmele victimei și respirația sacadată a ucigașului care se furișa.

„Puneți-Vă-În-Situația-Mea“ venise în amurgul vinețiu dinspre ghereta de pază – da, exact de-acolo, și acolo îi dăduseră să fumeze din țigările stăpânilor – și, străbătând, iată, această potecă dintre cei doi pini, n-a observat cablul fixat puțin mai sus de capul lui. Celălalt capăt al lațului îl ținea în mână ucigașul, care a coborât rapid lațul greu, larg, dat cu unsoare, pe umerii lui „Puneți-Vă-În-Situația-Mea“ și s-a întors. Capătul cablului s-a așezat pe umărul ucigașului, el îl ținea cu ambele mâini și, lăsându-se cu tot trupul, a făcut numai o jumătate de pas. Lațul s-a întins; ucigașul a simțit cum se smucește cablul – mâinile victimei încercau să desfacă lațul cu toată puterea pe care le-o dădea frica de moarte, setea de a înghiți aer. Adunându-și toate forțele, toată teama și ura grozavă față de victima care se încăpățâna de atâta vreme să nu moară, s-a azvârlit, la noroc, sub picioarele ei, desprinzându-le de pământul tare. Și a mai stat așa o veșnicie, sleit, fiind și călău, și ștreang în același timp, iar „Puneți-Vă-În-Situația-Mea“ horcăia și se zbătea în spatele lui, agățându-se cu disperare de cablu. O dată sau de două ori, însă, s-a prins întâmplător de hainele ucigașului, de poalele surtucului – o mișcare de prindere fără vlagă, neputincioasă, cu o mână asudată, pe care ucigașul nici n-a simțit-o. Atunci când a desfăcut cablul și a târât sugrumatul mai departe de copac, când a presărat tutun și a socotit că totul e executat cum nu se poate mai bine și fără zgomot, n-a știut că el a rămas în întregime, cu surtucul lui cu tot, în acest pumn încheștat, în picăturile înghețate: și fața și mâinile șterse de mii

de ori cu această poală, și picioarele pe care le acoperea de asemenea cu ea, picioarele amorțite noaptea de frig sub pătura subțirică – și ce noroc că mâna s-a răsucit într-un spasm la spate și a nimerit jos, sub trup. Ei bine, putem considera că i-am dat de capăt. Ruslan s-a retras repede și l-a împins pe stăpân cu fruntea în genunchi – asta însemna: „Nu promit, dar voi încerca. Condu-mă mai iute“.

Iar identificarea s-a dovedit nemaipomenit de ușoară. Oricare dintre câinii care se dăduseră bătuți din capul locului ar fi făcut-o fără efort, numai să fi avut îndrăzneala să încerce. Ruslan nici măcar n-a apucat să se apropie de mulțimea mănătată pe terenul viran din fața porții. Văzându-i pe stăpânii care veneau agale cu câinele ce se smucea să rupă lesa, toată lumea s-a dat cu vuiet înapoi, lăsându-l în față doar pe unul, în surtuc negru. Chircindu-se tot, cu mâinile ascunse la subsuori, acesta a căzut cu fața la pământ, urlând ca un bezmetic:

— Nu-i nevoie de câine! Spun tot. Doar să nu dați drumul fiarei!...

Și Ruslan nu s-a mai obosit să-l sfâșie, l-a prins doar ușurel de poala surtucului – de unde se agățase și mâna celui ucis – și a dat din coadă, arătând că alegerea a fost făcută. Pentru asta, a primit o recompensă nemaivăzută – din mâinile Șefului, personal – și, din ziua aceea, a devenit fruntaș recunoscut la identificarea suspectului din mulțime.

De atunci, din ziua triumfului, în memoria lui Ruslan s-a așternut drumul din pădure, larg și drept, pe care el și stăpânul îl conduseseră pe omul cu surtuc. Vântul vuia în coroanele pinilor uriași și, ciocnindu-se, acestea lăsau să cadă grămezi de zăpadă, care se împrăștiau într-o pulbere în culorile curcubeului. Domnea o liniște, o tihnă măreață și, tot drumul,

omul a mers calm și fără grabă, ținând o lopată pe umăr sau târând-o după el, desenând pe zăpadă zig-zaguri și fluierând din când în când. Vrajit el însuși de această pace, nici Ruslan nu avea vreo bănuială că deținutul ar putea sări brusc într-o parte ori ar rupe-o la fugă. Tot în tăcere, au cotit-o de pe drum pe-o cărăruie, spre o poiană neagră, arsă de foc. În mijlocul ei, se căsca o groapă puțin adâncă, cu pereți roșcați, cu urme netede, semirotunde – de răngi, și triumphiulare, cu unghi ascuțit – de târnăcop. Aici, omul cu surtuc a început pentru prima oară să vorbească, întorcând spre stăpân o față albă și mânioasă, cu cicatrici mărunte pe obraz și pe frunte. Nu-i plăcea groapa, a intrat cu un picior în ea și-i venea până la genunchi – chiar a scuipat înăuntru de furie.

— Am purces la treaba asta singur pentru toți, i s-a adresat el stăpânului. Puteau și ei măcar să-mi arate puțin respect.

— Cum adică respect? l-a întrebat stăpânul.

— Pricepi, viermii se cuvin tuturor, când ți-o bate ceasul, și tu o să faci cunoștință cu ei, dar ca să mă dezgroape lupii, ca să mă mănânce, asta n-am meritat. Despre lupi nici nu se spunea nimic în condamnare.

Stăpânul avea o poftă grozavă să fumeze. Și-a scos porttigaretul și l-a ascuns din nou în buzunarul scurtei sale albe, îmblănite. Și mai tare își dorea să termine totul cât mai repede.

— Deci ai reclamații față de brigada ta? a spus stăpânul. Condamnarea la ce s-o discutăm?

Omul a mai scuipat o dată și a ieșit din groapă, înfigând lopata în bulgării de pe margine.

— Na! Pe urmă să bătătorești măcar cum trebuie. Eu n-am reclamații față de nimeni, de dragul unui mierlit nu m-aș

schilodi nici eu. Surtucul meu poate li-l duci lor? Las' să-l tragă la sorti. Să-l scot eu, ca să nu te mai obosești tu?

Fără să-i răspundă, stăpânul și-a luat automatul de pe umăr.

— De ce nu răspunzi? a întrebat omul. Sau sunt deja complet mut?

Totul a durat chinuitor de mult. Ruslan tremura din tot corpul și-și încheșta fălcile, ca să nu urle. Și nu știu ce s-a întâmplat cu automatul stăpânului, că nu izbutea nicicum să miște închizătorul, iar omul asta și spera: ca astăzi nici să nu-i reușească. Însă stăpânul a zis: „Acușica l-om drege, nu te teme“ – și, într-adevăr, l-a dres. A aruncat cartușul turtit, închizătorul a făcut clanț și spre cer și-a luat zborul o rafală întâmplătoare. În clipa aceea, omul acela a îmbrățișat cizmele stăpânului. S-a târât către el în patru labe și s-a lipit atât de strâns, încât, după ce și-a ridicat capul, pe frunte și pe gură i-au rămas mici pete negre. Pe buze îi flutura un zâmbet șters, slugarnic și vorbea cu totul altfel decât până în clipa când a răsunat salva îngrozitoare și a prins să se răspândească un miros dulceag-îneacăcios de praf de pușcă. Zicea că în zonă se auziseră împușcăturile și acum stăpânul poate să-i dea drumul; o să se târască prin păduri și o să trăiască acolo ca un șarpe sau ca un șobolan, fără să se vadă cu vreun om până la sfârșitul zilelor sale, care, probabil, rămăseseră puține, și doar pe un singur om în lumea asta – pe stăpân – o să-l socotească fratele lui, o să se roage pentru el întotdeauna și o să-l pomenească recunoscător, o să-l iubească mai tare decât pe mama și pe tata, decât pe nevasta și pe copiii lui nenăscuți. Fără a desluși cuvintele, Ruslan a auzit ceva mai mult decât niște vorbe: a auzit un jurământ înflăcărat de iubire, ultimul ei adevăr, lacrimile ei și pulsațiile sângelui în tâmples – și a simțit, îngrozit, cum el însuși se umple de dragoste reciprocă

față de acest om; el a dat crezare chipului acestuia, cu ochi aprinși, intrați în orbite, în care ardea o inteligență câtuși de puțin tulburată; acest om nu râvnea la o altă viață, mai bună, care nu existase vreodată –, el își dorea cu ardoare numai și numai soarta cu care se mulțumește tot ce e viu pe lumea asta.

— Hei, ce-i cu tine, n-ai minte? Nu te-auzi ce bâigui acolo? Îl tot dojenea stăpânul. Stătea liniștit, fără teama că deținutul ar putea să-l înhațe de picioare sau să-i smulgă automatul din mâini; știa cât de nevolnic este în fața lui oricare dintre deținuți și cât de iute i-ar sări Ruslan în ajutor. Dacă ar fi știut el că Ruslan parcă împietrise și nu era în stare nici măcar să se clintească! Tu o să umbli o vreme, apoi te înfățișezi și atunci – amândoi la zid. Unde să te mai ascunzi? Ai să te hrănești cu frunze, ai să halești șopârle și apoi ai să treci la oameni. Ce, nu spun adevărul? Doar nu ești tu primul... Așa că socotește chestiunea încheiată. Și hai de te scoală, nu te mai chinui cu vise. Nu te teme, n-o să fac, precum alții, să te doară. Hai, ridică-te, nu te teme, ne-am înțeles doar – n-o să te doară.

Omul s-a ridicat și și-a șters tare fața cu mâneca.

— Fă cum știi. O viață de șacal – și de asta îți pare rău pentru mine. Ai să-ți aduci aminte, și nu doar o dată...

— Cunos, zise stăpânul. Cunos deja tot ce-o să-mi spui. Nu te-ai săturat de atâta vorbă?

Nu a făcut-o încât să-l doară, însă, pe tot drumul de întoarcere, Ruslan nu și-a putut astâmpăra tremurul, a scheunat și s-a tot smucit în zgardă, ar fi vrut să se ducă înapoi și să împrăstie cu laba bulgării înghețați, care-au strivit fața albă și liniștită. Niciodată nu se purtase atât de urât, și stăpânul a fost nevoit să-l sfichiuiască aprig cu cureaua zgărzii. Poate că, din acea zi, stăpânul a și prins pică pe el.

Acei bulgări înghețați au rămas în sufletul lui Ruslan, împovărându-l cu spaimă și cu un sentiment de vină – de parcă și-ar fi trădat stăpânul, i-ar fi înșelat speranțele, parcă se trădase și pe sine, că nu slujește cu adevărat în escortă, ci doar se preface, iar un asemenea câine trebuie dus fără întârziere dincolo de sârma ghimpată, pentru că, în orice moment, poate să înșele, poate să nu facă ceva cum trebuie sau se poate împotrivi să facă. Și, oricâți alți oameni ar fi dus ei apoi în pădure, stăpânul nu a mai avut deplină încredere în Ruslan, pentru care fusese el însuși cândva chezaș. În tinerețe, Ruslan își însușise toate învățăturile pentru care se și naște un câine; parcursese dresajul general – adică toată filosofia asta simplă: „Stai“, „Culcat“, „La mine“ –, s-a prezentat strălucit la căutări și în serviciul de gardă, dar când a avansat la treapta cea mai înaltă – la escortare –, instructorul a început să aibă dubii că Ruslan va trece acest ultim examen. Și nu urma să-l susțină pe terenul de instrucție, unde întotdeauna ești corectat, ci într-o escortă adevărată, unde pentru toate există o singură comandă: „Păzește!“ – acolo te privește, pune-ți mintea la contribuție. Iar obiectul pazei nu-i un depozit care nu fuge nicăieri și care nu-ți trezește nici un fel de sentimente, ci valoarea supremă și cea mai dificilă: oamenii. Când vine vorba de ei, să te temi întotdeauna și să n-ai milă față de ei, nici măcar dușmănie, doar o neîncredere înțeleaptă. „Nu-i nimic, a spus atunci stăpânul. O să se deprindă, n-o să dea greș.“ Dar câți au dat greș! Câți n-au fost respinși și duși nu știu unde cu camionul, și asta doar dacă era tânăr câinele și putea fi de folos pentru altă slujbă. Pentru cei care au cunoscut slujba de escortă exista un singur drum: dincolo de sârma ghimpată.

Ingus i-a păcălit pe toți. Atât de capabil părea, prindea totul din zbor. L-a cucerit pe instructor chiar de la prima lui apariție pe teren. Instructorul nici n-a rostit bine:

— Așa. Vom exersa comanda „La mine“.

Ingus s-a și ridicat și s-a apropiat de el. Instructorul a fost încântat, dar a cerut să se repete totul de la capăt. Ingus s-a întors la loc și, la comandă, s-a apropiat din nou.

— Grozav! a remarcat instructorul. Și ce facem cu comanda „Stai“?

Ingus s-a așezat, deși nici măcar n-a fost apăsător pe spate.

— Ne ridicăm.

Ingus s-a ridicat. Iar instructorul s-a lăsat în fața lui, în patru labe.

— Dă laba.

Ingus i-a dat-o imediat.

— Nu pe asta, cine dă laba stângă?

Ingus s-a scuzat dând din coadă și a schimbat laba. De atunci, a întins doar laba dreaptă.

— E peste putință, a spus instructorul. Asemenea câini nu există.

A luat fișa de evidență a lui Ingus, să se convingă că acesta nu urmasse încă un curs de dresaj și că-și știe doar numele și comanda „Pe loc!“.

— Așa mă gândeam și eu, a spus instructorul. Are, desigur, un pedigree excepțional. O încrucișare așa reușită, mai rar! Ce părinți! Îl țin minte pe Rem, un câine de o inteligență rară. Și maică-sa – Naida, sigur, de patru ori medaliată. A dresat-o însuși Akram Iusupov, mare specialist, care știe pe cine cu cine să împerecheze. Iar pe fecioraș se vede că l-a pregătit pentru

Karațupa, de unde și numele¹³. Și totuși afirm: „Nu e cu puțință“.

Instructorul i-a chemat pe stăpâni să se minuneze de capacitățile neobișnuite ale lui Ingus. I-a întrebat dacă mai văzuseră ceva asemănător. Stăpânii nu mai văzuseră ceva asemănător. I-a întrebat dacă nu li se pare că, sub blana de câine, se ascunde un om. Stăpânilor nu li s-a părut așa. Un om, în orice fel de blană, nu s-ar fi putut ascunde de ei.

— Ce vreau eu să spun? a spus instructorul. Dacă un asemenea câine ar exista cu adevărat, eu n-aș mai lucra aici. Aș face înconjurul lumii cu el. Și toți s-ar minuna de succesele repurtate de crescătoria de câini sovietică, de metodele noastre umane, progresiste. Pentru că astfel de câini pot exista numai în țara noastră!

Ingus asculta cu urechile ciulite, cu capul plecat pe-o parte, cum se și cuvenea la vârsta lui, dar ochii îi erau nepotrivit de serioși pentru un pui. Și chiar atunci, în prima zi, au observat în acești ochi chihlimbarii tristețe.

Ingus a crescut și, odată cu el, a crescut și slava lui. Trecea cu o ușurință neobișnuită de la un nivel la altul – și nu că trecea, făcea salturi. Uscățiv, elegant și grațios, zbura ca o săgeată pe bară, depășea în joacă barierele și scara, a sărit din prima prin „fereastra arzândă“ – un cadru de oțel, udat cu benzină și aprins –, la căutare a demonstrat un excelent simț superior și inferior¹⁴. S-a achitat de sarcină și în serviciul pentru corpul de gardă, deși n-a arătat o înverșunare veritabilă, ci, mai curând, o stângăcie și o timiditate pentru proștii în surtuțe cenușii, care încercau să-i smulgă sacul cu boarfe încredințat lui spre pază. Ingus vedea și sacul, și boarfele în groapă, dar ele nu i-au distras atenția nici o clipă, nu s-au putut apropia pe furiș sau să

se târască pe burtă pe după tufişuri, ca să-l atace pe la spate. El arăta că le vede toate tertipurile şi până şi surtucelor li se făcea ruşine când aceşti ochi chihlimbarii le priveau cu atâta tristeţe.

Djulbars se neliniştise serios atunci. Fruntaş legitim la obiectele sale – duşmănie şi neîncredere –, el se băga, totuşi, să fie primul în toate, deşi mirosul îi era mediocru, iar în ce priveşte identificarea suspectului, era prost cu carul: când era condus spre un grup de deţinuţi, se umplea în aşa hal de furie, că nu mai distingea nici un miros, îl înhăţa pe cel care era mai aproape. Însă era de părere că, dacă un câine nu e în stare să-şi apere prestigiul într-o bătaie, toate aptitudinile lui nu valorează nimic, aşa că tuturor novicilor care-l ameninţau le propunea să se încaiere. Nici Ruslan nu i-a evitat provocarea – şi a suportat asaltul acestui piept lat şi al acestei căpăţâni, care lovea ca un baros. De două ori s-a trezit la pământ, dar nu s-a lăsat muşcat, în schimb, lui Djulbars i s-au înmulţit semnele pe bot, fapt faţă de care a adoptat o atitudine îngăduitoare, ba chiar a început să dea din coadă, încurajându-l pe tânărul luptător. Cu Ingus, totul avusese alt rezultat: acesta s-a întors pur şi simplu, expunându-şi gâtul subţire să fie muşcat, rânjind, totodată, batjocoritor, ca să arate că nu vede sensul unor asemenea distracţii cazone. Bătrânul bandit şi-a înfipt, evident, din prostie colţii în el, cât pe ce să lase sânge, însă şi-a luat seama, la timp, că încalcă regula unei încăierări corecte: „Muşcă, dar nu de moarte” – şi a bătut în retragere, fără să mai aştepte ca toţi câinii să se repeadă la el deodată.

Cu toate acestea, Djulbars s-a consolatat curând. A văzut – iar ceilalţi câini mai văzuseră asta – că lui Ingus nu-i era dat să fie primul. Nu se născuse fruntaş – chiar dacă făcea totul cu atâta uşurinţă. Nu simţea la el o râvnă veritabilă, setea de a ieşi în

față. În schimb, era vădită plictiseala, o tristețe inexplicabilă în ochi, iar capul îi stătea la ceva cu totul străin, știut doar de el. Și, peste puțin timp, au mai observat ceva: era capabil să îndeplinească comanda de zece ori, fără oprire, și totuși stăpânul lui nu putea fi niciodată sigur că o va îndeplini și a unsprezecea oară. Ingus refuza categoric, oricât ar fi strigat la el, oricât l-ar fi bătut; de ce se petreceau acestea cu el și când urmau să se aștepte la așa ceva, nimeni nu putea pricepe. Încremenea fără veste, nu mai vedea și nu mai auzea nimic, și doar instructorul reușea să-l scoată din această stare.

Acesta se apropia și se lăsa în fața lui pe vine.

— Ce-i cu tine, dragule?

Ingus închidea ochii și, nu se știe de ce, tremura mărunț și schelălăia.

— Nu-l obosiți prea tare, le spunea stăpânilor instructorul. Țsta-i un caz rar, se mai întâmplă însă. Știa toate acestea încă dinainte să se nască, din pânțelele mamei lui. Acum, pur și simplu, se plictisește, poate chiar muri de urât. Lăsați-l să se odihnească. La plimbare, Ingus, la plimbare.

Și doar Ingus se plimba pe teren, în timp ce toți ceilalți câini se antrenau până-i lua amețeala. La ce ducea asta nu era greu de anticipat. Într-o zi, Ingus chiar a șters-o de pe teren. A șters-o de tot din zonă.

Trebuia să parcurgă pista cu obstacole împreună cu stăpânul, dar fără zgardă. Și iată-i pe amândoi, alergând pe bârnă, sărind peste șanț și peste barieră, pătrunzând prin „fereastra arzândă” și, în cele din urmă, trebuind să se târască pe sub șirurile de sârmă ghimpată, întinsă pe pari; acolo însă, s-a strecurat doar stăpânul, în vreme ce Ingus a gonit mai departe, a sărit peste îngrăditura de piatră și a zburat ca vântul,

în salturi mari, peste câmpul de instrucție pustiu. Nu l-a oprit nici măcar sârma ghimpată – ei bine, un câine se strecoară ușor pe sub sârmă –, dar cum a biruit acel „Stai!“ invizibil, aflat în fața lui, la zece pași, compact ca sticla, de care se lovește și o pasăre, nimerită din zbor în incintă? Și unde se uita mitraliorul din turnul de pază, obligat să tragă în tot ce mișcă și încalcă Legea sârmei ghimpate!

Când și-au luat seama că trebuie să pornească pe urmele lui Ingus, acesta traversase deja câmpul și dispăruse în pădure. Ar fi putut să fugă definitiv – alerga mai iute ca toți și nici nu trebuia să-și tragă stăpânul după el, de cureaua, însă blestemata lui înclinație spre visare i-a jucat și acum festa. Ce făcea el acolo, în pădure, când l-au prins? Vedeți dumneavoastră, pusese la cale de-o „tăvăleală“ prin iarbă, mirosea florile, privea câte o găză care se târa în sus pe-o tulpină și, ca vrăjit, îi urmărea cu ochi triști zborul... Nici măcar n-a observat cum l-au înconjurat, cu strigăte și lătrături, cum i-au țăcănit închizătoarea la zgardă și, doar atunci când stăpânul a început să-l bată, Ingus s-a dezmeticit în cele din urmă și l-a privit cu mirare și cu milă.

Când a venit vremea să-l trimită pe Ingus să escorteze convoiul de deținuți, s-au ridicat multe semne de întrebare. Instructorul nu voia să-l lase de lângă el, spunea că lui Ingus nu i se întăriseră colții și că ar fi mai bine să-l rețină pe terenul de instrucție – să le arate novicilor cum e cu munca. Dar Șeful vedea că Ingus se răfuiește cu un „Ivan Ivanovici“¹⁵ vătuit la fel de bine ca alți câini, iar în privința demonstrației, a spus Șeful, instructorul e capabil s-o facă și singur, pentru asta primește leafă, iar ca să hrănească pe unul neprevăzut în state, pentru așa ceva nu sunt alocate fonduri. Și Șeful însuși a hotărât să-l examineze pe Ingus. Toți erau agitați, și mai mult decât toți

instructorul, care se mândrea foarte mult cu favoritul său și voia totuși ca acesta să se prezinte în toată splendoarea. Și ceva s-a petrecut cu Ingus: nu voia, poate, să-și amărase instructorul sau, poate, îl pălise marea inspirație, pentru că toți se uitau numai la el; oricum, în ziua respectivă, a fost fără de pereche, a fost măreț. A escortat trei arestați deodată; doi au încercat să fugă în direcții diferite, și pe toți i-a pus la pământ, nu le-a permis nici capul să-l ridice și nu s-a liniștit până n-au apărut ajutoarele și celor trei nu li s-au pus cătușele. Cinci minute întregi a fost stăpân pe situație. Șeful în persoană urmărea pe ceas și i-a spus apoi instructorului:

— De ce vă îndoiiți de mine! E timpul ca Ingus să lucreze, nu să adulmece, mă-nțelegi, floricele.

Dar când i-au dat drumul la escortă, a devenit clar că Ingus nu vrea să lucreze. Alți câini trebuiau să muncească în locul lui. Convoiul înainta de la sine, iar el pășea mândru mai la o parte, parcă ar fi fost la plimbare, fără să dea atenție unor încălcări clare ale regulamentului. Deținutul putea să iasă din rând cu jumătate de pas, putea să-și ia mâinile de la spate și să vorbească cu un vecin din alt rând – și chiar în clipa aceea lui Ingus îi distrăgea ceva atenția și el își întorcea capul. Dar stăpânii țineau minte examenul acela, lauda Șefului! Din această cauză, i se trecea, probabil, cu vederea acest fapt, pentru care altul ar fi făcut cunoștință cu o curea zdravănă. Și doar câinii presimțeau că deși lui Ingus îi merge pur și simplu grozav, dacă s-ar petrece o treabă adevărată, o evadare adevărată, aceasta ar fi fost ultima zi pentru el.

Așa își ducea Ingus traiul – cu visul lui neînțeles sau, cum zicea instructorul, „cu poezia acțiunilor lui instinctive“, gata în fiecare zi să se ducă la Rex; a pierit însă nu dincolo de sârma

ghimpată, ci în lagăr, la ușa barăcii. A murit ca instigator al unei revolte canine.

În memoria ageră a lui Ruslan, exista totuși o ordine proprie a evenimentelor, un curs capricios, câteodată chiar de-a-ndoaselea. Tot ce era mai bun era împins cât mai departe – spre copilărie; acolo, în rezervorul sufletului său, în semiîntunericul răcoros, erau depozitate ca provizii oscioare dulci cu măduvă, la care se putea întoarce în clipele grele. Iar toate jignirile și amărăciunile, toate neplăcerile le căra cu sine, ca pe niște scaieți agățători, care acuși-acuși își înfig țepii cu otrava lor încă proaspătă. Și iată că, după cronologia lui Ruslan, reieșea că acea fericită alegere, acea zi a distincției sale, a triumfului – aproape că a rămas în zorii vieții sale, iar acolo zăcea și „Puneți-Vă-În-Situația-Mea“, sugrumat cu un cablu; acesta nu putea avea de-a face cu nefericita revoltă canină, petrecută parcă mai ieri. Totuși, atunci când au început să curgă amintirile acestei revolte, când ele s-au umplut de arome, sunete, culoare, „Puneți-Vă-În-Situația-Mea“ a pătruns în ele încă viu, a intrat în ghereta de pază călduroasă, suflând în mâini să le încălzească, și le-a comunicat stăpânilor ceva alarmant, ce i-a făcut să-și arunce mucerile de țigară, să se ridice și să-și ia automatele și zgărzile.

Au sărit și câinii, moleșiți de căldură, buimăciți de duhoarea scurtelor de oaie și se smuceau deja, horcăind, să iasă, uitând complet de ce, în ziua aceea, nu fuseseră mânați la slujbă. Doamne, ce ger i-a înhățat de boturi cu ghearele lui ascuțite! Li se înșuruba în nări cu ace încinse și le storcea din ochi o umezeală orbitoare; chiar și în frunte începuse să-i doară din pricina lui, de parcă s-ar fi afundat într-o copcă. Și din acea clipă nu mai ține minte unde a dispărut „Puneți-Vă-În-Situația-

Mea“ – de aici i s-a rupt pentru totdeauna firul amintirilor. Fie că rămăsese în ghereta de gardă, fie că, abătut peste poate, împinsese cu umărul ușa și se ascunsese apoi în cabina portarului, ori, poate, se făcuse nevăzut chiar lângă baracă, el se topise în ceață, acoperindu-se de scânteile înghețate, care au fost spulberate de viscol. Zărind baraca, câinii au început din nou să se smucească – acolo, oricare ar fi treaba, măcar e cald! – dar Stăpânul-Şef, care păşea înaintea lor și se întorcea din când în când să-și șteargă cu mânușa fața înroșită, îi opri pe toți la ușă. Furișându-se doar el, a deschis-o fără zgomot și a prins să asculte, scoțând o ureche de sub căciula cu clape.

Din coridor, se răspândiră un aer cald și duhoarea obișnuită și răzbătu o larmă nedeslușită – așa vuieste, revoltat și confuz, crescătoria de câini, atunci când se întârzie cu mâncarea. Dincolo de a doua ușă – subțire – se foia ceva uriaș, se lovea surd de podea sau de pereți, izbucnea în strigăte, tânguirii, bolboroseală repezită și agresivă. Părea una dintre acele gâlcevi care se iscă între oameni, nu se știe din ce, de la o vorbuliță, de la o discuție mai aprinsă și apoi ia amploare, implacabil și violent, prefăcându-se în încăierare, ca apoi să se stingă la fel de iute și toți să se împrăstie; se întâmplă, însă, ca cineva să și rămână întins la pământ, cu mâinile strângându-și pântecul, chircindu-se din pricina convulsiilor, ba, poate, nici să nu mai miște.

Stăpânul-Şef a deschis și a doua ușă – mai larg, de parcă trebuia să treacă prin ea un camion, și a rămas în prag, învăluit până la brâu de aburul înghețat.

— Închide, jigodie, de nu – te zdrobesc! Și, în urma acestui urlat răgușit, care răzbătea din fundul întunecat al încăperii,

ceva greu veni în zbor și se pocni de ușorul ușii, lângă căciula lui cu clape.

Stăpânul-Şef aşteptă calm să se potolească zarva.

— Aşa, zise el, legănându-se cu mâinile la spate. Aşa. Prin urmare, dezbatem soarta patriei?

Baraca amuţi cu desăvârşire. Cineva, însă, mai aproape de uşă, răspunse imediat, cu însufleţire:

— Cum aşa, cetăţene căpitan. Nici gând să ne permitem! Noi vorbeam numai despre ce nu ne este interzis în timpul liber.

— Aha... Ei, tocmai treceam pe aici şi, când acolo, văd că le e tare cald azi. Poate, îmi zic, ar trebui să le dau oamenilor de lucru. Că uite cum lâncezesc.

Baraca răspunse din nou – cu acelaşi glas, de data aceasta însoţit de un râs ușor zeflemitor:

— De muncit, noi suntem gata totdeauna, cu mare bucurie. Numai că termometrul, porc de câine, a căzut mai jos de normă.

— A, deci v-aţi uitat? Eu – nu. Aşa mi se năzare mie, că parcă s-a încălzit.

— Cetăţene căpitan! Vocea aceasta era nepuizabilă şi avea atâta bunăvoinţă, atâta duioşie linguşitoare. Pentru ce vă stimăm noi aşa de mult? Pentru umorul dumneavoastră de calitate, sănătos. Fiţi aşa de drăguţ şi intraţi, ca să închid uşa.

Şi o umbră nedefinită se apropie de nor, se contopi cu el. Şeful însă o îndepărtă cu mâna.

— Păi, sunt eu contra glumelor? Eu, dacă vreţi să ştiţi, accept şi discuţiile când sunt civilizate, cumpătate. Numai că munca are de suferit, şi asta nu-i bine.

Zumzăitul se făcu din nou auzit în adâncul întunecat al barăcii. Şi un alt glas – răguşit, tăinuind în sine o căldură

domoală și tristețea despărțirii de ea, întrebă cu o deznădejde plină de tristețe:

— Ne împuști?

— Cum adică să „împușc“? se miră Șeful. Ce, e vreo revoltă în zonă, ca să împușc? Doar nu-i revoltă?

— Nu-i, răsuflă ușurată și fericită baraca. Nu-i!

— Vedeți? Așa că de ce să împușc? Mai bine vă torn aici de-un patinoar.

— Ce patinoar?

— Obișnuit. Ce, n-ați mai văzut un patinoar? Care are patine, să se dea pe gheață.

Umbra aceea sfioasă se apropie din nou, încercă să se strecoare pe ușă, dar Șeful o dădu la o parte. Nu, n-are rost să iasă unul sau zece. Vreau să ieșiți cu toții, împreună.

Baraca amuți pentru o clipă, doar cât să se audă un glas rugător și trist:

— Fraților! Hai să ieșim. Că doar noi suntem de vină.

Și numaidecât colosul prinse încă o dată să se învâlmășească, să se zbată convulsiv, să se dezlănțuie în vaiete:

— Culcat, jigodie, sau te ucid!...

— Există o lege!...

— Termometrul e sub normal!... Nu ne mâni tu afară!

— Toți culcat!...

— Legea!...

Nu observaseră cum colacul cu furtunul de incendiu de la stația de pompare începuse să se rostogolească. Doi stăpâni îl împingeau, lăsându-se greu pe drugul de fier înfipt la mijloc și, cu puțin înainte să ajungă la ușă, îl prăvăliră în zăpadă. Încă doi s-au mai repezit spre ei, să desfacă rotocoalele rămase, iar aceștia n-au mai adăstat nici o clipă, au înșfăcat capătul galben

strălucitor și au alergat cu el la ușă. Stăpânul-Şef se depărtă, cu o figură îndurerată, suflă trist aburi pe gură și făcu semn cu mânuşa cuiva în depărtare. De acolo, din locul spre care făcuse el semn, se prelinse un fâsâit abia auzit, furtunul turtit prinse să învie, să se rotunjească și din capătul galben țâșni un șuierat umed clocotitor, iar cei doi se clătinară în coridor. Un șuvoi gros albastru lovi sub tavanul barăcii, se lăsă mai jos, îl smulse pe cel culcat pe priciul de sus, cu catrafusele lui cu tot și împinse în spate cele câteva umbre timide, care se repeziseră în întâmpinare. Cei doi stăpâni, proptindu-se cu cizmele în pragul alunecos, țineau anevoie capătul greu al furtunului, șuvoiul de apă li se zbugiuma în mâini dintr-o parte în alta și împărțea lovituri răsunătoare, ca loviturile unei măciuci. Peste capetele lor, începu să se reverse din baracă un nor alb și, odată cu căldura viciată, izbucni nu un strigăt, nu un geamăt, ci un răsuflăt prelung, intermitent, pe care îl scoate un om, înainte să se scufunde pentru mult timp în apă.

Acest răsuflăt i-a înfundat lui Ruslan urechile și aproape că n-a mai auzit cum s-au spulberat geamurile, cum au trosnit ramele de la ferestre, n-a înțeles ce-i cu spuma cenușie, fumegândă, care se prelinge din ferestre pe zăpadă, a înțeles doar când aceasta a început să-i împrăște pe oamenii care încercau să se ridice, în timp ce, de sus, peste ei se prăbușeau alții. Stăpânul-Şef își luă mâna de la spate și făcu semn în direcția celor căzuți; șuvoiul se năpusti trosnind asupra lor, arcuindu-se lin, rămase multă vreme așa, până când reveni în baracă. Dar cei care căzuseră prin ferestre nu mai căutau să se ridice, se mișcau doar ușor în zăpadă, devenind ei înșiși albi, chiar sub ochii noștri.

Ruslan nu mai avea răbdare să stea pe loc, se învârtea și scheuna, își strângea când o labă, când alta. Aceste scânteieri albe le acopereau hainele cu o cămașă de zale, pe care parcă și el o simțea pe blana lui, deasă și pufoasă, și totuși străbătută de un vânt înghețat. Puțin câte puțin, sclipirile prinseră a se îngălbeni, așa cum i se întâmpla lui în clipele de surescitare și, prin vâlul galben, văzu clar un singur lucru – furtunul gros, mișcându-se pe zăpadă. Această canalie se târa spre labele lui, împrôșcând din cele mai mărunte găuri ale sale, iar într-un loc, frângându-se la o cută pe care stăpânii nu prididiseră s-o îndrepte cu cizmele, se ridică și atârână direct sub botul lui, amenințând să se repeadă; căzu însă imediat ce Ruslan făcu un pas în întâmpinare.

Spre norocul lui Ruslan, mai era un câine, mai tânăr, mai nerăbdător, și el fost primul care nu s-a mai putut stăpâni. Ruslan i-a auzit mârâitul șuierător și, la marginea vâlului galben, a apărut pentru o clipă chiar acestea – cenușiu-închis, zvelt, încordat în salt. Ingus înșfăcă din zbor amenințarea destinată lui Ruslan, căzu cu furtunul între colți și îl strivi cu labele. Acela încercă grabnic să se smulgă, iar acest lucru l-a înfuriat și mai tare pe Ingus; își sfâșia inamicul, cu un mârâit exasperat, agitându-și capul și împrôșcând printre colți scânteii trandafirii. Cei doi stăpâni care țineau capătul furtunului se porniră să răcnească și să-l tragă spre ei, cu tot cu Ingus. Cureaua de la zgardă îl trăgea înapoi, strângându-i gâtul subțire și lui Ingus i se tulburară ochii, se umplură de sânge, dar nu dădea drumul prăzii.

— Ce-i cu el? întrebă Stăpânul-Șef. Se îndrepta deja agale, se apropia – zeul cu ochi crunți albaștri, cu fața mânioasă, proptind cu căciula lui cupola albastră a cerurilor. Dar Ingus

aruncă doar o privire piezișă în direcția lui, nu-i ardea de el. Ce-i cu javra, întreb? A turbat?

— Naiba să-l știe, toarș ctan, zise stăpânul lui Ingus. Era disperat. Lovi câinele cu cizma în coaste. Ingus urlă lugubru, însă nu-și descleștă colții. Așa-i cu el mereu. Știți doar...

— Ia dă-l încoace. Stăpânul-Șef întinse mâna și unul dintre stăpâni se repezi să-i dea un drug. Șeful se încruntă inciudat. Nu, nu pe ăla ți l-am arătat.

Întinse mâna spre automat. Stăpânul lui Ingus scoase peste cap cureaua automatului în grabă, agitându-se. Și Ruslan, cu o durere încuibată pe veci în suflet, văzu, în sfârșit, cum se întâmplă asta, când câinele este dus după sârma ghimpată. Țeava perforată, de culoarea oțelului, coborî, se clătină deasupra capului lui Ingus, ca și cum chitea să se înfigă între proeminențele frunții vârtoase și urechile strânse de înverșunare, însă nu se înfipse; în ea însăși, în țeavă, ceva se puse cu repeziciune în mișcare și, în jurul botului negru, strâmbat, izbucni o aură luminoasă, roșu-portocalie, iar din capul lui Ingus... din gaura neagră zdrențuită, se revărsă ceva fierbinte, trandafiriu, cu așchii albe. Și, cuprins de convulsii, Ingus se lungi la pământ – cu capul la picioarele Stăpânului-Șef, de parcă s-ar fi întins, pentru ultima oară, să depună furtunul mușcat la cizmele lui.

Stăpânul lui Ingus vru să smulgă furtunul – iar capul câinelui se dădu pe spate: mai trăia încă, mai mișca, dar numai din fălcile strânse în ultima încleștare. Stăpânul lui Ingus lăasă furtunul și-și îndreptă ținuta. Se uita, se uitau și Șeful, și alți stăpâni, cum canalia groasă și cenușie se zbugiumă și târâie pe zăpadă capul însângerat al lui Ingus. Dar un animal nu poate privi așa ceva și Ruslan nu s-a uitat, a căzut alături de Ingus.

Chiar și acum, amintindu-și cum s-a petrecut totul, simțea tăria ca de lemn a furtunului și frigul înghețat ce i-a străpuns colții. Și toată disperarea de a roade, de a sparge gâtul din pânză impermeabilă, a simțit-o cu inima strânsă – el mai putea doar să muște, să mai facă niște găuri, din care țâșneau șuierând șuvoaie înțepătoare, iar grumazul, grumazul neajutorat i s-a zbârlit din cauza apropierii arzătoare a botului negru, din care trebuia, era imposibil să nu izbucnească pedeapsa! Însă, retrăind nu o dată greșeala sa nefericită, Ruslan nu era totuși capabil să se simtă întru totul vinovat. Doar și stăpânii făcuseră ceva ce nicicum unii cu două picioare nu-și făceau unii altora; și oare numai el, Ruslan, a mers după Ingus cel mort? Păcatul lui a ținut doar o clipă, imediat a fost împărțit și de alții. Ceva enorm, puternic, cenușiu a sărit peste Ruslan și, întorcându-se brusc, s-a prăbușit cu tot trupul. Uitându-se cu coada ochiului, l-a văzut pe Baikal, întotdeauna atât de liniștit și ascultător; o clipă mai târziu, s-a repezit vicleana Alma; aproape lipit de fălcile lui Ruslan, își potrivea fălcile flocoase Dick – fruntaș la paza arestaților – și, iată, întreaga haită se năpustește să roadă furtunul odios. Cu toții au dat dovadă de nesupunere, au sfidat datoria și ordinul, au uitat de veșnica groază în fața botului negru și stăpânii au trebuit să afle că își pot supune animalele doar când acestea nu se opun în mod deosebit. Iar acum, animalele erau surde și la smuciturile turbate ale curelelor de la zgardă, care mai că le frâneau gâtul, și la loviturile de cizme în vintre, și la faptul că Stăpânul-Şef în persoană își agita furios automatul și urla să se îndepărteze toți și să-l lase să împuște aceste fiare nemernice dintr-o singură rafală: oricum sunt deja compromise și trebuie recrutate altele noi! Iar un câine înțelege astfel de lucruri, oricât de grosolană și de neînsemnată ar fi

limba omenească. Care dintre ei a fost în stare să se dezmeticească, cine s-a dat cumpătat înapoi? Din când în când, ba unul, ba altul își înălța botul spre cerul adânc și rece și urla, jeluindu-se – nu de durere, ci din pricina propriului păcat, a minții sărace, care n-are putere să lupte cu nebunia. Dacă cineva ar fi deslușit rugile câinilor, ar fi aflat că era vorba de unica și veșnica lor jeluire – despre neputința proprie de a pătrunde sufletul tainic al celui cu două picioare și de a-i pătrunde planurile nemuritoare. Da, orice animal înțelege cât de măreț este omul, înțelege că măreția lui se întinde la fel de departe și în direcția Binelui, și în direcția Răului, însă nu peste tot poate să-l însoțească un animal, chiar unul gata să-și dea viața pentru el, nu va ajunge cu el până la orice înălțime, nu până la orice prag, căci undeva se va opri și se va răzvrăti.

Și cine și-ar fi închipuit că pe toți îi va salva Djulbars? Uitat de toți, singurul care-și păstrase calmul, el s-a urnit pe neașteptate din loc, întinzându-se cu plăcere, ca și cum se pregătea de o încăierare pentru a-și apăra supremația, după ce toți adversarii se răfuiseră. Nimeni n-a observat când a reușit Djulbars să-și roadă cureaua de la zgardă – or, el le rodea întotdeauna când nu avea altceva de ros sau n-avea pe cine să muște –, însă toți au văzut cum pășește agale, cu un capăt de curea târându-se prin zăpadă. Djulbars a venit până aproape de Șef și s-a așezat înaintea pupilei aceleia negre, acoperindu-i pe ceilalți câini, iar cu ochișorul lui și jumătate urmărea ager ca Șeful să nu pună degetul pe trăgaci: o mișcare mică și imperceptibilă, însă perfect știută de el – i-o demonstrase de atâtea ori instructorul de teren – s-ar fi putut dovedi și ultima în viața Stăpânului- Șef. Iar Șeful nu s-a încumetat să pună degetul, știa el bine ce poamă e acest Djulbars, căruia i-a permis

să se apropie atât de tare. S-a pierdut puțin, iar Djulbars a înțeles perfect acest lucru, de aceea și-a mai îngăduit o ușoară libertate: cu căpățâna-i pătrată, de urs, a ridicat țeava neagră și a îndreptat-o puțin în sus. Deși a rămas perplex la vederea acestei neobrazări, Șefului i-a plăcut; fața i s-a îmblânzit și, ștergându-și fruntea cu mănua, a spus:

— Nu-i nimic, las' să-l roadă cățeei. Apă e destulă.

Atunci, Djulbars, la fel de liniștit, s-a întors cu spatele la el și a trecut la locul lui.

Nebunia lor s-a stins repede și cu toții au priceput cu ce fel de inamic se încăieraseră. El i-a pedepsit, cumva cum nici nu se așteptaseră; Ruslan nu putea să-și amintească de toate aceasta fără să se cutremure. Atât de viu simțea din nou cum îl îneacă șuvoiul de apă mlădios și arzător, care țâșnea din găuri, iar blana de pe pânțele, care e atât de fină, de lungă și pufoasă, se lipește de movilița spălată și înghețată, se rupe dureros, iar el nu mai e în stare să se ridice singur. În ce s-au prefăcut ei toți, înfășurați întotdeauna în blănurile lor bogate, uzi acum până la piele, până la ultimul fir de păr – s-au jigărit deodată, au devenit jalnici, cerșind cu lacrimi în ochi îndurare!...

Cu același șuvoi, stăpânii i-au spălat după aceea, dezlipindu-i de pojghița de gheață, și i-au dus în fugă la ghereta de gardă – pe unii târâș; pe alții, care nici nu puteau sta în picioare, i-au cărat pe scurtele îmblănite. Acolo, s-au îngrămădit cu toții într-un colț, lingându-se unii pe alții și văitându-se unul altuia de cele întâmplare. Stăpânii îi despărțeau, însă ei se adunau târându-se din nou – legea lor inferioară le porunea să se încurajeze unul pe altul în nenorocire, iar pe ger – să se încălzească și să se usuce.

După aceea a urmat o noapte cumplită, când au fost separați în cuști și lăsați singuri – fiecare cu păcatul lui. Desigur, puteau lătra unii la alții, prin pereți, dar asta nu încălzea pe nimeni și nu mai aveau ce să-și transmită unul altuia, în afară de reproșuri reciproce și presimțiri legate de moarte. Mulți l-au visat atunci pe Rex, i-au auzit glasul răgușit de ger și vânt – Rex se jeluia cât de singur se simte dincolo de sârma ghimpată și-i chema pe toți la el. Iar câinii mai în vârstă își aminteau de unul Bairam, pe care Ruslan nu-l cunoscuse, dar care s-a dovedit că bătuse acest drum înaintea lui Rex, iar pentru cei bătrâni de tot, prima a fost vestita Lady, căreia stăpânii îi mai ziceau și „Lady Hamilton“ – ea a și deschis această întreagă pleiadă nefericită; până la ea, istoria lagărului se pierdea în negură.

Dimineață, stăpânii au venit la ora obișnuită, au adus mâncare, dar de câini nu s-au atins. Au curățat cuștile, au scuturat în coridor așternuturile și au schimbat între ei câteva cuvinte, cu glasuri supărate, comentându-l dezaprobator pe Stăpânul-Șef; unii ziceau că el „e, desigur, drept, dar e o fiară“, iar alții ripostau, spunând că e „totuși e o fiară, deși e drept“. Apoi a apărut însuși Șeful și a poruncit să le pipăie câinilor nasul:

— Care îl are fierbinte, las' să se odihnească, însă ceilalți să fie scoși. Și, fiți atenți la mine, să nu se întâmple nici un fel de excese!

De ce i-au scos la serviciu pe un asemenea ger? De ce i-au silit să stea de pază, în semicerc, dinaintea aceleiași barăci, tăcută acum, care nu le trezea câinilor altceva decât o oboseală tulbure din pricina zilei de ieri? Oare ca să păzească lada asta uriașă pe roți, aflată sub ferestre, acest furgon din scânduri, pe care îl vedeau mereu când în lagăr erau decese? Doi căluți, cu

ochii înlăcrimați, clătinându-și capetele, asemeni unor ciocane, l-au tras triști prin poarta lagărului și l-au cărat de la o baracă la alta, apoi, încărcat uneori cu vârf, l-au hurducat prin hârtoape spre pădure; câinilor nici prin minte nu le-a trecut că cineva ar atenta la ceea ce era cărat în furgon. Acest furgon se apăra el singur, mai bine decât orice escortă: iarna, băga spaima cu scârțâitul și cu zgomotul oaselor ciocnite de obloanele laterale – înalte, crăpate, iar în arșița verii, când deasupra lui se roteau nori de muște, îți venea să fugi încotro vezi cu ochii, din cauza duhorii grețoase. Dacă Ruslan ar fi putut să dea un nume mirosurilor, ar fi spus că, din furgonul acela, miroase a iad. Ca toți confrății lui, nu admitea moartea – neantul, unde nu există absolut nimic și nu poate să miroase a nimic, și avea o idee foarte vagă despre ce înseamnă iadul câinilor: era, fără îndoială, un beci mare, cam întunecat, unde toți de-alde Bairam și Rex, ținuiți în lanțuri de pereți și înșfăcați cu o mână enormă de boturi, sunt șfichiuiți cât e ziulica de lungă cu cureaua de la zgardă și li se înțeapă urechile cu acul, iar de mâncare li se dă veșnic muștar. Tabloul iadului omenesc îi apărea mai misterios, însă, ce-i drept, și acolo erau prea puține lucruri vesele; era suficient numai faptul că oamenii porneau într-acolo complet goi. Hainele lor se împărțeau între cei vii și Ruslan îi confunda multă vreme pe aceștia din urmă cu cei plecați sau bănuia că aceia se ascund undeva în apropiere și acuși-acuși își vor face apariția. Din câte ținea el minte, nimeni nu apăruse totuși; oamenii plecau și ei, în beciul lor, pentru un soroc îndelungat și exista tot atât de multă speranță de a-i vedea revenind, ca și aceea de a-l întâlni pe Rex viu. Dar ce anume unea aceste două iaduri – o frică neînțeleasă, nestinsă și o tristețe surdă, pe care nu le puteai

stăpâni, de care n-aveai unde te ascunde, era suficient doar să pomenești de această taină înfricoșătoare.

În liniștea încremenită, se simțea gerul; aburul din nările cailor fremăta, cocoloașele de balegă plesneau zgomotos pe jos, tot lemnul furgonului trosnea și gemea. Căluții, cu coamele și cozile acoperite de chiciură, stăteau neclintiți, iar surugiul se gheboșa abătut pe capră, fără să reacționeze la izbiturile puternice de la spatele său, de parcă i s-ar fi aruncat prin ferestre bucăți de lemn – mari și albe, proaspăt tăiate. O singură dată s-a întors să se uite, dacă nu-l încarcă azi peste măsură și, din nou, s-a înfofolit până la sprâncene în cojocul lui negru.

Stăpânul-Șef, care se plimba de unul singur în interiorul cordonului de pază, se enerva zadarnic. Putea fi mulțumit: totul se petrecuse în liniște, și cât de răbdători s-au achitat câinii de slujba lor, chiar dacă le înghețau cumplit fundurile pe zăpadă și le clănțăneau colții în gură de frig. Simțeau cu spinările cum, din alte barăci, ochi arzători ai nu știu cui privesc prin peticele de geam dezghețate cu răsuflarea; uneori, nici câinii nu mai suportau și se întorceau și ei – însă, pe un asemenea ger, când toate mirosurile se pierd, după mintea lor, nu se putea petrece nimic. Nici nu s-a petrecut, doar că, pe neașteptate, unul dintre cei doi care încărcau furgonul s-a aplecat pe fereastră și a răcnit, amenințându-l cu pumnul pe Șef: „O să răspundeți pentru asta!” – dar celălalt i-a astupat gura imediat cu mânușa și l-a tras mai înăuntru, în întuneric. Șeful stătea, în acest timp, cu spatele la ei și nu s-a întors.

Sarcina asta tristă au dus-o până la capăt, așa cum a vrut Șeful, și de aceea, probabil, au și fost iertați cu toții. Poate că dacă Ingus ar fi rămas cu ei, și-ar fi dus la fel slujba până la capăt și ar fi fost și el iertat. Toți se simțeau îngrozitor de

apăsați din pricina felului absurd în care se terminaseră lucrurile cu Ingus; până și Djulbars, care era mereu gelos pe el, nici el nu-și putea veni în fire, socotea că e o scăpare din partea lui. Însă cel mai mult l-au impresionat cele întâmplătoare pe instructor. După revolta câinilor, acesta umbla ca năuc. Începuse să le încurce numele, îi spunea, de pildă, lui Baikal sau lui Grom: „La mine, Ingus!“ – și se mira că aceștia nu-i dau ascultare. Peste tot i se năzărea că-l vede pe Ingus, îl descoperea totdeauna în haită, deși câinii îi comunicaseră deja de mult că Ingus zace dincolo de sârma ghimpată, cu o bucată de pânză impermeabilă în bot, bucată pe care au fost nevoiți s-o taie, căci Ingus n-a cedat-o din propriii-i colți „neîntăriți“, iar stăpânilor le-a fost lene să-i zdrobească fălcile cu ranga.

Și fără să mai aștepte revederea cu favoritul său, iată ce-a născocit instructorul: a început chiar el să-l înfățișeze pe Ingus. Ba chiar căpătase câteva dintre trăsăturile câinelui: aceeași înclinație spre visare, îngândurarea, o inconștientă a acțiunilor; acum alerga chiar ca Ingus, în patru labe, legănându-se. Jocul acesta îl captiva din ce în ce mai mult, tot mai des instructorul rostea: „Atenție, fac o demonstrație!“ – și îi ieșea tot mai bine; odată se apucă să facă asta în ghereta de gardă: discutând ceva aprins cu stăpânii, el se lăsă pe neașteptate în patru labe și prinse să latre la Șef. Lătrând în continuare, el ieși pe ușă, deschizând-o cu fruntea. I-a făcut pe stăpâni să râdă cu lacrimi, dar atunci când s-au săturat de râs și au decis să-l caute totuși pe instructor, unde credeți că l-au găsit? Se strecurase în cușca lui Ingus și, ca o adevărată fiară, din prag, își arăta colții și mârâia.

— Eu sunt Ingus, ați priceput? Ingus! își urla el ultimele cuvinte omenești. Eu nu-s crescător de câini, nu-s chinolog, nu

mai sunt om. Acum sunt Ingus! Ham, ham!

Atunci au priceput câinii pentru prima oară despre ce latră el. În instructor se strămutase sufletul lui Ingus, care se avânta veșnic oriunde, iar acum îi ademenea după sine.

— Să plecăm de-aici! lătra instructorul-Ingus. Să plecăm cu toții! Asta nu-i viață!...

Stăpânii l-au legat cu curelele de la zgărzi și l-au lăsat peste noapte în aceeași cușcă, dar cât a fost noaptea de lungă nu s-a putut liniști și i-a tulburat pe câini cu chemarea lui necurmată, toată noaptea le-a răscolit sufletul cu marea ispită a pădurilor dese, străbătute de soarele care pătrunde printre ramuri, a pădurilor îmbătate de răcoarea desfătătoare; le promitea asemenea ascunzișuri, unde iarba trece de fruntea și vârfurile urechilor ridicate, asemenea râuri, unde apa este pură ca lacrima, și un asemenea aer, pe care nu-l inspiri, ci îl sorbi, iar sunetul cel mai puternic din acest văzduh este zumzetul somnolent al bondarului; acolo, pe acest tărâm sacru, ei vor trăi ca animale libere, într-o haită unită, după legea frăției și niciodată, niciodată, niciodată nu vor mai sluji omul! Câinii așteptau și se trezeau într-o așteptare chinuitoare, presimțind călătoria lungă în care vor pleca chiar dimineață, sub conducerea instructorului – în această privință, se înțelegea de la sine că el le va fi căpetenie; nici măcar Djulbars n-a ripostat, căzând de acord să rămână pe locul doi.

Iar dimineață, în curtea mică de plimbare, l-au văzut pentru ultima oară pe instructor. Stăpânii l-au scos legat și l-au băgat într-un „Gazik”¹⁶, prinzându-l strâns de scaun. Și, cum el lătra fără întrerupere, i-au vârât în gură o bonetă militară veche. Câinii au stat puțin în fața lui, așteptând să le arate ceva – poate că își scuipea cârpa din gură sau se eliberează din legături, însă

el nu le-a arătat nimic, i-a privit doar, iar pe obraji i se rostogoleau lacrimi. Firește, s-ar fi convenit ca și câinii să se zvârcolească de plâns – doar nu suferiseră atât, atunci când, prostuți, fără minte și cu ochii tulburi, au fost smulși de lângă mamele lor, așa ca în momentul acesta, când abia-abia îi ademenise o altă viață și îl descoperiseră din nou și-l îndrăgiseră pe instructor – iar toate acestea încetaseră și revenise la ei șiragul zilelor de lucru de dinainte, trist și mohorât.

Și, de bună seamă, au rămas orfani, terenul a devenit pustiu. A încetat să mai fie loc de sărbătoare, a ajuns loc de tortură și de intrigi supărătoare. Următorul instructor, venit la scurt timp după aceea, nu le arăta nimic, mânuia mai mult cravașa...

Ah, mai bine să nu-și amintească! Oftând zgomotos, Ruslan pleca de sub felinar în pridvorul întunecat, își aranja îndelung culcușul, gemând și făcând să scârțâie scândurile podelei, și se liniștea în sfârșit, ascultând atent lumea din jur. Noaptea devenea mai adâncă, umplându-se de întuneric și frig, și se profilau pe cer noi și noi stele, sclipind aidoma ochilor unor monștri misterioși. De altfel, aceste făclii vii îi erau, totuși, mai aproape decât luna nesuferită, de la care parcă și mirosea a mort; Ruslan putea să le cerceteze îndelung și știa că au o însușire bună – dacă ațipești și deschizi iar ochii, le găsești deja în alt loc. Așa judeca el scurgerea timpului – și întreaga perioadă cât slujise nu se pierdea în van, ci se măsura după ceasul acesta ceresc!

Sărmanul nostru globuleț – încercuit, ciopârțit de hotare, granițe, garduri, interdicții – zbura, învârtindu-se, în zări înghețate, spre vârfurile acestor stele, și nu exista nici un

petic de pământ pe suprafața lui unde cineva n-ar fi supravegheat pe altcineva. Unde niște deținuți, cu ajutorul altor deținuți, nu ar fi păzit cu grijă un al treilea rând de deținuți – și pe ei înșiși – de o gură excesivă de libertate albastră, periculoasă de moarte. Supus acestei legi, a doua după cea a atracției universale, Ruslan își veghea escortatul – santinelă permanentă în postul său de pază voluntar.

Dormea iepurește, cu ochii pe jumătate închiși, cu urechile ciulite, nepermițându-și să se scufunde într-un somn adânc. Capul îi cădea peste labe, se scutura speriat și se mai adăuga o cută pe fruntea lui bombată. Abia îl părăseau amintirile, că îl și împresurau grijile zilei de mâine.

1. În lagăre, încheierea zilei de lucru era anunțată prin câteva lovituri într-o șină de fier.
2. Adjectiv format de la *Pervoe Maia* – Întâi Mai.
3. Adjectiv format de la *okteabr* – octombrie (rusă).
4. În anii 1939 și 1940.
5. Paturi suprapuse pentru patru persoane, în barăcile din lagăre.
6. De la *Bolșoi Zvonok*. În sens direct, *zvonok* – clopoțel, sonerie; *bolșoi* – mare. În limbajul lagărelor, expresia *otsidet ot zvonka do zvonka* (*otsidet srok polnostiu*) – a-și ispăși complet pedeapsa (de la... până la). Aici, în sensul de eliberare.
7. Complet, va fi înscrisă ca Anastasia sau Nastasia; aici, transformarea siberiană: Nastea – Nastiura – Stiura (n. a.).
8. Amic, prieten (rusă).
9. Dearcrăpa (rusă).
10. Boboc de floare.

- 11. Drăguța (rusă).
- 12. Oacheșă (rusă).
- 13. Toți câinii renumitului Karațupa, care a capturat în jur de cinci sute de infractori de frontieră, purtau numele de Ingus (n.a.).
- 14. „Simț superior“ – capacitate de a percepe mirosurile în aer, „inferior“ – de a merge pe urmele de pe pământ (n.a.).
- 15. Nume generic pentru un *zek* (deținut) din lagăr.
- 16. Diminutiv de la Gaz, marcă rusească de automobile.

4

Uneori, ruta lor obișnuită era ușor schimbată. Când ajungeau la gară, înainte să cotească spre vagoanele lor stupide, Sfrijitul se oprea brusc, își scărpină obrazul cu mâna scoasă din mânășă și-i spunea șovăielnic lui Ruslan:

— Oare să trecem să aruncăm o privire? Poate au uitat de noi?

Ruslan încuviința în silă și se abăteau pe la gară, dar nu mergeau la intrarea principală, ci la una laterală, cu două lăzi albastre de ambele părți ale ușii. Aici, Sfrijitul își scutura stăruitor bocancii de zăpadă și se uita cu coada ochiului la labele lui Ruslan, dacă sunt curate. La primele vizite, încercase încă să-și lase însoțitorul afară și să-i încredințeze lădița cu scule, însă Ruslan pusese capăt acestor tentative. Urca după Sfrijit, intra și-l aștepta chiar în încăpere, dar îi era scârbă să se așeze pe podeaua plină de mazăgă. Aici, te învăluia un aer dens, înăbușitor, de la soba albastră rotundă ce ocupa un colț întreg și se proptea în tavan; în plus, oberlihtul ferestrei zăbrelite era bine închis. Cu toate acestea, cele două capete ce se ițeau dincolo de grilaj se mai și înfofoliseră în niște broboade groase cenușii. Aceste două capete surprinzătoare sporovăiau neîntrerupt unul cu altul și făceau mișcări simetrice, ca în

oglindă, înhățând din zbor semințele aruncate din pumnișori, cu viteza unei mitraliere, și tot în pumnișori scuipând cojile din gură.

Sfrijitul se apropia pieziș de grilaj, scotea de undeva, din sân, un petic de hârtie boțit, îl netezea și, tușind timid, își dregea vocea ca să întrebe. Mult timp nu-l băga nimeni în seamă, dar, într-un sfârșit, simetria se destrăma dureros și un cap, încremenind din prinderea semințelor, își pironea asupra lui privirea fixă; celălalt cap – surprins chiar în clipa când scuipa o coajă – își ștergea buzele cu dosul palmei și se apleca posomorât undeva, sub grilaj, începând aproape instantaneu să-și miște capul dintr-o parte în alta, în semn de dezaprobare.

— Îmi scriu, răspundea Sfrijitul însuși, scuzându-se, și-și ascundea iar hârtiuța adânc în sân.

De altfel, cu timpul, ele își însușiseră acest cuvânt și îl ținutau pe Sfrijit, câteodată, încă din prag, nemaidându-i ocazia să păsească înăuntru:

— Vă scriu, vă scriu!

De fapt, de aceea și venea, ca să audă aceste cuvinte, altă treabă nici nu avea aici, dar mai rămânea încă o bună bucată de timp, cercetând pereții, citea, cu mâinile la spate, tot ce-i cădea sub ochi.

— Mandat telegrafic – auzi, de-al statului? Face șapte ruble suta, iar prin poștă – doar două. Ei da, e corect, timpul costă bani. Să vorbești cu Moscova – două șaizeci minutul. Păcat că n-am cu cine să vorbesc la Moscova. Nici tu, Ruslașa, nu-i așa? Altfel, de cinci copeici am lătra și noi ceva.

Zăbovea mai ales în fața unui afiș, din care te privea un tânăr botos și rumen, cu un zâmbet sarcastic pe buze, ținând într-o mână un carnețel cenușiu, iar cu degetul mare al

celeilalte mâini arătând către un morman de obiecte. Dintre acestea, Ruslan distingea cu greu un automobil și un pat.

— Eu, citea Sfrijitul, rublă cu rublă adun și la CEC le depun! Și mie, și țării – un câștig bun. Voi ști să economisesc, voi putea să-mi cumpăr tot ce-mi doresc! Că bine-i zice! Și nouă nici nu ne-ar fi trecut prin cap. Ce-am strâns noi? Noi am strâns zile, câte s-au adunat acolo, dar, pentru suflet, pare-se, trebuie ru-uble! Și cele cinci procente anuale – nici alea nu-s de ici-de colo...

Ruslan, cu capul deja spre ușă, își arăta exasperat colții și-și învârtea coada – e timpul, să mergem! Dar să iasă de-aici încă nu însemna să meargă la lucru. După atâtea abateri, escortatul o cotea spre bufet, sugea o cană cu nu știu ce scârboșenie galbenă cu spumă – ca adaos la cea din ajun – din care cauză gura îi duhnea ca o hazna și, numai dacă nu-și găsea un interlocutor, o pornea, în cele din urmă, către zona de lucru. Ba uneori nici nu mergea. Câteodată, dădea pe gât și a doua cană și se întorcea acasă, iar tușii Stiura îi explica cu o mirare vinovată:

— Iaca, mama mă-sii, ce zi fără noroc. N-am putut azi să obținem nimic, iaca și Ruslașa poate să spună. Ei, dar avem o rezervă, parcă au rămas de ieri vreo două scândurele.

— E bine așa, îl aproba tușa Stiura, nici ea mare amatoare de mișcare. Mai bine să stai acasă, decât să umbli, nu știu pe unde, la furat.

Aceste libertăți îl înfuriau de-a dreptul pe Ruslan. Nu suporta iresponsabilitatea. El însuși era veșnic preocupat, mereu pe fugă! Să prinzi un pui de somn, să-ți faci rost de mâncare – măcar o dată pe zi să escortezi la muncă și înapoi, încolo și înapoi și să dai o fugă pe platformă – să amușinezi – cine a fost, ce s-a petrecut în ultimele douăzeci și patru de ore, să vizitezi câinii de prin curți, să afli noutăți, să-ți dai seama

cine și ce presimțiri are. Aceștia doi însă trag la aghioase cât le încape pielea, mâncarea s-au aranjat s-o obțină din pivniță ori din coteț, restul nu-i mai interesa: nici că trenul tot nu apare, nici că munca nu înaintează și nici că atât de stupid, în gol, trec zilele lui, ale lui Ruslan. Dar ce era de făcut? Să-l gonească, să-l îmboldească pe Sfrijit? La drept vorbind, asta nu intra în obligațiile unui câine, ritmul îl stabileau stăpânii – și când să alerge coloana la trap, și când să stea jos, în zăpadă; aici, lui îi era teamă să nu depășească ce îi este îngăduit. Și-i rămânea un singur lucru: să se miște el singur și să aștepte. Să aștepte, fără să-și piardă încrederea, fără să dispere, păstrându-și forțele pentru schimbările care urmau.

Între timp, zăpada se înnegrea câte puțin, se afâna și dinspre ea începea să adie ceva nespus de minunat, care-ți insufla speranță și neliniște. Aerul devenea tot mai umed și, în zilele însorite, curgea de la streășină tot mai hotărât. Apoi începea să picure și noaptea, întrerupându-i lui Ruslan somnul, iar în mijlocul străzii se iviră locuri dezgolate de zăpadă, ieșeau la lumină scândurile învechite ale trotuarelor. Doar prin șanțuri, în umbra adâncă a gardurilor, zăpada încă se păstra în troiene, dar, de la o zi la alta, se lăsa, se subția, se prefăcea în băltoace, nici așa rece nu mai părea.

Și a venit cea de-a noua primăvară din viața lui Ruslan – care nu semăna cu nici una dinainte.

Ruslan avea să afle că, atunci când se topesc zăpezile și pădurea se umple de vegetație tânără, plină de sevă, și devine întunecoasă, în ea se înmulțește și mâncarea vie. De-acum nu mai găsea șoareci – învățaseră ceva din experiența tragică a iernii sau, poate, câinele însuși nu avea destulă îndemânare ca să-i dibuie pe acești nemernici prin frunzișul căzut, mlădios de

sub labele lui. În schimb, îi atrăgeau atenția păsările, înnebunite de propriile cântece; cu cât era mai mare pasărea, cu atât era mai neatentă. Mai târziu, când au lăsat-o mai moale cu cântatul, au început să-i iasă în cale – pe jos, prin tufe, sau chiar pe pământ – cuiburile lor, cu pietricele alungite, rotunjite, albe ori de un trandafiriu palid, albastrii cu picățele. În acestea pâlpaia ceva viu și Ruslan își dădu seama că și asta se poate mânca, deși nu aleargă și nu sare. Le apuca cu botul pe toate deodată și, sfărâmând coaja, sugea umezeala aceea caldă, cleioasă. Stăpâna acestor pietricele se străduia, de obicei, să-l sâcăie, zburând chiar deasupra botului, însă strigătele ei indignate nu-i produceau nici o impresie – știa el câte ceva despre manevrele de distragere a atenției. Cu toate acestea, detesta simpla tâlhărie; luptător dur, era însetat de luptă, de întrecere, fără a exclude vărsarea de sânge – de ambele părți. Până și cu bursucul se putea măsura în viclenie – în privința lui, Ruslan a înțeles rapid că nu-l poți lua cu japca pe acest nătărău, e nevoie să-ți pui mintea la contribuție și, cel mai important, să nu te grăbești când iese pentru prima oară și chiar pentru a doua oară – atunci merge în recunoaștere și se poate întoarce în vizuină cât ai clipi; trebuie să-l lași să se desfete cu liniștea și cu siguranța – cu atât mai mare îi va fi disperarea și zăpăceala când îi vei tăia drumul de retragere. Nimeni, niciodată nu l-a învățat acest lucru și Ruslan nu știa multe despre el însuși, dar, iată, descoperea acum – spre marea lui mirare și bucurie: în primul rând, cât de încântător e să-ți dobândești hrana cu gura ta, fără să aștepti să-ți fie adusă la nas; în al doilea rând, se dovedea că e capabil de toate astea – să se furișeze, să se întindă în iarbă și în stufăriș, să se pitească ceasuri întregi și să atace fulgerător, fără să dea greș.

Pierzându-și capul din cauza succeselor repurtate, a riscat odată să doboare chiar un pui de elan, deși cu o clipă în urmă nu se hotărâse – și riscul nu stătea în aceea că putea să-i sfâșie acestuia cartilagiile firave ale gâtului, fără să se trezească cu o copită în coaste, ci în faptul că, în fața puiului, pe potecă, pășea mama lui, la nici doi pași, și aceasta l-a prins la locul crimei. Pe negândite, s-a repezit și la femelă – și era cât pe ce să încheiem aici biografia lui Ruslan, însă un glas salvator – de sus – i-a sugerat că a întâlnit o forță din fața căreia este înțelept să se retragă. A fugit în mare panică, fără totuși a-și pierde urma și a se îndepărta prea mult de pradă. A avut de așteptat și știa că întârzie necuviincios de mult la slujbă, însă exista ceva mai presus de el, mai presus de datorie și de căință. Și a adăstat răbdător până când mama elanului și-a părăsit puiul fără suflare – Ruslan nu așteptase ca să se îndoape, nu mai avea timp pentru asta –, ci pentru a se convinge că s-a dovedit mai răbdător decât mama nemângâiată.

Ruslan s-a întâlnit și cu stăpânii pădurii, a căror existență o bănuia vag; s-a dovedit că semănau cu el, dar cât jalnici puteau fi! El era, de departe, mai mare și cântări imediat că se descurcă perfect cu unul sau chiar cu doi lupi, cât despre haită, poate s-o ia și la sănătoasa. Și lupii au dat dovadă de înțelegere – s-au prefăcut că nu-l observă.

Totuși i-au trezit un gând: că ar putea deveni un animal liber, așa ca ei, un animal ce-și dobândește hrana. Dar Ruslan nu știa – și nici noi, oameni cu carte, nu știm totdeauna – că cel mai bine ne apără de pieire propria noastră muncă, pentru care ne-am dovedit adaptați și pe care ne-am însușit-o temeinic. Că doar el intra în a doua parte a vieții, iar în prima se obișnuise să nu se descurce fără oameni, să li se supună, să-i

slujească și să-i iubească. Iată esențialul – să-i iubească, că doar nimeni pe lumea asta nu trăiește fără dragoste: nici lupii aceia, nici uliul din cer, nici măcar șarpele din mlaștină. El era otrăvit pe veci de iubirea lui, de armonia cu lumea oamenilor – de otrava aceea dulce, care-l ucide pe alcoolic mai temeinic decât alcoolul însuși – și nici o desfătare a vânătorii nu i-ar mai suplini lui o altă desfătare: supunerea față de cel iubit, fericirea dată de cea mai mică laudă a acestuia. Și îndeletnicirea lui – vânătoria –, la care doar nu-l trimisese nimeni și nu-l lăuda pentru vreo reușită, el o privea ca pe o îndeletnicire ce-l ajută să supraviețuiască și să-și păstreze forțele. Ticăia mecanismul ceasului ascuns în creierul său ori, mai bine spus, după înclinația razei de soare, ce răzbătea prin coroana copacilor, Ruslan simțea, inexplicabil, că escortatul lui tocmai deschide ochii și se întorcea, supus datoriei, întrerupând vânătoria în punctul cel mai interesant.

Abia după ce îl conducea pe Sfrijit acasă și aștepta până când acesta și tușa Stiura puneau mâna pe sticlă, Ruslan nu mai pierdea nici o clipă și fugea la gară. Doar el își mai făcea apariția aici, numai pe el îl vedeau feroviarii stând pe platforma goală ori înconjurând în fugă drumurile de acces. Putea să stea până la lăsarea întunericului lângă ultimul semafor, ascultând atent cântecul șinelor, întâmpinând marfarele și trenurile expres, purtând fumul și praful orașelor îndepărtate. Trenurile treceau pe lângă sau opreau la alte peroane – față de acestea era plin de antipatie și le întorcea spatele, clipind nemulțumit, apoi alerga prin toată gara, spre alt semafor, unde stătea iar, întâmpinând alte trenuri, care aduceau cu ele un miros abia simțit, însă la fel de ațâțător – mirosul oceanului.

În răstimpuri, toropit fiind, aceste arome – ale unor orașe neștiute și ale oceanului pe care nu-l văzuse niciodată – începeau să-l obosească, îl chinuia ispita de a pleca la întâmplare, de-a lungul șinelor, dincolo de un semafor sau altul, de a fugi cât îl țin puterile până când va ajunge să vadă ceea ce l-a ademenit. Nu știa cât va avea de alergat – o zi întreagă ori o vară întreagă –, timp în care, ar fi putut sosi acel unic tren pe care îl aștepta.

De pe platforma înaltă, vedea acoperișurile orașelului, înghesuite într-o adunătură pestriță, și clopotnița cu cruce, de care se izbea, de fiecare dată, soarele la asfințit. În aceste ceasuri, straniu de triste și alarmante, Ruslan era cuprins de neliniște, prindea să scheaune fără motiv, să amușineze febril câte ceva; era destul să închidă ochii și să-și pună capul pe labe, că îl și înconjurau fantomele. Niște fantome tare ciudate. În toți anii lui de lagăr, aceste vedenii se înființau la el în cușca întunecată – și nu erau deloc un vis, visele nu se repetă atât de des și nu rămân atât de vii în amintire.

Uneori se vedea în mijlocul unei văi largi dintre munți, până la pânțele în iarba deasă, alergând în jurul unei turme de oi. Munții de un albastru-trandafiriu dispar încet-încet în întuneric, dintr-acolo se simte un vânt umed și nu știi ce năpastă; oile se îndeasă una în alta, iar el le liniștește – cu un lătrat grav, răgușit. Făcând în fugă un ocol uriaș, se apropie de foc, se așază alături de ciobani ca un egal al lor și privește îndelung la flăcări, neputându-se rupe de jocul tainic și schimbător al acestora. Și ciobanii i se adresează așa cum își vorbesc unul altuia: „Iaca și Ruslan...“, „odihnește-te, Ruslan, ai alergat de ajuns...“, „mănâncă, Ruslan, ți-a rămas acolo și partea ta...“. Iar el le acceptă respectul, ca pe ceva cuvenit, pentru că ei

nu s-ar descurca fără el. Ruslan simte primul lupul și-l întâmpină așa cum se cade din partea unui ciobănesc – nu cu un lătrat, doar ca să-și arate zelul, ci cu colții și cu pieptul, simțind în spate căldura focului și a oamenilor, gata mereu să-i sară în ajutor...

...Într-o amiază toridă, a dat o fugă la râu, împreună cu băiețandrii desculți; aceștia au aruncat un băț în apă, iar câinele înoată după el, împrôșcând în jur stropi de apă nemișcată, vâscoasă, după care zace întins ca un mort, mijindu-și ochii din cauza soarelui, iar băieții se lungesc pe nisip, cu burțile ude, alături de el, îi ciufulesc blana, îi smulg o căpușă înfiptă în urechea pleoștită, fierbinte. După ce s-au săturat de scăldat până ce aproape că s-au învinețit, băieții urcă agale malul abrupt și el merge puțin mai la o parte, mulțumit și mândru că, atâta timp cât stă cu ei, nu-i poate atinge nici un rău – nici un șarpe, nici o vacă ce împunge cu coarnele, nici un câine turbat.

...Într-o dimineață albastră geroasă, în taiga, afundându-se într-un troian, s-a repezit în ajutorul stăpânului care dăduse de greu, se încleștase în spinarea unui urs și-l ținea din răspuțeri, iar atunci când a fost el la strâmtoare, stăpânul l-a scăpat, doborând fiara cu cuțitul și cu patul armei. Și prima bucată, mustind de sânge cald, îi revenea lui, și se întorceau cu pradă grea, răniți pe ici-pe colo, vindecați oarecum și plini de dragoste unul pentru altul...

În toate exista neapărat dragoste: fie pentru ciobanii cu căciuli negre mițoase, fie pentru băiețandri, fie pentru acest vânător cu ochii înguști și fața turtită.

Dar unde oare îi văzuse el, de unde apăreau aceste năluci? De când e el, uite, până în primăvara aceasta, nu existaseră nici

munți, nici oi, nici râu umbrit de mesteceni plângători, nici fiare mai mari decât o pisică. Tot ce cunoștea Ruslan în viață erau șirurile egale de barăci, sârma ghimpată între doi pari, mitralierele din turnurile de pază, cizma stângă a stăpânului. Poate că aceste vedenii, apărute nu se știe de unde în cele mai adânci ascunzișuri ale memoriei sale, le primise de la strămoșii săi – câinii-lupi de stepă, câinii sălbatici de vânătoare, câinii ciobănești zburliți din văile munților – care i-au și dat, la urma urmelor, naștere și, odată cu statura, forța și îndrăzneala, i-au transmis și ceea ce a avut fiecare de încercat? Dar de ce i se întâmpla asta – ca să se chinuie și să cadă în ispita vieților netrăite? Sau el era doar o verigă dintr-un lanț infinit, și aceste vedenii dureros de dulci nu-i erau deloc hărăzite lui, ci acelor căței, ce s-au născut de la el ori se vor mai naște încă?

Totuși, găsea și el bucurie în aceste vedenii și le păstra cu grijă în suflet, temându-se să nu le tulbure cursul; în toiul zilei sale de muncă, simțea dinainte gustul clipei când va rămâne singur cu imaginile lui vii. Uneori, avea impresia că toate acestea se petrecuseră cu el cândva, înainte de lagăr, înainte de crescătorie, înainte de momentul când începuse să-și aducă aminte de sine – și el visa despre toate acestea ca despre trecut, un trecut cu care merită să te mândrești. Adesea însă, visa parcă și despre un viitor care va veni neapărat cândva – și aceste vise simple îi luminau viața, umplând-o de un tâlc adânc. Ele erau motivul pentru care n-a turbat, n-a tânjit de dor, nu s-a omorât prin înfometare și numai o singură dată s-a băgat sub gloanțele stăpânilor – deși asta se putea întâmpla de o sută de ori cu el, nepot și fiu de câine ciobănesc căruia i-a fost hărăzit să pască oi cu două picioare.

Stăpânul, care îl cunoștea bine pe Ruslan, îi știa caracterul și capacitățile, nu-i ghicise, totuși, secretul de căpetenie, nu pătrunsese niciodată în misterul misterelor pe care Ruslan nu i l-ar fi dezvăluit pentru nimic în lume, chiar de-ar fi putut s-o facă. Instructorul, care spusese că Slujba nu-i întotdeauna dreaptă și trebuie să privești totul ca pe un joc, chiar dacă se afla mai aproape de adevăr, era totuși la jumătatea drumului. Și tot adevărul, și toată dezlegarea misterului lui Ruslan nu consta în aceea că Slujba putea fi nedreaptă măcar prin ceva, ci în faptul că el nu-și considera oile vinovate, așa cum le socotea stăpânul lui, Fruntașul, și alți stăpâni.

Da, știa de la instrucție că oamenii despărțiți de el prin sârma ghimpată sunt răi, străini, dușmănoși; mai auzise și că aceștia sunt „porci de câine“, „lepădături“, „curve“ și „fasciști“ – numai la șuieratul, bombănitul, urlatul acestor cuvinte i se făcea părul măciucă pe grumaz și îi clocotea mârâitul în gâtlee. Da, își aducea aminte cum îi dădeau lui, un cățelandru, să guste muștarul, cum îi înțepau urechea cu acul și-i împușcau în fața botului cu un pistol mare și idiot, cum îl băteau pe spinare cu un băț de bambus. Strașnic i-au mai distrus copilăria, abia aștepta să crească, să le arate el lor. Când s-a făcut însă mare și ar fi putut doborî pe oricare dintre ei, s-a întâmplat că nu și-a putut descoperi prigonitorii în toată droaia aceea; ar fi vrut să-i găsească exact pe aceia pe care-i ținea minte. Cei care semănau cu ei îi trezeau o ură totuși mai mică, iar față de cretinii aceia dușmănia lui a prins treptat să se stingă: oricât încerca el să se atâte cu amintiri, simțea tot mai multă uimire – atât de prosteeți, de jalnice i se păreau acum ticăloșiile lor, pur și simplu nedemne pentru cei cu două picioare. Unul te trage de coadă, altul îți fură hrana de sub bot – și de ce, se pune

întrebarea? Ca s-o mănânce el? De-ar fi fost așa, i-ar fi înțeles... Începuse însă să-și dea seama că nu e totul în ordine în locul cu care ei gândesc; oare degeaba stăpânii nu-i socoteau oameni? Chiar, la ce te-ai mai putea aștepta de la ei – niște sărmani, întunecați la minte! Zău, i-ai putea urî pe aceștia? Putea, mai curând, să-i disprețuiască – pentru veșnicele lor ciorovăieli și frica unuia față de celălalt, pentru faptul că niciodată nu erau mulțumiți de nimic, dar suportau, totuși, ceea ce nu era de suportat, pentru că nici măcar la marginea mormântului nu se înfingeau în gâtleele călăului lor. Dar cel puțin i se făcea lui milă, în acele clipe, când, cu atâta supunere, se lăsau chinuiți sau uciși? Despre asta să întrebați ciobănescul care are prilejul să vadă cum sunt tăiate oile, păzite de el cu atâta grijă. Această priveliște, probabil, e tristă pentru ciobănesc, doar că el nu încetează din această cauză să-și iubească stăpânul. Ba nici oile nu ripostează împotriva acestui lucru – cu atâta înțeleaptă resemnare, cu atâta tandră vlăguire, cu o tristețe luminoasă în ochi – își dau capul pe spate, punându-și gâtul sub cuțit...

Și apoi oare toți câinii erau de acord cu Ruslan? El n-avea de unde să știe; când toată haita slujește cu râvnă cauzei comune, nu există o sinceritate deosebită. Însă, cel puțin Djulbars – cel mai feroce –, doar să-i dai frâu liber și ar fi sfâșiat negreșit de moarte vreun deținut. Oare ar fi făcut-o? Cine știe... După revolta câinilor, a fost separat de toți ceilalți, au început să-l poarte în lanț – și nici că s-ar fi putut glorie mai mare pentru Djulbars! Acum, cu orice prilej, acest încătușat își clătina căpățâna și scotea un sunet modulat, amintind de soarta lui aparte. Dar, lucru ciudat, fie că s-a îmblânzit brusc, atingând, în sfârșit, o prestanță incontestabilă, fie că l-a zăpăcit îngâmfarea – cert e că nu-și mai arăta renumita lui dușmănie. Și, pe bună

dreptate, de ce să te istovești, când pentru tine vorbesc lanțurile!

Totuși, erau momente când își urau cu înverșunare turma și se temeau de ea îngrozitor, mai să-și piardă cunoștința. Aceasta se întâmpla dimineața, când se deschidea poarta principală și garda din lagăr preda convoiul în seama escortei. Câinii prindeau să tremure dinainte, dădeau în isterie, li se tăia răsuflarea de atâta lătrat. Doar erau o mână neînsemnată față de masa uriașă, capabilă să se împrăștie – în câmp deschis, pe drumul din pădure. „Să fugim, să fugim!“ – așa se auzea în pasul lor mărunț și des, te doboră duhoarea pantalonilor și a subsuorilor lor, plutea într-un nor vijelios deasupra capetelor; fiecare fir din blana lui Ruslan se încărca de electricitate gata să scapere scânteii. Acuși o să se întâmple, acuși se năpustesc carencotro – și el o să rateze, va face ceva cum nu trebuie. Treptat însă, i se transmitea și lui liniștea stăpânilor – ei, ființe superioare, chiar dacă nu erau înzestrați cu un nas de copoi, știau totul dinainte: nu se va întâmpla nimic, nimic atât de înspăimântător. Și, într-adevăr, izul fugii se risipea curând și prin el răzbătea deja altul, care se întetea, devenea caustic – mirosul de usturoi al fricii. Acest miros venea de undeva, de jos, de la picioarele care deja se poticneau, refuzau să fugă, refuzau să poarte un trup slăbit, încătușat de nehotărâre. Iar lui i se lua o piatră de pe inimă și iată că toți câinii se privesc veseli unii pe alții, cu limbile lungi atârănânde, fără să-și ascundă respirația greoaie, fierbinte – am scăpat!.. Pur și simplu, acestor bolnavi iar li s-a năzărit ceva, aceeași viață mai bună, născocită tot de ei; le va trece curând – uite, chiar diseară, după lucru, va dispărea orice gând de fugă, numai să ajungă la căldură. Dar cât

chin cu ei, câte griji le provocau infirmierilor lor răbdători, cu automate, și ajutoarelor acestora, cu patru labe!

Erau rari cei care se înzdrăveneau – și Ruslan a avut prilejul să vadă în ce stare erau cei căror li se dădea drumul din acest sanatoriu: tăcuți, iradiind o lumină egală. Își lăsau dușmănia la poartă și, schițând un zâmbet, spuneau paznicului aceleași cuvinte, ca o parolă:

— Dea Domnul să nu ne întâlnim.

— Cu bine! răsuna răspunsul, sacadat și clar ca o comandă. Se simțea în el încrederea că boala nu va recidiva. Întreamează-te, mortăciune!

Dar iată că, atunci când s-au strâns câteva cazuri de însănătoșire și au apărut speranțele că acești oameni vor da uitării și furia, și încăierările, și visele lor prostești și că vor deveni cu toții, fără excepție, liniștiți și senini, au evadat cu toții deodată. Acum, Ruslan se gândea fără răutate la viclenia lor, regreta că procedaseră atât de nechibzuit, că nu înțeleseseră unde le era bine cu adevărat. El însuși își amintea lagărul numai de bine – și oare nu era bine acolo? Întrucât trăise o vreme în libertate, putea să facă acum niște comparații. Acolo, oamenii nu erau indiferenți unul față de altul, acolo fiecare era supravegheat cu cea mai mare atenție, omul era considerat cea mai mare valoare, cum nici măcar el nu se socotea. Această valoare a lui trebuia păzită față de el însuși; trebuia pedepsit, rănit și bătut dacă încerca s-o irosească prin evadări. Totuși există, există ea – cruzimea salvării! Că doar se taie catargul unei corăbii atunci când vrei s-o salvezi. Când speră să ne vindece, chirurgul ne ciopârțește, la o adică, trupul. O cumplită slujbă de iubire – câteodată și sângeroasă – promise Ruslan; a

îndeplinit-o ani îndelungați, zi de zi – fără odihnă –, dar cu atât mai dulce i se părea ea acum.

Iar trenurile îl tot amăgeau – până și credința cea mai puternică se stinge la un moment dat! Dacă raportăm anii noștri banali, șterși, la viața scurtă a unui câine, mult mai plină de evenimente, reiese că nu o iarnă și o primăvară a așteptat Ruslan întoarcerea Slujbei, ci poate patru ori cinci ierni și primăveri de-ale noastre. Se obișnuia tot mai mult cu vânătoarea lui – cu patima, cu înverșunarea ce dădeau în sminteală. În pădurea întunecoasă, cu glasurile și mirosurile ei, devenea altul, nu se mai recunoștea nici el și, cine știe, dacă Sfrijitului i-ar fi venit odată în minte să ia pușca și să pășească pe drumul lui Ruslan, poate că totul ar fi luat o altă întorsătură între escortă și escortat: acolo unde agitația noastră nepricepută, cu numele de viață, pare atât de absurdă, s-ar fi lepădat ei de aceste chipuri și ar fi devenit, simplu, Om și Câine, egali unul altuia prin ceva. Însă Sfrijitului fie nu i-a dat prin minte, fie nu avea o armă; el își tot construia dulapul lui interminabil și nu prea se gândea să-și schimbe relațiile cu escorta. Tot în aceste zile, dorul după o altă ființă decât acesta îl cuprindea pe Ruslan cu o forță neașteptată, pe care demult n-o mai simțise; o căută pe Alma și o ademeni să meargă la vânătoare cu el. Alma a alergat cu el până la marginea pădurii, însă acolo a stat un pic și s-a întors – avea alte griji acum: puii de la albinos. Dacă n-ar fi avut, în acest oraș străin lor, nici un fel de alte legături sufletești, oare pădurea nu i-ar fi înghițit pe amândoi și nu le-ar mai fi dat drumul?

Putem doar presupune toate aceste lucruri. Dacă l-am fi întâlnit însă pe Ruslan întorcându-se din pădure, alergând prin

mijlocul străzii în trap larg, ritmic, l-am fi văzut transformat cu adevărat, în toată perfecțiunea lui matură, în întreaga lui splendoare de animal. Și, după licărirea galbenă din ochi, se observa că și el își dă seama cât e de chipeș, că simte cu mândrie și greutatea de plumb a labelor și platoșa moale lucioasă, și cât de strâns îi stă zgarda la gât. Năvălind în curte – enigmatic și mlădios, mirosind a pădure, a pământ și sânge de pradă vie –, îl băga în sperieți, cu respirația lui fierbinte, pe Trezorka și acesta se arunca pripit sub pridvor, temându-se serios că vânătoarea va continua și în curte. Însă se temea degeaba: cu toate deosebiriile dintre ei, Ruslan îl accepta pe Trezorka drept semenul său; încă din naștere, îi fusese interzis să se îndeletnicească cu vânătoarea de semeni – cu această ocupație, preferată în cel mai înalt grad de cei cu două picioare, mândri că au cucerit natura. Ca să fim și mai preciși, în câmpul vizual al lui Ruslan, în universul slujbei lui de răspundere și al independenței mândre, pur și simplu nu era loc pentru Trezorka și grijile inutile ale acestuia. Ruslan nici nu și-a închipuit că îi complică în vreun fel viața, până când Trezorka însuși nu i-a dat de înțeles acest lucru.

Tușa Stiura a dat găinilor de mâncare și a intrat în casă, lăsând porțița cotețului deschisă. Ruslan a auzit cotcodăcit, rumoare caldă, răsfățată și s-a îndreptat agale într-acolo. Sufletul nu îi era umbrit de posibile considerații privind păcatul, iar prada era extraordinar de bună, asta o verificase cu găinușele și cocoșii de munte. Pe neașteptate, neauzit, ceva i-a blocat calea, el s-a poticnit și a privit cu uimire o ființă ciudată, absurdă, care i-a adresat un „rrr“ și și-a rânjit dințișorii, dând în același timp din codiță la el și tremurând de mama focului, tresărind, îngrozită de moarte. Trezorka și plângea, și-l implora

să nu mai facă nici un pas înainte, și îl amenința – cu ce? Că va trebui, mai întâi, să-l înfulece pe el, aici, în prag? Zău, așa ceva nu e obligatoriu. Ruslan l-ar fi azvârlit lesne – cu o labă –, totuși a trăgănat, plecându-și îngândurat capul greu și s-a întors la locul lui. Poate că a meditat la esența datoriei, căci el însuși fusese cândva gardă și putea să înțeleagă când alt câine era pe același post, chiar dacă era neînsemnat în aparență.

Trezorka a suportat cu greu această încercare. A căzut pe burtă cu ochii închiși și și-a venit anevoie în fire, ca după o goană epuizantă. Iar Ruslan abia din clipa aceea s-a uitat atent la el și a rămas impresionat – ce eforturi infernale însemna viața pentru Trezorka, câtă viclenie, abilitate și curaj îi cerea ea. Trezorka trăia într-un ținut unde iubirea față de-o ființă se exprimă uneori cu ajutorul unei pietre ori al unui băț sau al unei lovituri cu piciorul, și unde el avea tot atâtea șanse de a supraviețui neînfrânt, cât măsura în centimetri statura lui. Și, cu toate acestea, n-a devenit o nulitate, care se grăbea să lingă mâna care l-a bătut, niciodată n-a întâmpinat un lucru aruncat în el, dând din coadă, ci a lătrat furios, „și-a încolțit“ prigonitorul, chiar dacă n-a cutezat să se apropie și să atace. Dar, dacă stai să te gândești, din alte puncte de vedere n-ar fi fost cu mult mai prejos față de foștii tovarăși ai lui Ruslan, ba se prea poate chiar să-i fi întrecut.

Ruslan se întâlnea cu ei tot mai rar, dar, ca să fie la curent, nici nu era obligatoriu să se întâlnească, gazeta câinilor se scrie în aer, se tipărește pe garduri și pe stâlpi, și câte fleacuri de duzină, câte intrigi câinești ar fi putut el citi din aceasta! Dick a fost din nou prins la furat, bătut cu osia de la cotiga de cărat băligarul, Aza, care orbise, cerșea fără rușine la ușa brutăriei, Baikal s-a aranjat binișor – într-un magazin alimentar, la

raionul de carne, da' ia încearcă să te bagi, te sfâșie, nu se uită că ești de-al lui ș.a.m.d., ș.a.m.d. La început, zâzaniile lor îl înfuriau pe Ruslan, îl aruncau pradă deznădejdi, dar în timp a încetat să mai reacționeze la ele. Totul era firesc, totul era, câinește, de înțeles. Oricât s-ar fi fălit, oricât s-ar fi lăudat cu noile lor merite, ei slujeau mizerabil. Doar nu sunt așa de proști ca să nu înțeleagă asta. Stăpânii actuali îi țineau pentru înfățișarea lor fioroasă, pentru metalul din glasul lor, pentru limpezimea de cristal a privirii și hotărârea de a ataca, la poruncă, pe oricine – numai că, pentru tot, ei aveau nevoie de poruncă, în timp ce Trezorka, pe care doi bani nu dai, Trezorka, cu glasul lui răgușit, își dădea seama singur ce și cum. Aceștia, de pildă, recunoșteau de stăpân doar bărbatul, în vreme ce copiii, ai casei, nu se puteau apropia de ei; Trezorka însă o recunoștea de stăpână pe tușa Stiura, dar nu se împotriva să-l slujească și pe Sfrijit, cât timp acesta se bucura aici de oarece influență. Pe cei care avuseseră o influență înainte de Sfrijit, Trezorka, în mod delicat, nu-i lua în seamă; el deosebea mai bine ca tușa Stiura, care îi erau prietene adevărate și care dușmance ascunse – fiecareia dintre ele i se cuvenea o formulă de salut sau nu i se cuvenea deloc; vedea diferența dintre datornicii nesiguri și creditorii impertinenți – primii aveau să fie hămăiți în glumă și atrași în curte, iar ceilalți mai bine să nu li se arate în fața ochilor. Și doar nimeni nu-l învățase pe Trezorka acest lucru; pur și simplu se afla la locul potrivit. Toți „slujbașii statului“ sugrumau fără rușine puii și, după ce erau bătuti, băgau la cap că ăsta e un păcat și nici nu se mai uitau la coteț. În schimb, Trezorka îi supraveghea și nu îngăduia să fie oropsit vreun pui, pentru că pricepuse: primul bănuț va fi el. El înțelegea cât de avantajos e să fii cinstit, dar și cât de puțin

contează doar cinstea ta – mai trebuie să fii și deasupra oricărei bănuieli. El înțelegea că dacă ți s-a dat drumul pe neașteptate în camere, la fel de pe neașteptate poți fi și alungat – prin urmare, nu te tolăni și nu te scărpinga în prezența musafirilor, iar dacă nu mai rabzi, latră și fugi afară, ca și cum ai fi simțit ceva suspect. Și nu trebuie să te prefaci că nu-ți pasă dacă primești bobârnace peste nas, din contra – mârâie și năpustește-te, oamenilor le plac câinii inofensivii, dar și mai mult le place să le dea bobârnace. Pe Trezorka îl învățase viața, ea îl zvântase în bătaie și îl opărise, îl băgase în sperieți până la pierderea cunoștinței, atârându-i de coadă cutii de conserve; experiența a fost cruntă și, uneori, îngrozitoare, pe de altă parte, era propria lui experiență. De aceea, Trezorka nu împrumutase minte de la nimeni, nu-și bătuse capul cu știința pe care o predau cei cu două picioare numai în folosul lor, tot de aceea își păstrase și respectul de sine, și bunul-simț, și firea blândă, ca și compasiunea sinceră față de-alde cei ca el: polkani, kabâsdohi. Era bârfitor și lăudăros – cum rar întâlnești –, însă nu și-ar fi permis niciodată să știe că undeva te poți hrăni și să nu spună nimănui. Ruslan, de pildă, în afară de Alma, nu mai chemase pe nimeni la vânătoare. Ei erau obișnuiți să aibă mâncare din belșug și niciodată n-au fost nevoiți să mănânce doi din același castron – aceasta enervează, dar te și învață și ce înseamnă solidaritatea.

Necunoscute sunt căile fraților noștri și nu e exclus ca, dacă Ruslan ar mai fi trăit încă o vară aici, să mai fi aflat multe asemenea lucruri de care nici n-ar fi bănuیت în trufia Slujbei lui și, când s-ar fi trezit la un moment dat din somn, s-ar fi simțit cu totul între ai săi – și în această curte, și în oraș, și cu Sfrijitul, și cu tușa Stiura. Iar ea, dacă ar fi continuat încercările de a-l

hrăni cu supă caldă și oase, fără îndoială ar fi izbutit. Doar nu și-ar fi arătat el veșnic teama, ar fi putut să observe că, iată, lui Trezorka fiertura ei nu-i face nici un rău.

După cum necunoscute sunt și căile noastre. Odată, cele două coțofene care-i spuneau Sfrijitului: „Vă scriu, vă scriu“, brusc n-au mai rostit aceste cuvinte, ci i-au aruncat pe tejghea un triunghi jerpelit de hârtie, de un alb-murdar. Acesta l-a luat grijuliu cu amândouă mâinile, cu teamă, de parcă ar fi putut exploda ceva în el, orbindu-l – oh, Ruslan avusese de-a face cu asemenea glume la exercițiile în care erau învățați să fie suspicioși față de obiectele necomestibile. Afară, triunghiul s-a desfăcut într-un petic de hârtie – s-a dovedit că nu conține nimic periculos, dar asupra Sfrijitului a avut un efect zdrobitor: acesta s-a înmuiat ciudat și s-a lăsat jos, în pridvor.

— Uite aass-sta șmecherie! i-a spus spuse el câinelui. Și Ruslan a putut să vadă că ochii i se aprinseseră ușor. Așa o șmecherie, frate, nici nu poți să-ți închipui...

Încearcă să-i înțelegi pe întunecații ăștia, de ce oare se schimbă dintr-odată? Oricât ai urla și ai lătra la ei – nici nu se clintesc, dar poate că trebuie să-i dai fiecăruia câte o hârtiuță cu înfloritură cenușiu-liliachii, și vor începe să râdă și să plângă, să-și muște buzele, să se lovească peste genunchi, după care vor fi cuprinși de o energie nemaivăzută. După toate regulile – iar pentru Ruslan devenea regulă tot ce se repeta măcar de două ori – din acest pridvor, escortatul s-ar fi convenit să dea fuga la bufet, și acolo să se îmbete criță cu băutura aceea galbenă. El însă a pornit-o spre zona de lucru, ba chiar în mare viteză. Și ce minuni de conștiință a demonstrat acolo – șipcile parcă zburau sub mâinile lui, toate pauzele de fumat și le-a luat din mers, iar spre casă galopa de-a dreptul peste traverse, cu o legătură

frumușică pe umăr; în plus, cânta ceva nou, plin de viață, scoțând aerul din piept, la săritură:

Eu rublă
cu rublă
la CEC
adun!
Și mie,
Și țării
Câștig bun!

La așa un escortat poți doar să visezi, cu așa un escortat să tot trăiești și să te veselești! Însă, din păcate, traseul lor se apropia de sfârșit. Au mai mers de vreo două ori și au adus legături de lemn destul de mari, apoi Sfrijitul s-a instalat trainic în casă și s-a ocupat cine știe cu ce – nu era chip să-ți bagi nasul: așa o duhoare venea de-acolo, dulceag-amețitoare, care-ți ardea ochii și gâtulejul. Tușa Stiura a deschis larg toate ferestrele și duhoarea s-a împrăștiat în întreaga curte. Trezorka strănuta și lăcrima, fugea să-și vină în fire prin alte curți, în vreme ce Ruslan a preferat să-și mute postul pe cealaltă parte a străzii. Aici, desigur, erau zone ce nu puteau fi supravegheate și, sub protecția duhului, escortatul putea foarte bine să dispară peste gard, însă, din fericire, se trăda neconștient prin voce. De dimineață, rămânând singur în casă, behăia, gemea și mârâia, își puneă el însuși întrebări amenințătoare: „Cine a făcut asta? Întreb: uite, asta cine a dat-o cu grund? Nu recunoști, mortăciune? Ți-aș rupe mâinile!”. Ori, dimpotrivă, mulțumit din cale-afară, cânta zdrăgănit, cu un glas de tenor ce te dezgusta la culme: „Dumnea-ata, pesemne, ai o neva-astă cu două-ă

picioa-are!...“. Când se întorcea tuşa Stiura – din vreo zonă de lucru de-a ei –, numaidecât începeau zbieretele:

— Cât mai ai de gând să mai pui? E deja al zecelea sau al cincisprezecelea strat! Termină odată, lua-te-ar naiba, nu mai poți să-ți tragi suflarea aici!...

— Ai să vezi, Stiura! îi striga el triumfător. Ai să vezi: de mine și de tine n-o să rămână nici urmă, o să dispărem cu totul, dar de lustrul ăsta oscioarelor mele nu le va fi rușine!

Serile, se lăsa la ei liniștea neobișnuită: le plăcea să stea îndelung alături în pridvor, cu coatele proptite pe balustradă, schimbând arar câteva cuvinte, sacadate, înecate în șoapte, precum conspiratorii. Cei doi puneau ceva la cale – și Ruslan se pierdea în presupuneri.

Dar iată că s-a ivit ocazia să se apropie de ei. Măreața activitate a escortatului s-a prăbușit ca o avalanșă și el însuși stătea ca o frântură vie a acesteia – vlăguit și blajin, cu fața palidă, trasă, frământând încet țigara cu degetele lipicioase; prin gulerul zdrențuit al cămășii albe, cusute cu ceva roșu-marونی, i se vedeau claviculele proeminente, transpirate. Tuşa Stiura, cu o mână așezată ferm pe umărul lui, se înălța deasupra – impozantă, dar puțin tristă, cu o strălucire umedă și tainică în ochi. Era îmbrăcată cu o rochie frumoasă, albastră, pe care Ruslan n-o mai văzuse, cu mâneci scurte și cu dantelă la piept. Rochia îi era cam strâmtă și o tot trăgea în jos, ridicând mereu dintr-un umăr. Tuşa Stiura mirosea acru și ucigător a flori.

— Ruslașa, mai trăiești? întrebă Sfrijitul. Ca și cum Ruslan n-ar fi trebuit să supraviețuiască nicicum din cauza porcăriei lui caustice. E timpul, vrei nu vrei, să ne despărțim. Măine cu trenul – tu-tu!... Sau poate vii cu mine? Cred că nici nu-mi cer

bilet pentru tine. Iar îl știi, e lung, în trei zile și trei nopți – te sature de privit, ai să vezi ce n-ai văzut în toată viața ta. Ce zici de treaba asta?

Nici Sfrijitul, rostind aceste lucruri, nu vedea acum nici trenul acesta, nici drumul și, de aceea, nu le-a văzut nici Ruslan, pentru el vorbele escortatului au rămas un mănunchi de sunete neînțelese.

— Iaca ce-ai mai scornit! spuse tușa Stiura. Să iei câinele cu tine. Nici măcar nu se știe al cui e.

— Cum adică nu se știe? E al statului. Îl iau ca un trofeu. Unii au adus de pe front cârpe, acordeoane, trebuie și un *zek*¹ să aducă acolo un trofeu. Așa că, Ruslan, ești de acord? Un gând viclean i se strecură în capul care încă nu se limpezise. Ajungem, înveselim poporul. Le arătăm cum am mers noi, eu și cu tine, cu ce-am înfulecat noi soroacele. Așa ceva n-au văzut pe-acolo de când mama i-a făcut; dacă povestești la baie, îți aruncă ciuberele în cap, nu-ți dau crezare. Doar că tu trebuie să mă conduci cu toată severitatea: un pas la dreapta, un pas la stânga – mârâie, nu fi indulgent. Sau apucă-mă de picior, răbdăm noi, nu-i bai.

Această plimbare a lor Sfrijitul și-a reprezentat-o clar, la fel și Ruslan, pricepând, în sfârșit, de ce se simțea atât de împovărat escortatul lui. Și tușa Stiura văzu tabloul pe care nici nu spera să-l vadă vreodată: Ruslan, plecându-și capul, dând din coadă, se apropie de Sfrijit și-și proptește fruntea de genunchiul lui. Se lipi de acest crac de pantaloni rupt, așa cum se lipea de mantaua stăpânului când voia să-i amintească, iată, că îi este alături și gata întotdeauna să-i vină în ajutor; aici însă mai erau și recunoștință, și rugămintă, pe care un câine de pază

nu le-ar fi arătat nimănui altcuiva în afara stăpânului: „Și eu am obosit să aștept acest lucru, dar rabdă. Rabdă!“.

— Uite, a început să se obișnuiască! spuse mirată tușa Stiura.

— Da' ce, nu-i viu? Lui crezi că-i e așa de simplu să se despartă? Doar pricepe și el ceva! Căpățâna-i sănătoasă, are ceva în ea. Să nu-l alungi, e un cățeluș cu năzuință, încă se reeducă. Și când mă întorc, ai să vezi cum o să mă întâmpine.

Mâna i se lăsă pe ochii mijiți ai lui Ruslan. Îl izbi o duhoare dulceagă dezgustătoare, de la care îl luă cu amețeală. Zău, asta era deja o familiaritate nepermisă chiar pentru un deținut exemplar. Eliberându-se, Ruslan ieși pe poartă și se culcă acolo. Totuși, se gândea cu duioșie la escortat și-și reproșă răutăcios suspiciunile prostești. Atât de mult timp a păzit el această oaie răătăcită, iar ea dormea și visa la cum să se întoarcă în turmă!

Și, toată ziua următoare, Ruslan și-a retras paza permanentă. Însoțitorul zelos și-a dat și lui, în sfârșit, libertate deplină. A vânat pe săturate, a alergat prin păduri, s-a tolănit la soare după pofta inimii; din când în când, alene, cu simțul proprietarului, privea de la înălțimea colinei la orașul care se întindea la picioarele lui: undeva, acolo, într-una din căsuțele acestea simpatice, se păzea singură prada lui de căpetenie, comoara lui neprețuită. Însă mecanismul de pază ascuns în creierul său doar părea deconectat; el socotea timpul libertății cu aceeași intransigență și, în ceasul alarmant de dinainte de amurg, îi transmise lui Ruslan un semnal slab, o împunsătură abia simțită în inimă. Ceva nu era în regulă. Prea era atât de bine. Prea bine ca să poată fi adevărat.

În timp ce cobora de pe colină, încercă să-și amintească ce anume l-a pus în gardă. Rochia de un albastru nemaivăzut al tușii Stiura? Strălucirea tristă, de adio, din ochii ei? Probabil

această strălucire nu era de adio, ci de inducere în eroare. Totdeauna cei cu două picioare se întristează de ceva în ajunul trădării lor. Dacă își aduce bine aminte, neobișnuit de triști sunt ochii deținutului, după care mâine, la semnalul de alarmă, zbori ca vântul în urmărire. Trădătorii blânzi și triști i-au adormit vigilența!

N-a fost nevoie s-o cotească din strada principală – urmele lor ieșeau din stradelă și se îndreptau spre gară. Trecuseră nu de mult pe acolo – încă nu se risipiseră duhoarea lui dulceagă și parfumul ei acru de flori. Mirosul evadării lor fusese înăbușit de acest buchet – și nu gândiseră rău, căci e mai puternic decât tutunul! Săvârșiseră, totuși, o greșeală, și această greșeală nu le va permite să ajungă departe: tușa Stiura încălțase pantofi noi, și ei strâmți, mergea greu cu ei, iar Sfrijitul, oricât de nervos ar fi fost, tot își potrivea pasul cu ea.

I-a găsit chiar la capătul peronului – și înflăcărarea urmăririi s-a mai potolit. Se așteptase să-i prindă panicați, aruncând priviri speriate în jur, însă ei ședeau pe o bancă gârboviți și aproape nemișcați. Pe el, care venise în fuga mare, râsuflând din greu, nici nu l-au observat. Ascuns de un stâlp de felinar, a pășit de-a lungul îngrăditurii de plasă, vopsită în argintiu, și s-a culcat în spatele băncii. De aici, li se vedeau doar picioarele – Sfrijitul strângea între ele un sac soldătesc ticsit, tușa Stiura se eliberase din strâmtoarea pantofilor ei și-și dezmoțea degetele. În schimb, el le auzea fiecare oftat și ușoara răgușeală din glas, iar în curând își dădu seama de un lucru: nu se pregăteau să evadeze împreună.

— Nu cheltui pe telegrame, spunea ea. Ducă-se pe pustii, nu pot suferi telegramele. Dar să scrii mai amănunțit. Zău, silește-te.

— Imediat cum ajung, îți scriu.

— Păi de ce imediat? Mai întâi cercetează, găsește-i. Poate că nici nu-i găsești, orice se poate întâmpla. Însă dacă-i găsești, cu atât mai mult n-o să ai timp de mine. Dar măcar după o lună adu-ți aminte, nu cumva să cred c-ai nimerit sub vreun tramvai.

— Îți scriu, îți scriu, spunea el stins. Să nu-mi duci dorul, bine?

— O să încerc. Nici n-o să prea am timp să-ți duc dorul. Nu ți-am spus? Ne-au anunțat oficial că tot oficiul va fi mutat acolo unde era lagărul vostru. Se prevăd treburi importante. De luna viitoare au promis să pună și autobuz. Până acolo și înapoi, pe urmă, să trebăluiesc prin curte – vezi, mi-am și umplut timpul. Așa că, dacă te întorci și cumva nu mă găsești, să știi unde să mă cauți.

El asculta, desenând cu bocancul pe asfaltul la care, probabil, privea.

— Stiura, o întrerupse el, știi, am mințit atunci când am zis c-am avut un vis.

— Da? Ce vis?

— Că toți ai mei sunt în viață și mă așteaptă. N-am avut nici un vis. Am primit o scrisoare.

Ea încremeni și încetă să-și mai miște degetele.

— Ții minte că ți-am povestit de-un vecin? Cu care m-am întâlnit într-o închisoare de tranzit. Împreună am venit și aici, în același vagon. Aici – tot împreună, aproape până la liberare, el s-a liberat cu șase luni mai devreme, i-au întocmit dosar de invaliditate. Nici nu știu care a avut mai mult noroc. Avea o specialitate aiurea: formator de piese turnate. Ce să faci aici cu piese și încă turnate! Așa că toată detenția a fost mereu la muncă grea; nu mai ieșea din pădure și s-a ales acolo cu o

formă grea de hernie. Eu, totuși, cu lemn de preț, uneori le fac șefilor o mobilă, mă descurc și ca tapițer – uite-așa am și dus-o, n-am dat ortul popii. Dar n-am făcut la nimeni o lucrare adevărată. Cotul și pișcotul, parșivilor!

— Nu-ți mai aminti. Trebuie să-ți trăiești viața, nu să-ți amintești. Și vecinul? Ce-i cu el?

— Așa deci, de la el am primit răspuns.

— De ăștia îmi ești! zise ea cu necaz. Oare eu ți-s dușman? Așa și trebuia să-mi spui de la-nceput, că ai o scrisoare. E chiar mai bine că ai scrisoare. Așa, acum știi sigur că tot drumul ăsta nu-i degeaba.

— Nu știi asta. Eu nu l-am rugat să spună că-s în viață. Pur și simplu, să dea de înțeles – cică, se întâmplă tot felul de cazuri, uneori se mai și întorc. M-da. Au prins să se tânguie. Să se alarmeze.

— Păi e firesc! S-au bucurat.

— Nu, nu-mi scrie că s-au bucurat. Dar scrie – ține cont, fata mai mare învață la institut.

— Așa de mare e?... Atunci meriți felicitat. Ce rău e în asta?

— Păi, uite, despre chestionar, ce-a scris ea acolo, el n-a reușit să afle. Nu se spune.

— Dar acum nici nu-i mai întreabă chiar așa. Cu noi, la oficiu, s-a făcut și o prelucrare. Au în vedere, dar nu așa de strict. Nu te neliniști. Spune, pe el cum l-au primit?

— De el și scrie cel mai mult. Numai că – așa, ca între cei din lagăr, nici măcar nu poți să repeți în fața femeilor!

— Ticăloși! Uf, ce ticăloși!

Sfrijitul oftă prelung.

— Îi înțeleg și pe ei. Nu se știe cum s-au descurcat, iar acum apare și el – cu hernia lui, și cu eliberarea, nici nu știi ce e mai

rău. Uite, ce mă gândesc eu – nu-mi fac apariția imediat. O iau de departe, încetișor, să cercetez. Îl chem pe vecin, să ne sfătuim.

— Mult o să te sfătuiască el! Eu nu sunt proastă, să știi, nu degeaba te-am întrebat cum a fost primit. Anume te sperie, să-ți tovărășie. Dar el le are pe-ale lui, nu te lua după el.

— Nu-u, înainte era așa: fiecare cu ale lui. Acum însă, eu cu el avem una, iar cu toți ceilalți – alta.

Din ce se vorbea, Ruslan a prins că Sfrijitul deja se căiește de fuga sa, că parcă s-ar cam întoarce dacă ea nu l-ar împinge – câtă dreptate avusese să nu se lase amăgit de supele ei! Numai că tușii Stiura nu-i prea reușeau aceste provocări ori nici nu-și dorea din cale-afară acest lucru. Cu fiecare clipă, Sfrijitul simțea tot mai tare teama obișnuită, care îl înmuia, bocancul lui neliniștit îl dădea complet de gol.

— Să fi fost înainte, Stiura. Să fi fost înainte!... Uite, n-o să mă crezi: când am primit-o, m-am bucurat, apoi însă mi-am pierdut toate forțele. Cu dulapul ăsta?

— Ce legătură are dulapul cu asta? De-ar pieri din ochii mei...

— Nu spune asta. Să fi fost mai înainte...

— Mai înainte... Când te-ai eliberat? Atunci, deci, e vina mea. Ar fi trebuit, îndată ce-ai apărut: „Gospodino, n-ai ceva de lucru?” – să ți-o și retez: „Hai, valea! Na, cât îți lipsește de-un bilet; dacă-i bei, nu te mai arăta, cu vătraiul îți fac felul!”.

— Trebuia s-o șterg de la jumătatea detenției, asta înseamnă „înainte”. Oare chiar e obligatoriu să fii prins?

— Tu, cu siguranță, ai fi fost prins.

— Păi nu ți-i teamă că te prind, teamă ți-i că nu ajungi. Putrezești de pomană, ca o creatură din pădure, o târâtoare.

Doar nu te duci până acasă lipa-lipa, trebuie să mai ai unde sta o vreme, însă eu voiam numai și numai acasă, nu în altă parte. Doar să-i văd pe-ai mei cu propriii ochi. Trimit scrisori – nici un răspuns. Ce să vezi, mama lor, au schimbat numele străzii, era Ovrajnaia, acum e mareșal Cioibalsan². Și numărul e altul, pentru că jumătate din case au ars în timpul ocupației. De-aia mi-am spus: să-i văd pe ai mei, nu-mi trebuie altceva, pe urmă, luați, adunați-vă condamnările, puneți-mă și la zid! Dar să fi știut la cine să mă opresc pe drum, cine mi-ar da de mâncare, cine mi-ar împrumuta ceva pentru drum, i-aș fi muncit pentru asta. Doar nu poți bate la ușa oricui – și să și nimerești un suflet bun! Să fi știut eu că tu trăiai chiar aici, alături!...

— Iar vorbești ce nu trebuie, spuse ea, dând în clocot de enervare, aceeași enervare cu care începeau certurile lor, transformate în urlete. Acum e cu totul altă treabă. Vrei să-ți spun care? Trăiam aici, dar cu altcineva? De primit, te-aș fi primit, de-asta să fii sigur. Și de mâncare ți-aș fi dat. Și de băut. Ai fi dormit la căldură. Dar m-aș fi dus drept la cekist³ să-l anunț. Uite, aici în gară, făceau zi și noapte de serviciu.

— Chiar te-ai fi dus?

— Păi, ce crezi? Toți sunt de-ai noștri, cetățeni sovietici, ce secrete să avem? Da, au făcut din noi asemenea nemernici, de ți-e și drag să-ți aduci aminte.

— Dar cine a făcut asta, Stiura? Cine a putut să facă una ca asta?

— Nu mă întreba pe mine. N-o să-ți răspund. Am spus – și gata. Ți-am spus, ca să știi. Aici nu ți-ar fi izbutit nimic înainte. Te-am liniștit? Ei, acum mergi fără frică.

Se însera, când, în depărtare, își făcu apariția trenul. Puținii călători se îndreptară spre marginea peronului. În gară se auzi

clopotul.

Tușa Stiura se ridică prima și tropoti îndesat cu pantofii ei noi. Sfrijitul se ridică încet, de parcă s-ar fi dezlipit de bancă, cu aceeași silă în picioare cu care un deținut se scoală de lângă focul unde s-a încălzit, ca să meargă la muncă, în ger. Dar și el parc-ar fi înghețat cu adevărat – cu căciula de iarnă și cu paltonul strâns bine la gât cu fularul. Ea l-a ajutat cu sacul și l-a sărutat grăbită pe obraji. El a îmbrățișat-o tremurând, lăsând să-i scape sacul de pe umăr pe îndoitura brațului. Abia urcă pe scara vagonului că, de-a lungul garniturii, prinseră să zdrăngăne cuplajele și trenul se puse brusc în mișcare. Sfrijitul se întoarse, îngălbenit de frică, cu broboane de sudoare la tâmpile și cu ochi înnebuniți.

— Stiura!...

— Nu-i nimic, nu-ți face griji. Ea pași pe lângă vagon. Sunt aici. Hai, ține-te mai bine.

Ruslan, cu limba scoasă din cauza zăpușelii, se uită pieziș în urma lor. În trufia noastră de capete încoronate, chiar dacă îi numim frați, tot îi socotim frați mai mici, mai tineri, dar oricare dintre noi, din cei mai mari, mai în vârstă, ce-ar fi făcut, dacă ar fi fost în pielea lui Ruslan și în postul lui? S-ar fi repezit în urma acestuia? L-ar fi ajuns și l-ar fi tras pe escortat de poalele paltonului? L-ar fi trântit pe asfalt, mârâind furios? Treapta pe care stătea Sfrijitul ajunsese în dreptul gării, tușa Stiura obosise să se țină după tren și se întorsese – neagră și lătăreață, ca un panou de tras la țintă, purtând pe un umăr sfera purpurie a soarelui la asfințit, iar Ruslan tot culcat rămăsese, așteptând ceva; nu percepea că Sfrijitul plecase, că e pierdut pentru el. Când sacul zbură prin aer și se bufni de asfalt, el putea să-și întoarcă și capul, putea nici să nu se uite cum ea s-a apropiat de

Sfrijit și, drăcuind, l-a ajutat să se scoale și cum s-au strâns din nou în brațe pe peronul gol acum, ca și cum s-ar fi întâlnit după o despărțire.

Ea l-a condus la o bancă și l-a așezat, rămânând în picioare în fața lui, clătinând din cap și încruntându-se înciudată. Apoi i-a luat căciula și i-a descheiat paltonul.

— Hai, șezi, șezi. Uite ce nătâng – de-am fi dat mai înainte biletul. Fie, o să socotim c-ai fost plecat și te-ai întors. Acum, trage-ți sufletul.

— Nu, zise el, gâfâind, de parcă ar fi fost fugărit. Să socotim că nici n-am avut de gând să plec. Unde să mă fi dus? La cine? Înțelege-mă...

— Înțeleg, spuse ea.

Drumul spre casă a fost lung, s-au așezat aproape pe fiecare băncuță de la porțile unora sau altora. Sfrijitul își ținea căciula în mână, ea – pantofii. Ruslan mergea la distanță în urma lor, încă neobservat de ei, bucuros și nu prea de această întoarcere. Dacă ar ști ei, câte griji în plus îi aducea! Trebuia să facă ceva cu Sfrijitul, era sleit de puteri, obosise să creadă și să aștepte, uite că încercase și să plece – dar a priceput că e în zadar. Iar acolo unde ar fi vrut Ruslan să-l instaleze, singurul loc în care escortatul și-ar fi putut găsi liniștea, acolo – nu se știe ce se petrecea. Căci, din ziua aceea, când a simțit urma stăpânului la capătul străzii principale, el nu mai depășise acea linie, nici prin cap nu i-a trecut ce se întâmplă acolo, în vechea zonă. În timp ce păzea un deținut, el a scăpat din vedere ceva mult mai important – și pe căi misterioase, prin cele mai fine fire, acest lucru important, nu se știe de ce, se lega de tușa Stiura, de vorbele ei rostite pe peron. Nu se știe de ce, își amintise tocmai atunci de lagăr, în timp ce stătea culcat în spatele băncii.

Până noaptea târziu, ascultându-i cum fac gălăgie lângă sticla lor și cum Sfrijitul tot încerca cu lacrimi în ochi să dovedească ceva și nu se putea potoli, Ruslan continua să-și amintească și să se dumirească. De câte ori văzuse el cum erau trase pe linie moartă platformele încărcate, cum macaraua ridică suporturile cu cărămizi, grinzile lungi, cenușii și panourile, lăzile uriașe cu inscripții negre; toate astea erau încărcate în mașini și duse undeva, pe drumul cunoscut lui. Pentru respectarea regulii, el se repezea lătrând la aceste camioane; nu-i ordona nimeni: „Lătră!“, dar el slujea de sine stătător și deci, din când în când, putea să-și comande singur; câteodată, le conducea până la locul de care tare n-ar fi vrut să-și amintească acum și nici măcar o dată nu i-a trecut prin minte să gonească după ele până la capăt! Dacă ar fi putut să roșească, s-ar fi făcut ca racul – de la nas și până-n vârful cozii. S-ar aprinde de rușine!

Dimineața l-a găsit pe drum. De atunci, acesta se schimbase mult, se lărgise și, chiar de lângă oraș, era acoperit cu pietriș mărunț și deschis la culoare. Iar acolo, unde înainte se curba pe marginea unei râpe, acum această curbă era nivelată într-un terasament uriaș și, pe panta lui, huruia un buldozer înclinat. În pădure, drumul curgea ca un râu care-și desface larg malurile verzi – ar fi fost mai mare plăcerea să alerge pe el dacă nu l-ar fi înțepat atât de tare la labe. Dar, într-o parte, printre copaci, se ramificau poteci minunate, care fie se pierdeau uneori în desiș, fie se uneau din nou înspre drum, așa că dispărea din vedere pentru scurt timp. Oricum, Ruslan nici nu l-ar fi pierdut, căci răspândea atât de tare miros de var și de gaze de eșapament.

Lagărul, în schimb, l-a zguduit complet, l-a făcut imediat să se așeze și să scoată limba, tulburat peste măsură. Nu se aștepta să vadă nimic asemănător. Pe toată câmpia, ieșind departe, dincolo de zona veche, se întindeau corpuri de clădiri cenușii, cu un etaj – unele cu ferestre înalte și cu geamurile deja puse, altele – doar cu golurile pentru uși și ferestre, înălțate numai până la acoperiș; o a treia serie – abia se ridicau deasupra pământului, ca niște creneluri inegale. Ruslan s-a apucat să numere – a numărat până la șase, apoi s-a încurcat. Știa să socotească doar până la șase, fiindcă într-un convoi erau puși câte cinci; dacă se înghesuia și al șaselea, spuneau: „Prea mulți“ și-l goneau în rândul următor. Mda, poate că era mai bine să spună că vede prea multe clădiri. Însă, ciudat: aproape că nu mai rămăseseră barăci – hai, două-trei acolo, și acelea cu geamurile sparte. Rămăseseră cazarma stăpânilor, depozitele și garajul, însă nu mai văzu canisa.

Se repezi s-o caute – nici urmă, nici un miros. Oamenii care umblau pe-aici și-l strigau veseli mânjiseră totul cu focurile lor, cu cimentul turnat, cu cenușa acidulată, că nici măcar aproximativ nu mai puteai să spui unde fusese bucătăria, unde – curtica de plimbare ori terenul de instrucție. I se părea chiar că acesta nu era câtuși de puțin un lagăr, ci cu totul altceva, iar lagărul fusese mutat în altă parte. În viața lui, acest lucru se întâmplase de două ori. Pădurile se răreau treptat și coloanele trebuiau mâunate tot mai departe; zona de locuit se umplea de noi loturi venite pentru tratament și, în cele din urmă, se producea marea strămutare. Pe noul loc, totul începea exact de la primul par bătut, iar când lucrurile se aranjau, erau puse la punct, se constata că noul lagăr e mult mai încăpător, că, de pildă, și câinii au aici un trai mult mai bun – în cuști curate, cu

cameră de gardă bună și călduroasă, chiar cu încălzitoare în fiecare gheretă de pază –, ba nici deținuții nu se puteau plânde de carcerile solide din beton, în care încăpeau mai mulți decât în vreo îngrăditură din bârne acolo, fără de acoperiș. Dar, în ultima vară, toți se simțeau iarăși groaznic de înghesuiți. Din cauza asta, toți deveniseră foarte nervoși, iar deținuților le-au răsărit glasuri puternice, dușmănoase; se strângeau tot mai des în cete mari și nu voiau să se împrăștie timp îndelungat. Până și câinii înțelegeau: strămutarea e de strictă necesitate, în caz contrar, ceva se va întâmpla. Și s-a întâmplat – uite, până acum n-au fost în stare să găsească pe nimeni.

Nu, fusese totuși un lagăr și nu altceva. Căci întotdeauna în locul de unde plecau nu rămânea nimic, doar tăciuni stinși și gropi nivelate – urât mirositoare. De ce n-ar recunoaște, lui Ruslan i-a plăcut mai mult că, de astă dată, s-au decis nu să se strămute, ci să construiască un lagăr mai mare în același loc. Numai că i s-a părut că noile clădiri sunt periculos de aproape de pădure; unele erau chiar în adâncul acesteia – mitraliorul din turlă, chiar dacă observă un evadat, nu reușește nici să-l ia la ochi – dispare cât ai clipi în desiș. De altfel, nici turnuri de pază nu sunt! Și nu se vede nicăieri sârma ghimpată – sârma cu care și începe totul, pentru care se și bate primul par!

Ruslan și-a zis că sârma va fi întinsă mai târziu, când totul va fi gata, când toate vor fi la locul lor. Probabil va fi nevoie să se taie multă pădure, să se vadă totul bine în jur. Dar pe unde o să treacă, totuși, îngrăditura dublă de sârmă ghimpată? Avea el ce avea cu sârma ghimpată. În închipuirea lui, lagărul a prins să se întindă în toate părțile și sârma ghimpată trebuia trasă tot mai departe – să înconjoare pădurea, să înconjoare orașul și gara și tot ce avusese Ruslan prilejul să vadă. Pur și simplu, ți se

taie respirația – atunci, și blestemata de lună va nimeri în zona de foc și stăpânii pot s-o doboare sau s-o bage la carceră! Ar fi fost grozav, doar sunt îndeajuns felinarele. Ele îți dau mai puțină bătaie de cap și mai puține unghere întunecate.

Ce altceva nu-i convenea, ce nu putea pricepe? Știa că lumea e mare, ori în ce parte ai goni, ea tot îți va apărea înaintea. Își amintea cum l-a adus de la crescătorie stăpânul, în cabina unui camion, și l-a lăsat să se uite pe geam – cât de mult au mers și cât de multe erau de văzut în jur! Așadar, dacă lumea e atât de mare, câți pari trebuie să bați, câți colaci enormi de sârmă trebuie desfășurați? Sau poate că... poate că a venit vremea să trăiești complet fără sârmă ghimpată – într-o zonă comună, fericită?

Asta nu, hotărî el cu oarecare melancolie, așa nu merge. Așa, fiecare o să se ducă unde are chef și nu mai poți supraveghea pe nimeni. Ar fi și imposibil să angajezi câte un câine pentru fiecare. Oamenii sunt mulți, iar câinele, totuși, e o raritate. Evident, Ruslan nu-i avea în vedere pe câinii de curte – din ăștia erau mai mult decât suficienți; el avea în vedere câinii adevărați, slujbași, pe care trebuie să-i selecționezi, să-i crești, să-i înveți toate tainele meseriei. Numai după aceea câinele poate să-i învețe el câte ceva pe oamenii care cresc fără nici o triere și nu învață nimic. În plus, oricât ar fi de trist, unii câini, care au încetat să înțeleagă ce și cum, ca și acei deținuți absolut fără speranță, ar trebui duși undeva; în zona de locuit nu se cuvine să fie împușcați; întrebarea e: unde să-i duci, dacă peste tot e zonă? Oricum ai da-o, reiese că fără sârmă ghimpată nu te descurci. Dar unde va fi ea? Păi, unde trebuie, acolo va fi!

Și totul s-a aranjat perfect. El se întorcea mulțumit de tot ce văzuse, deși întârziase cam mult – și nu prididise să vâneze;

unde mai pui că, undeva la mijlocul drumului, îl aștepta luna, pe care n-o împușcase nimeni până acum. Se vede că astăzi ea nu dorea să iasă, cu toate acestea, ceva îi lumina, îi deslușea clar și poteca, și tufele, și copacii. Reținut de-o mică trebușoară, Ruslan înălță ochii spre cer și zări stelele. Ia te uită, hotărâseră să-i lumineze ele drumul – minunat, să lumineze atunci. Alergă mai departe, și ele alergau împreună cu el. Se oprea el, se opreau și ele, îl așteptau răbdătoare. Scamatoria asta o cunoștea dinainte, dar îl încânta întotdeauna. Privi cu recunoștință la stele, vru să le latre ceva prietenesc – când, pe neașteptate, înțelese limpede că trenul, pe care el și Sfrijitul îl așteptau de atâta timp, trebuie să sosească în curând.

O sclipire îi fulgeră în creier și-i apărură o imagine – cea mai dulce dintre vedeniile lui. Ruslan nu văzuse niciodată marea, dar și în sângele lui era dizolvată sarea străbunei noastre și el ținea bine minte ce fioros urla oceanul, mânând valuri nesfârșite spre limba cenușie de nisip și pietriș, și coamele zburlete, înspumate țâșneau în cascade, iar pe cerul întunecat pluteau păsări albe, prevestind nenorociri. Toiagul și mantia albă a stăpânului zăceau pe țărm, alături de sandalele din sfoară și traista cu pâine și vin, iar el plutea dincolo de coama valurilor. Era sleit de puteri, incapabil să biruie asaltul valurilor muginde, striga după ajutor și Ruslan i-a lătrat: „Îndată, mai rezistă un pic!“ și s-a aruncat în năvala apei, care se ridica înaintea lui ca un zid. O străpungea cu botul, orbit și aproape asurzit, deslușind doar scrâșnetul sticlos al pietrelor; când aerul îi răbufnea deja în gură, ieșea la suprafață și pufnea; înota spre stăpân, fericit și mândru, zburând sus, pe crestele valurilor și rostogolindu-se pe povârnișurile lor, tot mai aproape de stăpân,

ba pierzându-l din vedere, ba regăsindu-i capul în mijlocul stihiei îndrăcite.

Dezmeticindu-se, Ruslan alergă mai departe. Îl rodeau, îl mâneau din urmă alte griji – trebuie să întărească supravegherea platformei, trebuie să înștiințeze toți câinii. Și-l chinuia îndoiala – o să-l creadă oare pe el, care de mult timp le provoacă numai enervare? Împotmoliți ei înșiși în păcat, erau bucuroși să-l bănuiască și pe Ruslan de-același lucru: surprinsese chiar un zvon, răspândit de camarazi, cum că îl slujește pe Sfrijit. Ceva mai josnic de atât nici că se putea născoci! Dar, dacă privești cu calm, într-adevăr, cam scăpase frâiele: îl împunea cu capul în genunchi pe escortat – ce rușine! Și, înainte să se întoarcă la Slujbă, își pusese și el speriat întrebarea: oare nu se face și el vinovat de ceva? Slujise, oare, pe cineva, în afară de ea? Nu, nu și nu. N-a luat mâncare de la nimeni, n-a executat porunca nimănui, n-a dat din coadă în fața nimănui. Cu străinii n-a avut de-a face, legături care să discrediteze un câine de pază n-a avut. O clipă, dar ce a fost între el și Alma? Exact – cu Alma, fără ordin, fără zgardă, fără stăpâni care să fie prezenți la asta. Doamne Dumnezeule, păi n-a fost nimic între el și Alma! A fost așa, o pornire emoțională, un imbold inconștient al sufletului, ea alerga alături de el ca legată, se atingeau unul pe altul cu umerii, însă ea era tot timpul cu gândul la pui, iar puii erau de-acum păcatul ei, nu se știe cum va ieși din încurcătură. E drept, îi era milă de Alma, însă el unul era curat.

Domnilor! Stăpâni ai vieții! Putem fi mulțumiți, eforturile noastre n-au fost în zadar. Puternic și matur, alergând noaptea prin pădurea pustie, animalul plin de viață simțea pe el ștreangurile de la hamuri – rigide, diforme – și lua drept fericire

faptul că nu-l strâng pe nicăieri, nu-l rod, nu-l zgârie. Dacă s-ar apuca cineva, vreodată, să completeze chestionarul lui Ruslan – și înainte, probabil, exista așa ceva, dar a dispărut, odată cu arhiva, în subsolurile pentru „păstrare veșnică” –, el s-ar dovedi o coală strălucitoare, radioasă, doar cu niște linii și plin de cuvântul „NU”, la care noi ținem atât de mult. El – nu a fost. Nu a avut. Nu a fost cooptat. Nu a participat. Nu a fost trimis (în judecată). Nu a suferit. Nu a oscilat. După toată dreptatea cerurilor, mareașă Slujbă ar trebui să ia în considerare acest fapt și, primul între primii, ar trebui să-l cheme pe el, cel care gonește sub stele către dânsa, temându-se să nu întârzie.

Iar Slujba l-a chemat pe Ruslan încă o dată.

1. E trist să te gândești că termenul de *zek* poate intra în vocabularul universal fără o explicație. De fapt, există o explicație. Creatorul inspirat al Canalului Marea Albă-Marea Baltică se numea oficial *Zakliuceonnîi kanaloarmeeț* (soldat-deținut la Canal), abreviat – z/k, o mulțime de – z/k z/k. De aici, *zeki-i* și-au dus în mod solidar numele la alte lucrări și șantiere, unde nu existau nici un fel de canale, dar aparatul obtuz i-a numit așa decenii de-a rândul, în toate documentele, uitând, probabil, și acesta în ce împrejurări s-a rostogolit din el acest *ze/ka* zimțat. Cu adevărat nemuritor este sublocotenentul Kije al lui Tâneanov! (n.a.)
2. Horlooghiin Cioibalsan (1895-1952), mareșal, conducătorul comunist al Mongoliei, adept al politicii lui Stalin, pe care a aplicat-o, adesea cu exces de zel, odată cu venirea la conducerea statului (1936).

3. În original, *oper* – abreviere de la *operativnâi upolnomocennâi* – agent operativ al CEKA (*Crezvâceainaia Komissiia po borbe s kontrrevoliuției i sabotajem* – Comisia pentru combaterea contrarevoluției și sabotajului).

A așteptat și așteptarea a luat sfârșit. Cine așteaptă cu atâta disperare este întotdeauna răsplătit. Și această veste nu i-a adus-o nu știu ce norocos – el însuși s-a nimerit în dimineața respectivă pe platformă, când s-a aprins semaforul roșu și o locomotivă mică, murdară și răgușită, cu tender în față, a tras pe linie moartă vagoanele cenușiu-verzui, de pasageri.

Încă se mai auzea țăcănitul îmbinărilor de șine, încă se mai auzea un scârțâit sub vagoane, că de pe scări deja se revărsa, se prăbușea ceva nemaivăzut, nemaiauzit – cu țipete, hărmălaie, râs, bocănit de cizme și bocanci, cu lipăit de papuci, cu pocnet de valize, rucsacuri, cufărașe. A rămas asurzit, orbit, în nări i-a năvălit un val de mirosuri năucitoare; a sărit în sus și a luat-o la goană, cu răsuflarea tăiată de atâta lătrat, până la celălalt capăt al garniturii – fapt ce nu i se mai întâmplase până atunci. Firește, căci niciodată nu i s-a întâmplat să primească un lot atât de numeros și atât de ciudat, gălăgios, în dezordine, ba și compus, pe jumătate, din femei – astea de ce-or fi fost aduse atâtea!

Venise însă Slujba – și el era gata pentru ea. Se transformă într-o clipită, deveni mlădios, pus la punct, cu ochi galbeni pătrunzători; părul pe grumaz se înfoie ca un guler, urechile și

burta, și vârful cozii întinse îi tremurau din cauza mârâitului grav, metalic. Și brusc s-a comportat iarăși necuviincios, de data asta – de bucurie: a înhățat și a târât rucsacul cuiva, pe care încercau veseli, trăgându-l de curele, să i-l smulgă din gură, aproape cu colți cu tot, însă nu s-a supărat; a prins să sară la pieptul băieților, să le lingă fețele sărate, până când i-au băgat în bot un colț de pătură soldățească înțepătoare – nici pentru asta nu s-a supărat, deși mult timp n-a putut răsufla. Se întorseseră cu toții! Ba mai mult, se întorseseră de bunăvoie! Se convinseseră că nu există nici o viață mai bună acolo, dincolo de păduri, departe de lagăr – lucru pe care toți stăpânii și toți câinii îl știau – și se bucurau și ei că li s-au deschis ochii.

Ruslan nu uita nici de îndatoririle sale: să supravegheze ca toți să coboare din vagoane, să rămână acolo doar însoțitorii de tren, cu chipiurile lor, să se depărteze cu doi pași și să aștepte pe platformă până când sosesc stăpânii.

Oh, cu câtă nerușinare întârziau aceștia, căci, de obicei, stăteau în șir, din timp – fiecare cu câinele lui, în fața ușii. Aici, pe această placă de beton, escorta de tren preda lotul nou-venit escortei din lagăr; nou-veniții erau așezați unul în spatele celuilalt și își țineau mâinile la ceafă, iar printre rânduri pășeau stăpânii – făceau apelul, numărătoarea, pipăiau lucrurile. Ce era de prisos se lua și se depozita în camion; dacă acest lucru nu era pe placul cuiva, interveneau, fără comandă, câinii.

Acum nu se făcea nimic după reguli; nimeni nu se așeza, nu-și punea alături lucrurile, ci, cu ele în mâini, se năpusteau toți buluc – asta îi sfâșia inima. Se liniști totuși când văzu că n-au nici un gând de fugă, nu sar de pe platformă, ci pornesc pe drumul cunoscut – pe trepte, către scuar. El trebuie doar să aibă grijă, ca să nu se întindă prea tare coloana, să împingă pe câte

unul, cu labele și cu botul. De unde apăruse acest obicei să-i împingă pe cei rămași în urmă? Cui îi venise primul idee? Mai mult ca sigur lui Ingus, în căpățâna cui putea să răsară o prostie ca asta? Pentru că celor pe care îi împingea nu le plăcea deloc; el îi împingea – mai repede, la căldură, iar ei se smuceau și țipau speriați – de parcă n-ar fi existat bucurie mai mare pentru un câine decât să muște și să ajungă apoi el însuși, cât mai iute, la căldură. De la el a preluat obiceiul Djulbars și, evident, a stricat totul, după năravul lui ticălos. Dar el era Djulbars!

În piață, lângă îngrăditura scuarului, s-au îmbulzit iar grămadă, au pus lucrurile jos și s-au întors cu fața spre gară. Acolo, în pridvor, stăteau deja doi oameni mici de statură, în aceleași costume cenușii, cu ceva zmeuriu sub gât – unul mai gras, altul mai slab. Grăsunul zâmbea doar, cu mâinile la spate, slabul își puse ochelarii la ochi, desfăcu o hârtiuță și începu să spună ceva lung-lung, aruncându-și, din când în când, o mână în aer, de parcă ar fi aruncat aportul, și repeta după pauze – de două-trei ori: „Și iată că voi, tineri constructori ai combinatului de celuloză și hârtie...“. Apoi a împăturit hârtiuța și, chiar atunci, grăsunul își luă mâinile de la spate și bătu din palme. După el, se porniră toți să bată și să strige „Ura-a!“, iar cei mai de la coadă strigau „Hau!“ și erau foarte mulțumiți de aceasta. Pe urmă, în pridvor a urcat unul dintre cei veniți, și-a pus valiza la picioare, a scos de asemenea o hârtiuță. El i-a vorbit hârtiuței sale puțin mai pe scurt și a repetat un pic altfel: „Și iată că noi, tinerii constructori ai combinatului de celuloză și hârtie ...“. Cuvintele ciudate îi gâdilau lui Ruslan auzul – ca acelea pe care îi plăcea Sfrijitului să le strige, trăgând din clondir: „santal“, „palisandru“, „alb-finlandejii“... „De altfel, își zise Ruslan, bine ar fi să fie și el aici. Oare să trag o fugă?“

Dar nu mai avea timp să tragă nici o fugă – iată-i că s-au săturat de vorbit, de bătut din palme, de fumat, și-au adunat lucrurile de jos – lucruri pe care nu le-a controlat nimeni! – și au început să se încoloneze. Uite, asta da noutate! Și încă dintre cele plăcute: s-au încolonat ei singuri! Câte reguli au fost deja încălcate, însă pe cea mai importantă dintre ele – să nu se meargă răzleț, ci în coloană – și-au amintit-o și au respectat-o. Foarte mulțumit, mândru la culme că escortează el singur un lot atât de numeros și știe unde să-l conducă, își ocupă, tot din obișnuință, locul – în partea dreaptă, mai aproape de capul coloanei.

Coloana ieși pe strada principală. Se desfășura lent peste hârtoapele întărite, călcând pătlagina, ridicând praful cu sutele de picioare; praful argilos străveziu se așternea pe plopilor rari și pe gardurile din pari ascuțiți ale grădinițelor din fața caselor. Undeva, în adâncul șirurilor, zdrăngăni o chitară, scârțâiră armonicile și, imediat, în frunte alergă o tânără în pantaloni bărbătești, tunsă scurt, ca un băiețandru; porni cu fața spre coloană, jucând mărunț-mărunțel în praf și cântând cu voce răgușită, stridentă:

Ah, cărarea mea bătută,
Tu, cărare răsbătută,
Și-a zis drăguțul că-s supusă,
Dară eu mi-s ne-su-pu-să!

Era o încălcare nemaiauzită a regulamentului, însă o săvârșise o femeie și Ruslan se pierdu – nu știa cum să procedeze cu ea. În convoaiele pe care le escortase el, aceste făpturi erau cu totul și cu totul rare și nu avusese nici o bătaie

de cap cu ele, doar că rămâneau mai des în urmă și trebuia să le împingă. Pe de altă parte, nici nu aveau gânduri de fugă și, în cele din urmă, le tratase cu indiferență. Hotărî să nu se atingă nici de asta, cu atât mai mult, cu cât ieșirea ei din rând nu stricase coloana. În acest timp, armonicile scrâșneau din răspuțeri; tânăra se roti în jurul axei sale și porni din nou cu spatele înainte, zâmbind cu toată fața – cu pomeți proeminenți, arși de soare. Ea mai cântă ceva, dar deja nu se mai auzea de glasurile bărbătești, care începuseră să urle partea lor: „O rublă pe fân, două pe car și una juma' pentru cărat, ah, linte cu linte și iar linte cu linte”; în alte șiruri, cântau că „i s-a ordonat lui spre apus, ei – în partea cealaltă”, apoi trecură la cântecul motanului care stă pe gard și înghite oxigen, „de aceea nu-i ajunge poporului oxigenul”.

Pe la case, se deschideau ferestruicile chioare și din ele se șteau oameni – care buimac, care cu un zâmbet mirat, uitat pe față; în grădinițe și în grădinile de zarzavat, femeile cu fustele suflecate își îndreptau spinarea și se uitau, cu palmele streășină la ochi, din pricina soarelui. Un bătrân cu părul nins, în bluză soldățească peticită, se apropie de gârduțul scund și privi calm, tăcut, cu ochii lui albaștri spălăciți. Măinile, strânse pe coada unei lopeți, aveau vene groase și la fel de întunecate ca acea coadă, și tot la fel de întunecat îi era chipul, cu zbârcituri adânci, iar coatele și gâtul descoperit – subțiri și albe, cu vinișoare albastre. Bătrânul își mișcă îndelung buzele, apoi își mângâie creștetul capului și întreabă:

— Voi ăștia, de unde v-ați mai adunat? De la Moscova, cumva? Sau nu sunteți de-acolo?

— Din toate părțile, tăicuță! i se răspunse. Și din Moscova, și din Breansk, și din Smolensk. N-ai mai văzut din ăștia?

— Am văzut, zise bătrânul. Pe-aici au venit de peste tot. Și din Breansk, și din Smolensk. Doară că nu cântau.

El zâmbi cu gura știrbă și se întoarse la straturile lui.

Așa mărșăluia această coloană – cântând asurzitor, râzând, strigându-i pe trecători, iar acest lucru îi umbrea fericirea lui Ruslan. Nu-i plăceau aceste reguli noi, care încălcau solemnitatea tăcută a Slujbei. Știa însă că trebuie să se înarmeze cu răbdare – nervozitatea, poznele, țipetele vor trece repede, ca și strâmbăturile de prisos și vor deveni liniștiți, cu frunțile și cu ochii mari, luminând parcă din interior. Regreta doar că nu poate să le comunice ceva ce nici nu bănuiesc: ce lagăr spațios li s-a pregătit pentru educare, ce barăci mari, de-a dreptul minunate, unde, se prea poate, vor încăpea toți-toți – bine, poate că pe unii o să-i mai înghesuie –, că nu există sârmă ghimpată, dar nu-i nici o nenorocire, o vor întinde ei. Sârma lor ghimpată de care nu vor trece apoi, de care nici nu vor îndrăzni să se apropie, o întindeau întotdeauna singuri.

Brusc, văzu cum ceilalți câini aleargă din toate părțile spre coloană. Veneau alergând din străduțe, din curți, sărind peste garduri, toți atât de asemănători unii cu alții, cu spinări negre linse, burți galbene pufoase, cu același rânjet nerod fericit; chiar și limbile păreau că le atârnă în aceeași poziție. Toți de-ai lui cândva: Djulbars, Enisei, Baikal, nedespărțitele Era și Ghilza, Kurok și Zatvor, Dick și Cezar, Serâi, Smelâi, Sedoi, Alma cu albinosul ei – bine, dar huliganul ăsta ce interes are pe-aici? De fapt, huliganul n-a venit de unul singur – o droaie întreagă de dulăi se rostogoliră – toți acești Trezorka, Buton, Kabâsdoh, Milka și Remzocika și cea fără nume. Ultimul și-a făcut apariția Lux pe care, de altminteri, stăpânii îl strigau nu altcumva decât Luxik – o ființă extrem de neplăcută lui Ruslan, semănând, ca

aspect, cu un ciot, dar cu sufletul corupt. În încăierări, acest Luxik se tăvălea pe spate ori se jeluia lui Djulbars, care-l proteja. Luxik dobândise această protecție, pentru că îl purica pe Djulbars, care nici măcar nu avea purici, însă Luxik prezenta atât de bine acest proces, încât toți parcă îi și vedeau. Iată prin ce se menținea el în haită – lingusea și distra. Acum fu trântit în praf, dar sări în sus și clănțani din dinți, ca și cum ar fi prins din zbor un purice; scamatoria îl și întârziase puțin. Câinii îl salutară pentru asta cu zâmbete și fluturări din coadă, în timp ce pe Ruslan parcă nici nu-l observau. Ei bine, nu era el primul care avea de-a face cu această obișnuință ciudată a mulțimii, care adoră măscăriciul și îl urăște în taină pe erou.

Alergând spre locul lui, Djulbars îl mușcă prietenește de umăr. Ruslan se întoarse și începu să mârâie – nu uitase stiva de lemne și pe pipernicitul în cojocel fără mâneci. Nu era invidios, însă acum îl pizmuia tare și cu furie pe Djulbars – ticălosul ăsta mereu mergea primul în coloană și el, Ruslan, doar al doilea; acum fu nevoit iarăși să dea înapoi. Ajunse să pășească la șoldul unui flăcău cu ghetete noi, cu talpă groasă de cauciuc – ei poftim, mai trebuie să miroase acum și acest cauciuc. Cu toate astea, nu putea să nu simtă căldura umedă din ochi, nu putea să nu recunoască faptul că foștii lui tovarăși, cu toată renegarea lor, și-au făcut apariția la prima chemare a Slujbei. Se târâse încoace până și Aza cea oarbă și-și ocupase fără greș locul – ea mergea a patra pe stânga. Totul era făcut cum trebuie, fără agitație, în tăcere. Lătrau doar dulăii, însă aceia își aduceau lătratul de departe și se potoliră rapid, de cum au ajuns – priveliștea le era obișnuită, deși o uitaseră oarecum.

Pentru că totul ieșise atât de simplu, de calm, nici unul dintre cei veniți nu s-a speriat, n-a încercat să se tragă îndărăt

din fața câinilor care se aliniaseră de ambele părți ale coloanei. Câte unul se încumeta să-i mângâie – nu se poate spune că era pe placul câinilor, dar aceștia răbdau, mârâind ușor. Fie că se leneviseră, fie că se îmblânziseră.

— Mișka, hei, Mișka! Începu să urle cel cu tălpi de cauciuc, slăbuț, cu buze plinuțe, un băiețaș încă. Îți dai seama ce deservire avem? Ce escortă!

— Trimisă de comitetul orășenesc, răspunse Mișka. Ori direct de la conducerea combinatului.

— Asta și spun – grija față de omul viu. Ar ieși un film interesant! Ascultă, poate ne duc și boarfele?

— E o idee!

Băiețașul chiar își puse rucsacul pe spatele lui Ruslan. Și Ruslan, pierzându-se din nou, cără rucsacul, spre veselia lor generală, până când băiețașul se plictisi.

— Mersi, spuse el, săltându-și șapca. O vom face cu rândul.

Vecina lui întinse mâna să-l mângâie pe Ruslan pe grumaz. El se întoarse, reținându-și mârâitul și se gândi cât de puțin prinseseră la minte acești întunecați în timpul îndelungatei lor absențe. Dacă vor așa de tare să-i facă o bucurie câinelui, și neapărat cu mâinile, mai bine și le-ar ține la spate.

Cei care erau străini de ce se întâmplă, cine observa această procesiune ciudată de oameni și câini, de pe trotuarele din scânduri ori de la ferestre, de peste gard – aceia, nu se știe de ce, nu mai zâmbeau, priveau doar în tăcere, posomorâți. Treptat, și cei din coloană au încetat să mai râdă, să mai irite câinii cu atingerile lor, să strige fără rost și s-a lăsat, în sfârșit, liniștea, în care se auzeau doar pasul mărunț și des al oamenilor și răsuflarea aprinsă a câinilor. În prima clipă, tăcerea i se păru lui Ruslan rău prevestitoare, îi trezi o

presimțire neplăcută – poate și-or fi dat seama de ceva. Dar de ce anume, dacă și așa știau totul dinainte? Poate le părea rău că s-au întors, s-au răzgândit să mai meargă acolo unde sunt duși și acuși o iau la fugă? Se uită în jur, văzu mutra vicleană a lui Dick, cu o rană care nu se vindecase încă după o bătaie; în urma lui, păstrând distanța, pășea legănat voinicul și domolul Baikal, mai departe, mergea în trap mărunț smucit Era; toți erau ocupați cu treaba pentru care se născuseră și învățaseră, nimeni nu se pierdea în presimțiri, ceea ce îl liniști și pe Ruslan; el privi înainte – într-acolo, unde se sfârșea strada și fugea în sus pe deal drumul pustiu spre lagăr. El înțelese – s-au întors! S-au întors cu-adevărat! Și aceasta a fost cea mai măreață clipă din viața lui Ruslan, clipa lui divină. Pentru ea, pentru această clipă, a trăit el flămând și pribeag, sub ploile de primăvară și nu a primit nimic din mâinile străinilor – nici hrană, nici măcar adăpost, pentru aceasta l-a păzit pe Sfrijit și l-a disprețuit pe stăpânul care s-a dovedit un trădător. În momentul acesta, era fericit și plin de dragoste față de oamenii pe care îi însoțea. Îi conducea în lăcașul luminos al binelui și liniștii, unde ordinea armonioasă îi va vindeca de toate suferințele – așa însoțește un frate de caritate la salon pe bolnavul a cărui minte s-a zdruncinat de grija excesivă a semenilor. Și această dragoste și mândrie se puteau citi atât de limpede în zâmbetul larg, de la o ureche la alta, al lui Ruslan.

Cu acest zâmbet se întoarse, lovit de-o slăbiciune bruscă, auzind un mârâit surd și un țipăt omenesc în agonie. Încă mai zâmbea, când se simți deja cel mai nefericit dintre câini, înțelegând totul într-o clipă. Se întâmplase ceea ce era de prevăzut că se va întâmpla, dat fiind că pe strada principală a orașelului se găseau toate magazinele, chioșcurile și tarabele

comerciale și nimeni nu le-a atras atenția celor întorși că n-au voie, în nici un caz, să iasă din rând. De la bun început au lipsit stăpânii, care să le citească o instrucțiune atât de limpede – fără să bombănească în hârtiuță: „Combinat... Celuloză... Și iată că voi... Și iată că noi...“, ci scurt și convingător: „Un pas la dreapta, un pas la stânga... Escorta trage fără...“. Căci această instrucțiune trebuia să le fie citită acestor întunecați la minte în fiecare zi, la fiecare încolonare, pentru că, până la următoarea încolonare, s-ar putea să uite.

Pe lângă el, dregându-și gâtulejul, trecu agale cu pași mărunți Djulbars. Îl luase cu el pe Dick. Pe Ruslan îl lăsaseră să păzească șirurile încă netulburate. Însă acolo – totul se învălmășise: lătratul furios, gemetele celor mușcați sau doar speriați, loviturile surde – cu horcăit, cu respirație încordată – așa se întâmplă când ești bătut sub pânțele. El urmărea încremenit încăierarea din praf, sclipirea boturilor rânjite, a trupurilor în cădere, a pumnilor și a picioarelor, a lucrurilor cu care oamenii încercau să se apere de câinii turbați. Pentru o clipă, simți și el un val de înflăcărare, exuberant-furibundă, care colora totul în galben, însă numaidecât valul se retrase, lăsând în urmă o tristețe sfâșietoare – din pricină că totul ieșise atât de absurd. După mârâit, își aminti cine începuse totul: apriga Ghilza, amatoare de măsuri extreme. Ea te doboară rapid și îți sare la gât. Da, evident, și Era se repede imediat. Ele nu te previn, nu te împing la loc în rând – cu umărul ori cu capul, nu se mulțumesc să te apuce măcar de genunchi, pentru început... Ah, de parcă sunt puține mijloace de a-l sili pe om să se supună fără să-l iei de gât!

Urmărea încăierarea aproape impasibil, preocupat doar ca nimeni să nu iasă din rând. La început, nu ieși nimeni, pe urmă

însă, sări strigând o fată – vecina băiatului cu tălpi de cauciuc. Ruslan nu reuși s-o oprească și, desigur, nici nu văzu în asta vreun pericol. Dar ea se întoarse, îl apucă de cot pe tovarășul ei, care parcă împietrise. Ruslan se repezi între ei și-o apucă pe ea de genunchi. Ea se dădu îndărăt, țipând ascuțit, lucru ce-l miră grozav pe Ruslan. Chiar dacă se întâmpla fulgerător și n-avea timp de menajamente, el își închidea fălcile atât de ușor, încât nu lăsa nici măcar o zgârietură. În schimb, pentru tovarășul ei, care ieșise cu jumătate de pas din rând, nu fu nevoie de asemenea sugestii. Abia își întredeschise buzele tremurânde, că băiatul deja stătea acolo unde trebuie, necăjit peste măsură și la fel de speriat. Ruslan simți față de el ceva mai mult decât încredere – era băiat bun, care a înțeles imediat ce și cum.

Numaidecât însă, observă ceva uluitor: Djulbars fugea din încăierare, cu botul însângerat, cu ochisorii ca de mistreț injectați, și se retrăgea chiar dacă acolo nu se restabilise ordinea. Ceva mai departe, șchiopăta Luxik, lăcrimând. Probabil că își exagera suferințele, nu i se vedeau urmele bătăliei, la Djulbars, în schimb, acestea erau nenumărate, dar el nu numai că nu le dădea atenție, ba chiar horcăia de încântare!

Clătinându-și căpățâna, îl chemă pe Ruslan să-l urmeze. Alergară împreună până la colțul unei străduțe, dar aici Ruslan se opri. Se opri și Djulbars. Acum se vedea că el horcăie nu numai de încântare, ci mai degrabă, de oboseală. Trupul lui mătăhălos abia se mai ținea pe labele tremurânde și tare ar fi vrut să se lungească pe jos. Acum, când stăpânii nu erau de față, el putea s-o arate. Ruslan îl înțelegea – și totuși îi cerea să se întoarcă. Știa: câinii se vor bate atâta timp cât se bate Djulbars; chiar dacă a obosit, a îmbătrânit, s-a lenevit, măcar să-i audă mârâitul poruncitor – nimeni nu va îndrăzni să plece. Djulbars

suporta cu greu privirea lui Ruslan, în timp ce Luxik n-a mai rezistat: uitând că şchioapătă, se repezi spre Ruslan şi, într-o izbucnire înverşunată, îl muşcă de grumaz. Djulbars, înfuriat, se îndreptă spre Luxik să-l pedepsească, dar acesta şi sări înapoi, jeluindu-se, că şi aşa este pedepsit – înhăţase întâmplător veriga de la zgardă.

Şi-au mai întâlnit o dată privirile. Djulbars – chiar cu o undă de regret. Nu-l agrease niciodată pe furiosul acesta, dar acum încetară până să se şi înţeleagă unul pe altul. Ei bine, se umpluseră de răni – gata, plecarea, în rest, nu mai e treaba câinilor, din moment ce şi stăpânii se retrăseseră demult. Şi, în sfârşit, exercitându-şi dreptul de căpetenie, Djulbars îl elibera pe Ruslan din post. Dar în zadar – furiosul se întorcea la convoi. Djulbars privea în urma lui şi clătina amărât din cap. Apoi, mârâind la Luxik să dispară, o porni şi el pe străduţă. Bătrân falnic, Djulbars se depărta în pas alergător de leu, vărsând picături din sângele lui şi al altora, bucuros şi întristat că asta a fost pentru ultima dată.

Încă ceva avea să-l surprindă pe Ruslan: el îşi găsi rândurile aşa cum le lăsase. De neînchipuit şi pentru noi, cei educaţi, însă obiceiul nostru de demult, din moşi-strămoşi, de a sta în rând lăsase capul coloanei neatins. Doar nu ordonase nimeni împrăştierea! El alergă de-a lungul rândurilor, mârâind prevenitor, îndreptând, aliniind formaţia.

Toată bătălia se purtase lângă chioşcul cu bere, dar acum se mutase pe partea cealaltă a străzii: acolo se băteau aproape toţi câinii în haită, atacând şi ferindu-se, sărind uneori îndărăt pe trotuarul din scânduri, să-şi tragă sufletul, iar coada coloanei tot înainta, călcând şi strivindu-i pe cei căzuţi. Aici, pe partea lui, era parcă ordine. Trei inşi stăteau, cu un aer degajat cu

coatele proptite pe tejghea, fiecare cu o halbă în care era ceva galben într-o mână și cu un pește cu pielița jupuită în cealaltă. Erau localnici și nu prezentau interes pentru Ruslan; în plus, ei își traseră politicos picioarele într-o parte, făcându-i loc să treacă.

Ciudat, dar el nu le văzu nici pe Era, nici pe Ghilza – deși, unde s-ar fi convenit să se afle ele? Legea e simplă – cât timp unii se bat, ceilalți supraveghează tot restul turmei. Dar nu le auzise nici printre cei care se băteau acum, înfuriați la culme. În schimb, observă o spărtură într-un gard, spre care ducea urma lor. Când fuseseră smulse bețe din gard ca să-i despartă pe cei încăierăți, nu făcuseră altceva decât să le înlesnească fuga; ce să bați în ei cu niște bețe – aici e nevoie de hulube de la căruță! Prin urmare, cei mai aprigi care au și pornit totul au și șters-o primii. Puțin mai departe de spărtură, el putu să le vadă opera. Oare acest om se târâse singur acolo, peste șanț ori a fost cărat și proptit de gard – contează că a fost prelucrat pe cinste. Se ținea cu amândouă mâinile de gât, printre degete îi picura sângele pe cămașa albă zdrențuită, ochii îi erau tulburi, o paloare vineție se întrezărea chiar prin bronzul pielii. Căinii se grăbiseră, altfel acesta n-ar mai fi șezut.

Omul și animalul își întâlniră privirile. Omul se chinuia, la început, să-și dea seama dacă nu vede în delir monstrul colțos, de care îl despărțea doar un șanț, apoi în ochii lui se iviră disperarea și ruga; pe față începură să-i curgă broboane de sudoare. Animalul îl privea cu reproș posac: ai uitat tot, ce câine de lagăr s-ar repezi la cel întins, fără ordin? El își mișcă urechile, în semn de pace, și se întoarce. În aceeași clipă, sări o femeie, în ceva înflorat, cu ceva alb în mâini. Ea se grăbea spre rănit și nu-l observă pe Ruslan, dar, cu memoria vederii

periferice, cu o mică întârziere, își aminti de el și aruncă o privire îndărăt. Făcându-și apariția atât de încet și de liniștit, el o sperie mai tare decât dacă ar fi lătrat și ar fi sărit s-o atace. Dându-se încet înapoi, cu ochii măriți de groază, murmurând ceva, ea se lipi cu spatele de peretele lateral al chioșcului și cu mâinile răsucea mașinal cârpa ei albă într-un fel de funie. Cu această funie spera ea să se apere!

Ruslan voia să treacă mai departe, când o lovitură cruntă, tăindu-i răsuflarea, îl doborî, aruncându-l de același perete. N-a căzut doar pentru că s-a proptit cu coastele de genunchii înfloratei.

Țipând sălbatic, ea începu să-l șfichiue cu cârpa ei răsucită, lucru ce-l încredință într-o clipă că n-are de ce să se teamă de ea.

Care dintre cei trei ce se apropiau, cu fețe schimonosite, cu boarfele lor grele în mâini, l-a lovit sub pântec? De fapt, nici nu mai conta care. Pur și simplu venise timpul să intervină. I-a cântărit pe toți trei dintr-o privire. Unul era rănit – mușcat la o mână, abia se ridicase de la pământ, unde fusese doborât de Baikal – acum aiurează, încă nu e în stare să judece limpede. Al doilea – scund, vânjos, cu fața rotundă, impenetrabilă, pe care aproape că nu i se distingeau ochișorii umflați – era cu adevărat periculos, ăștia nu se lasă ușor biruiți; ei gândesc mai încet, de aceea nu se grăbesc să dea înapoi. Iar al treilea era băiatul lui, băiatul necăjit, cu buze plinuțe, cu rucsac și tălpi de cauciuc. O dată îi iertaseră încălcarea regulamentului, de ce s-a băgat din nou? De ce atacau în trei, când doar unul era în stare de ceva?

Uite de ce! Ei vorbeau cu înflorata, o încurajau, îi veneau în ajutor. Cel mai absurd lucru era că el nu-i dorise răul, îi era indiferentă. Pur și simplu, fata se nimerise între el și șanțul pe

care nu-i trecuse prin cap ori încă nu se hotărâse să-l sară – atunci ar fi trebuit să se întoarcă la el cu spatele. Ce întorsătură prostească luase totul!

Ruslan porni spre ei, arătându-și colții, șchiopătând puțin cu labele dinapoi. Ei s-au retras – uite, nu se așteptau la un atac –, dar nu toți. A rămas vânjosul. Însă tocmai pe asta conta și Ruslan și de aceea se plecase pe labele dindărăt, ca să sară.

Îl doborî totuși pe vânjos, însă acesta reuși să-i opună umărul rotund, tare ca lemnul. Ar fi fost o greșeală să sfâșie acest umăr, dar începuse deja să turbeze de furie – măcar de-ar fi început bărbatul să țipe! Vânjosul își eliberă însă în tăcere, fără grabă, ambele mâini și-l apucă pe Ruslan de gât. Iată de ce lumea devine tulbure și toate măruntaiele ți-s arse de frig. Zgâriind neputincios pieptul vânjosului cu ghearele, câinele se smuci și-și încordă din toate puterile gâtul, fără să simtă loviturile peste spate, ca și cum acesta i-ar fi înțepenit. Simți doar când asupra capului său se năruí ceva greu și îndesat și ceva ascuțit îi crăpă arcada. Dar, exact cu același rucsac, greu ca un afet de mitralieră, se alesese și vânjosul peste degete; încăierarea îl slăbise și Ruslan, smucindu-se, se eliberă, înghiți o gură de aer, sări înapoi spre peretele chioșcului. Femeia cu rochie înflorată nu mai era acolo.

Coloana se destrămase, se prefăcuse într-o adevărată rușine, într-o adunătură țipătoare, de coșmar, ce se bulucise pe partea cealaltă a străzii. De acolo, încă se mai auzeau glasurile a trei sau patru câini. Da, doar trei-patru, în frunte cu Baikal. El e un bun luptător – calm, curajos și puternic. Baikal nu se agită și nu obosește repede, poate să-i molipsească și pe alții cu calmul lui, dar să fi fost Djulbars în locul lui! Toți ar fi căzut, însă ar fi potolit turma.

Cei trei, cu care el nu câștigase nicidecum încheștarea, se apropiau din nou. Vânjosul era din nou în picioare, tăcut și calm, fără să se țină măcar de umăr – și Ruslan pricepu că se îngroașă gluma.

Celor trei le-o luă înainte un al patrulea, ivit de undeva, dintr-o parte. Purta un veston militar, pantaloni de călărie, cizme soldățești, și avea breton scurt, de culoarea paiului. Și, după cum se apropia, cu mâinile desfăcute larg ca să-l apuce de zgardă, după felul cum vorbea, fluierând, autoritar și blând: „La mine, bun băiat, vino la mine“, Ruslan își dădu seama că mai avusese de-a face cu câini. Fostul Ruslan se prea poate să-i fi dat ascultare soldatului, nu însă și Ruslan de acum, care luase otravă din mâinile unui trădător. Soldatul din tagma stăpânilor, alăturat întunecaților, era un dușman mai rău decât aceștia, mult mai rău!

Și iată ce văzu cu coada ochiului: îl văzu pe Dick, ieșind de după picioarele cuiva și șchiopătând de-a curmezișul străzii spre golul de sub o poartă. Își ținea în aer o labă din față, însângărată. Iar din spate păseau doi deținuți și-l loveau cu bețele peste spinare. Furios, Dick se întorcea și se repezea, dar, de fiecare dată, uita de laba rănită și se prăbușea, urlând, la pământ. O băteau pe Aza cea oarbă, care se izbea neputincioasă de-un gard – oare se luptase și ea? Toate acestea le văzuse și soldatul, pentru ca apoi să spună: „Vino aici, băiat bun“?!

Abia în ultima clipă soldatul renunță la încercările lui și se feri cu cotul. Ruslan își înfipse colții în el și se prăvăli în praf, odată cu victima. Aceasta se zvârcolea sub câine și gemea, îl împingea, fără vlagă, cu cealaltă mână; poate că Ruslan ar fi cedat, însă, în jur, se adunaseră complicii soldatului, îl loveau cu vârful încălțărilor sub coaste, îl apucau de coadă și de urechi.

Ruslan răbda și nu dădea drumul cotului. Totul era însă zadarnic. Ruslan își dădu seama că nu-i sperie nici dacă îi roade soldatului osul, trebuia să-l ia de gât pe următorul. Și, prinzând o clipă când aceștia parcă ezitară, el și făcu un salt înapoi – să-și tragă sufletul și să se uite în jur.

Disperat la culme, o văzu pe Alma dispărând în spărtura dintr-un gard – ce-i drept, albinosul ei se depărta mai demn, reușise chiar să-l muște cum se cuvine pe deținutul care-l atacase cu bățul. Să-i fie de învățătură albinosului: cine apucă de picior pe unul care are în mână un băț? Acolo unde mulțimea era mai rară, îl zări pe Baikal, hăituit deja în străduță, repezindu-se de acolo asupra a două joarde pe care i le împingeau, răcnind, în gură... Asta a fost tot: el, Ruslan, rămânea singur. Singur – ca să mâne în coloană întreaga turmă ce se împrăștia, urla, scăpase din frâu! Și, chiar dacă n-avea s-o ducă până-n lagăr – nu, nu mai spera așa ceva – măcar s-o rețină aici, până la venirea stăpânilor – trebuiau doar să apară odată și odată!

În spate, îl apăra peretele chioșcului. De cei trei de la tejghea n-avea de ce să se teamă – în tot acest timp, pare-se, nu-și schimbaseră poziția și priveau la ce se petrece cu o uimire mahmură; n-avea de ce se teme nici din partea femeii care stătea după gard, sprijinită în lopată și încruntându-și trist fața înnegrită de soare. Cel mai periculos era soldatul căzut în praf, lipindu-și cotul mușcat de burtă – acesta știa câte ceva despre Slujbă și putea, trădător mârșav ce era, să-i pună la cale pe toți, să-i învețe, însă dădea impresia că e prea ocupat cu rana lui. Mai rămăsese gardul scund, peste care putea să sară în caz de nevoie, să-și păcălească urmăritorii și să se repeadă din partea cealaltă. Acesta era tot sprijinul lui. Iar mulțimea se apropia,

venea asupra lui, se adunase în semicerc, cu chipuri furioase, cu bețe și calabalâcul greu din mâini.

Începu să mârâie amenințător, furios, frenetic, arătând că nu glumește cu ei, că îi va ucide și că e gata și să moară; porni spre ei, rânjindu-și colții tremurânzi. Ei se opriră, dar nu dădură îndărăt. Nu, nu-i înspăimânta. Degeaba se repezea când la unul, când la altul – aceștia se fereau sau își țineau pavăză rucsacurile, veneau dintr-o parte și-l împungeau cu joardele în coaste ori anume se descopereau, întărâtându-l cu vulnerabilitatea lor, ca să-i bage între colți fie o scurtă de pânză de cort, fie o manta. El își dădu seama – îl istovesc înadins, ca cei din spate să aibă timp să se împrăstie care-ncotro.

Măcar pe unul dintre ei trebuie să-l înhațe ca lumea. Așa l-au învățat stăpânii, l-au învățat instructorul și sumanele cenușii: mai bine să-l înhați pe unul cum trebuie, decât cinci așa și așa. De-acum însă vedea lumea în galben intens – iarba și praful erau galbene, galben era cerul albastru al amiezii, galbene fețele lor și propriul sânge, care curgea din arcada crăpată; în această stare, el nu avea un dușman mai aprig decât pe sine. Îl alese pe băiat, care, nu se știe de ce, îl înfuria cel mai tare, deși se ținea ceva mai departe și doar privea – probabil, tocmai de aceea l-a și ales, pentru că i-ar fi mirat mai mult pe toți și i-ar fi reținut mai îndelung. Și, când doi dintre ei se năpustiră spre el, îi păcăli, sări printre ei și se repezi spre victima aleasă.

Ruslan sări întinzându-și trupul lung, împingându-și în față botul rânjit și însângerat, cu urechile lipite. Chiar de când era în aer, simți că va da greș. Vedea acum cu un singur ochi, celălalt era plin de sânge, nu calculase bine distanța și sărise prea devreme. Băiatul scoase un țipăt sălbatic, exact ca un animal, și instinctul din lăuntrul său, la fel de animalic, trezit fulgerător, îi

frânse corpul aproape în două. Ruslan, atingându-l din avânt cu burta, se dădu peste cap și se rostogoli în praf. Numaidecât, nelăsându-l să se scoale, îi căzură în cap două joarde și cineva, apărut de undeva, își luă avânt și îi prăvăli în spinare un cufăraș, ferecat pe la colțuri.

După asemenea lovitură – ce forță ar mai putea să ridice de la pământ un animal? Groaza față de o nouă lovitură? Dar ei nu-l mai băteau și simți că, dacă ar rămâne întins, ei nu l-ar mai atinge. Groaza pentru puii tăi te ridică, dar în viața lui Ruslan nu exista așa ceva și el nu cunoștea acest sentiment. În schimb, cunoștea altceva, băgat de noi în cap: datoria pe care i-am insuflat-o, deși abia dacă știam noi înșine ce înseamnă. Și această datorie îl sili să se ridice.

Gura îi era plină de praf. Încându-se cu el, îl scuiă, apoi, cu un efort incredibil, își îndreptă labele din față și se așază. Dar mai mult de atât nu fu în stare – și nu asta îl îngrozi, ci gândul că ei s-ar putea să-și dea seama. Se strânseseră aproape de tot, putea să-i înhațe, dar n-o făcu, dădea doar din cap, arătându-și colții și mârâind răgușit.

— Naiba să-l ia, băieți, nu-l mai întărâtați, zise soldatul. Stătea tot în praf, sfâșiindu-și o mânecă și bandajându-și cotul. Câinele slujește.

— Nu-l întărâtă nimeni, spuse băiatul. Și se indignă: Așa deci, reiese că slujește? Lepădătura!

— Nu-i lepădătură, observă soldatul. Asta l-au instruit să facă, așa că își face datoria. Dea Domnul fiecăruia. Dacă am învăța așa și noi – tu și cu mine. Zâmbi, strâmbându-se de durere. Iar eu, fie vorba între noi, mi-aș lua unul ca el.

— Păi el și pe dumneavoastră parcă...

— Tocmai de-aia l-aș și lua. Nu te băga! Nu ești stăpânul!

Soldatul începu să tragă cu dinții de nodul de la cot. Băiatul se apropie de el.

— Să vă ajut? Au chemat deja o mașină. Sunt vreo douăzeci de oameni răniți!

— Ei, dacă vine mașina, rosti soldatul, o să mă ajute, deci nu mai e nevoie și de tine. Dar pierderile, prietene, nu se anunță în gura mare. Se spune doar atât: „Sunt pierderi“.

Ruslan stătea, sprijinindu-se cu ultimele puteri pe labe și cu capul plecat. Mai mârâia arar – să le aducă aminte că n-a cedat, dar nu înțelegea de ce zăbovesc. Sau nu-și dau seama că el nu se poate ridica?

Așa l-a văzut Sfrijitul: însângerat, jalnic și înspăimântător. Coastele îi săltau și se lăsau, aburind. Labele dindărăt erau date într-o parte așa, nefiresc, iar spinarea, încovoiată în chip atât de straniu, te făcea să crezi că i-a apărut o articulație în coloană. Însă aceasta a fost greșeala Sfrijitului, fatală pentru Ruslan.

— De ce trebuia să-i rupeți șira spinării? întrebă Sfrijitul. Nu era neapărată nevoie. Eh, tinerețe! Vă place să vă bateți, băieți. Pe viață și pe moarte! Pe viață și pe moarte!

— Da, s-au cam înfierbântat, constată soldatul.

— Mai și vorbiți! se indignă iarăși băiatul. S-au întâmplat atâtea aici! Nu știți dumneavoastră.

— Ce s-a întâmplat aici, zise Sfrijitul, știu eu mai bine, tu n-ai avut prilejul.

— Știm amândoi, spuse soldatul.

Sfrijitul se apropie de Ruslan, vrând să-l mângâie. Dar capul acela înspăimântător se ridică, buzele tremurânde se întredeschiseră, dând la iveală colții. De regulă, un asemenea avertisment era suficient ca omul să înțeleagă și să stea la locul lui. Sfrijitului, totuși, trebuia să-i lași puțin mai mult răgaz – să

se obișnuiască cu gândul că niciodată, nici măcar o clipă, nu-i fusese lui Ruslan stăpân.

Sfrijitul n-avu însă nevoie de acest răgaz. El reveni, cât de iute putu, în formație sau în locul acela, care înainte fusese o formație.

— Văd că n-ai uitat-o, spuse soldatul zâmbind, ții minte slujba! Mai e ceva; mâinile la spate!

Sfrijitul nu-i răspunse.

Trebuie că și băiatul înțelegea ceva, căci stătea trist și gânditor.

— Bun, dar ce-i de făcut cu el? întrebă, privindu-i pe toți dezorientat. Nu putem să-l lăsăm așa. Trebuie dus la veterinar...

— Glumești, spuse Sfrijitul, ce veterinar îi pune șira spinării la loc!...

— Îl chemăm imediat pe halterofil, spuse soldatul. Hei, halterofilule! îl strigă el pe vânjos. Nu-i așa, că nu ți-a trecut încă ciuda pe el? Ia o lopată și rezolvă-l. Trebuie, înțelegi? Patria îți ordonă.

Vânjosul se uită în treacăt la Ruslan, cu ochisorii lui bulbucați, și se duse spre gard. Femeia, ascultătoare, îi dădu imediat lopata și se depărtă. Vedea însă totul prin crăpăturile mari din gard.

Vânjosul suci lopata în toate chipurile. Părea o jucărie în mâinile lui puternice, musculoase. Cu siguranță însă, nu avusese niciodată prilejul să ucidă și nu știa cum se face asta și nici nu voia așa ceva.

— De ce în felul ăsta? întrebă băiatul. Nu se găsește la nimeni o armă?

— Nu, spuse Sfrijitul. Aici nimeni n-a ținut arme. Era interzis.

Toți îi făcură loc vânjosului. Ruslan încetă să mârâie și-și lăsă iar capul în jos. Văzu cum picioarele în cizme prăfuite se desfac mai larg, cum apare umbra lopeții ridicate și, pe neașteptate, îl cuprinse furia – furia lui, nu cea insuflată de noi. Înțelesese deja că nu poate să mai oprească pe nimeni, că ei l-au învins – dar, pentru viața lui, animalul luptă până la capăt, animalul nu linge cizmele ucigașilor – și, repezindu-și capul în sus, se avântă în întâmpinarea lopeții și înhăță fierul cu colții.

Oricât de dureros ar fi fost pentru el, avu satisfacția să vadă fața vânjosului îngălbenindu-se, să vadă zăpăceala din ochișorii lui bulbucați.

— Oho, ești puternic! zise vânjosul, smucind lopata și zâmbind vinovat, cum zâmbea, probabil, când nu-i reușeau exercițiile de la prima încercare. Ei bine, ce facem cu el?...

— Păi, orice-ai face, fă odată, zise Sfrijitul. Trebuie să-l răpui. Nu mai are multe zile. N-are unde trăi.

Înroșindu-se brusc, vânjosul ridică iarăși lopata. El veni dintr-o parte, unde Ruslan nu-l putea vedea, și o coborî pieziș, cu un horcăit. Întorcându-se la auzul horcăitului, Ruslan mai reuși să vadă doar lopata sclipind – palidă și rece, ca fundul castronului de aluminiu, lins până la ultima picătură...

Apoi cei doi, vânjosul și băiatul, îl apucară de labele din față și-l târâră spre șanț, lăsând în urmă o dâră roșie întreruptă, care se închea în bobite prăfuite. Cum însă proprietarii caselor se împotriviră vehement, să nu le arunce hoitul în dreptul ferestrelor, au fost nevoiți să-l târască departe, dincolo de ultima casă, și acolo să-l azvârle de pe terasamentul săpat cu buldozerul.

Tot acolo au aruncat și lopata, murdară de salivă și sânge.

6

Aza cea oarbă i-a lins rănila de pe coaste și spate, rana groaznică, adâncă, de lângă ureche, a urlat o vreme deasupra lui, ridicându-și spasmodic spre soare capul lipsit de vedere. Apoi s-a depărtat, fără speranța că Ruslan își va reveni vreodată din starea lui de inconștientă.

Totuși și-a revenit. O să pară incredibil că, opintindu-se pe labele dinainte, cu spinarea numai contuzii, cu labele din spate abia-abia greblând pământul, el birui și terasamentul din pietriș, și tot drumul înapoi, până la gară. Așa va părea dacă nu știi cât de îndârjit, concentrat și fără greș se târăște orice creatură lovită de-o nenorocire spre locul unde i-a fost dat cândva să se chinuie mult și să se înzdrăvenească. Probabil, dacă Ruslan ar fi fost conștient, n-ar fi făcut acest lucru. Însă conștiința lui se întunecase și în ea mai rămăsese doar un lucru: ungherul de lângă împrejmuirea de piatră, dintre closet și lada de gunoi, unde biruise atunci otrava.

Arșița de după-amiază îi alungase pe oameni la umbra obloanelor, în răcoarea camerelor cu perdele stropite cu apă. Pe stradă nu era nici țiipenie. Căinii de curte, zăpăciți de căldură, moțăiau în cuști și pe sub pridvoare și nu dădură glas când Ruslan se târa prin dreptul curților, pe trotuarul din scânduri.

Dar, aproape de amurg, după ce s-au săturat de tras la aghioase, aceștia și-au manifestat interesul față de el. Ei l-au și readus în simțiri. Pe lângă tot ce se întâmplase, Ruslan trebuia să mai îndure și această suferință, cea mai umilitoare – trebuia să mai fie hărțuit și de acești Milka și Cernuha, de Buton și Kabâsdoh, pe care cândva îi desconsiderase. Ruslan nu știa cât de mult le rănisese amorul propriu. Nu ținuse cont nici de cea mai ordinară însușire câinească (de altminteri, și explicabilă probabil, pentru aceste mici ființe incapabile să se apere singure și umilite adesea de om), aceea de a ataca cu întreaga haită pe cel doborât, sleit de puteri; cu cât mai mare era cel căzut, cu atât mai mari le sunt zelul și desfătarea.

Ciudat însă, în repetate rânduri, atacurile lor fie că nu se terminau cu nimic, fie că se dovedeau mai slabe decât se temea el, auzindu-le glasurile clocotind de furie. Ceva îi împiedica să se răfuiască cu el. Cineva puternic, care mergea alături, pe partea ochiului orbit – poate Alma sau Baikal, acum nu-i mai putea recunoaște după glas – de fiecare dată le respingea atacurile sau primea o porție asupra sa, iar restul înflăcăării acestor javre se consuma în încăierările dintre ele. Apoi câinii au fost alungați de un trecător inimos. S-au îndepărtat bucuroși și foarte mulțumiți – la urma urmelor, pentru ei era suficient să muște o singură dată – după aceea, se puteau fuduli că nu doar o dată!

Puțin mai târziu, izbutind să treacă de piață, își văzu apărătorul și se gândi că, de bună seamă, ar fi fost mai bine să rămână sub terasament. De droaia de javre înfuriate îl apăraseră Trezorka – același Trezorka mărunțel, cu burta umflată, de la care, ieri, încă ar fi socotit o înjosire să primească ajutor.

Trezorka a fost cu el până la capătul acestui drum. Și când labele dindărăt ale lui Ruslan nu se îndoiră ca să încapă în cotlon, tot Trezorka i-a făcut acest serviciu. Acum, Ruslan era ocrotit din trei părți; dintr-a patra, nădăjduia să se poată apăra singur. Trezorka era liber să plece. Dar el încă stătea acolo, odihnindu-se, tresărind din când în când, violent și cu scâncete, din cauza spaimelor care nu trecuseră și a multelor mușcături. Ar fi vrut să afle ceva la sfârșit și întreba cu ochi triști și muștrători, pesemne următorul lucru: „De ce ai făcut asta, frate?“.

Ruslan își luă rămas-bun de la el, scuturându-și brusc capul – capul care îl îngrozea pe Trezorka, cu un ochi plin de sânge – și acesta înțelese că n-are rost să întrebe, că nici Ruslan nu știa răspunsul. Mai înțelese că trebuie să plece neîntârziat, căci ceea ce se întâmpla acum cu Ruslan era mai înspăimântător și mai important decât tot ce-ar fi vrut el să afle și că acest lucru nu trebuie văzut de nimeni. El plecă, dându-se îndărăt, zbârlit de spaimă și, cotind după ladă, o luă la fugă, cu un urlet pe care nu și-l putea stăpâni.

Uneori, vezi cum aleargă, în întunericul ce se lasă, prin mijlocul străzii un cățelandru, schelălăind convulsiv și înăbușit printre fălcile încleștate, parcă încercând să scape de cineva, deși nu-l fugărește nimeni. Pare că se salvează de sine însuși – dincolo de marginea acelui întuneric, el s-a uitat din imprudență ori din curiozitate acolo unde cel viu nu trebuie să privească și a atins un mister care îl face să înghețe până și în culcușul cel mai călduros. Trezorka ducea cu el doar începutul misterului și deja era condamnat – să nu se încălzească, să nu se atingă de mâncare, să nu răspundă la chemarea stăpânei, ci să se pitească în crăpătura cea mai întunecată și mai dosnică,

cu nasul băgat într-un ungher și cu pleoapele strânse. Dar nici acolo nu se va rupe firul care-l legase de Ruslan, nici acolo nu se va putea ascunde și va îngheța de spaimă, auzindu-și inima care i se umflă și bate tare; el nu știe că bătăile inimii lui coincid cu bătăile altei inimi – și așa va fi mereu, până când acea altă inimă se va opri. Abia atunci se va rupe legătura și-l va lăsa pe el, sleit de puteri, chinuit, să ațipească.

Scâncetul lui Trezorka, stingându-se treptat, n-a fost ultimul sunet care l-a neliniștit pe Ruslan. Mult timp a mai auzit pași și glasuri apropiindu-se, a auzit cum cade cu zgomot capacul lăzii de gunoi, chiar deasupra urechii sale, cum scârțâie și zăngăne o găleată deșertată – de fiecare dată încremenea, ținându-și răsuflarea, dar soarta i-a fost milostivă – n-a fost observat de nimeni. Însă, chiar de l-ar fi observat, ar fi fost luat drept o grămadă cenușie de cârpe sau de gunoi.

Aștepta căderea nopții și, odată cu ea, liniștea și singurătatea – avea nevoie să-și aducă aminte ceva, să-și dea seama ce scăpase din vedere. Condamnat să nu știe ce anume se va mai întâmpla cu el până dimineată, se pregătea totuși, trebuia să se întoarcă undeva – oare nu acolo, în neagra neființă din care se ivise cândva? Și firul vieții lui Ruslan porni încetișor să se deruleze îndărăt.

Zilele i se perindau – aproape identice, precum stâlpii de susținere a sârmei ghimpate, precum șirurile de barăci – gărzile lui, convoaiele, urmărirea și luptele lui; așa și le amintea, colorate în gălbeneală dușmănoasă și, pretutindeni, captivul era el – cu zgardă sau fără zgardă – niciodată liber, niciodată independent. Își dorea acum să se întoarcă la prima bucurie a animalului – la libertatea pe care n-o uită nicicând și cu a cărei

pierdere nu se împacă în veci; grăbi mai departe, mai departe și, în sfârșit, ajunse, răzbătu până la ea, se văzu într-o volieră spațioasă a crescătoriei, văzu țâțele trandafirii cu pete cafenii ale mamei – cățea emerită, medaliată, și pe cei cinci frați și surori, care se bat, se răstoarnă unul pe altul în așternutul moale. Prin plasa care ocupă o latură întreagă se zăresc verdeața vie, nisipul galben și albastrul scânteietor; plasa în sine nu o observaseră și nu-și puneau nici întrebarea ce e cu ea. Dar iată că, din acea parte, se apropiară, deschiseră ușa, tot din plasă, și intră el – stăpânul. A intrat cu un alt om, deja cunoscut de ei – venise des până atunci, cu mâncare pentru mamă, măturase în volieră cu mătura lui neînfricoșătoare. Era prima dată când Ruslan îl vedea pe stăpân – tânăr, puternic, chipeș, în hainele frumoase ale stăpânilor și cu fața lui minunată, divină, cu ochi arzând amenințător, plini ca niște blide de apă tulbure albastră – și pentru prima oară a simțit o frică instinctivă, de care nu-l mântuia nici apropierea mamei.

— Alege unul, a spus omul cu mătura.

Stăpânul, lăsându-se pe vine, s-a uitat îndelung, apoi a întins mâna. Și brusc, cei cinci frați și surori ai lui Ruslan s-au târât spre această mână întinsă, supuși, scâncind jalnic, tremurând de frică și nerăbdare. Mama, înveselită, mândră de ei, îi împungea cu nasul. Și doar el, Ruslan, s-a zbârlit și a început să mârâie, s-a retras într-un colț întunecos al volierei. Era întâia dată în viața lui când mârâia – temându-se de mâinile stăpânului, de degetele lui scurte, acoperite cu perișori rari, roșcați. Iar mâna i-a ocolit pe toți și s-a întins doar spre el și, apucându-l de ceafă, l-a scos la lumină. Fața cumplită s-a apropiat – fața aceea pe care o va adora, iar apoi o va urî – a

surâs satisfăcută, iar el mârâia și se smucea, agitându-și lăbuțele și codița, plin de furie și de frică.

În această situație, avea să-și afle numele – nu cel cu care îl striga mama, deosebindu-l de ceilalți pui ai ei – pentru mama, el era ceva de genul „Îrm“.

— Cum l-ai înregistrat? a întrebat stăpânul.

Omul cu mătura a venit mai aproape, l-a cercetat cu privirea.

— Ruslan.

— Ce-i asta – Ruslan? Așa sunt numiți ăia de vânătoare. Eu i-aș fi spus Jerick. Deși avem deja un Jerry. La naiba, fie și Ruslan. Ai auzit cum te cheamă? Ce te fâțâi? N-ai încredere în nenea?

Cu două degete a căscat botul cățelului și s-a uitat în cerul gurii.

— Parcă e cam fricos, a observat omul cu mătura.

— Tare te mai pricepi tu! a zis stăpânul. E bănuitor, spurcăciunea. Uite cine va sluji. Oho, ce rău e! A și făcut pe el. Și, izbucnind în râs, i-a dat un bobârnac dureros peste burtica încă golașă, și l-a pus pe Ruslan în același colț, separat de ceilalți. Uite, pe acesta să-l mai hrănească puțin. Iar pe ăștia – îneacă-i. Niște lingăi, gunoaie.

Mama nu le-a mai dat atenție și l-a tras spre ea numai pe Ruslan. Cei cinci, respinși, au fost puși într-o găleată și duși de acolo. Au adus alții – străini – înverșunat de lacomi, care trebuiau s-o chinuie cu dinții deja ieșiți – ea i-a acceptat pe toți și i-a lins, uitându-se cu devotament în ochii stăpânului.

De ce nu s-a repezit, n-a sărit să sfâșie? Văzându-se ca în trecut, neajutorat, Ruslan nu putea nici acum să-i înțeleagă seninătatea, fruntea fără cute. Cuprins din nou de groază, s-a năpustit să-și salveze frații și surorile de-un sânge cu el – a

căzut însă, apăsător de laba ei grea. Ce înțelegere exista între mamă și stăpân, ce adevăr lugubru cunoștea ea, încât, cu atâtea supuneri, și-a trimis puii la moarte? Pentru mama unui animal, toți puii ce i se răpesc pleacă doar la moarte, nicăieri altundeva!

Acel adevăr sinistru i se dezvăluise astăzi, când, doborât de o lovitură, i-a văzut pe cei trei care veneau asupra lui, cu fețe schimonosite, când s-a prăvălit rucsacul și când s-a înălțat lopata, iar Sfrijitul a spus: „Termină-l“. Niciodată, niciodată în întunecații ăștia nu s-a potolit ura, ei așteaptă doar ceasul când s-o reverse asupra ta – și doar pentru că îți faci datoria. Aveau dreptate stăpânii – în fiecare din cei care nu fac parte din rândul lor se ascunde un dușman. Însă, și din rândul lor, i-au fost oare prieteni? Numai instructorul singur, devenit mai apoi câine, a fost un prieten cu adevărat, dar ce le-a lătrat el atunci, în noaptea aceea geroasă, în urletul viscolului? „Să plecăm de la ei. Aceștia nu ne sunt frați. Ne sunt dușmani. Toți până la unul – dușmani!“ Deci tot ce s-a întâmplat astăzi ea a prevăzut, căteua înțeleaptă, condamnată ca, pentru zeama primită, să fete și să hrănească pentru Slujbă niște haini și niște bănuitori? De aceea, așadar, nici nu s-a frământat – pentru că știa – celor cinci, care i-au fost luați într-o găleată de tablă, nu li se hărăzise soarta cea mai rea?

...Orice făptură, lovită de nenorocire, se târăște acolo unde a mai trebuit cândva să sufere și să se înzdrăvenească. Dar Ruslan nu se trăsese înapoi din această pricină și nu mai putea fi salvat nici de saliva tămăduitoare a Azei, nici de ierburile amare ori de florile al căror miros îl simțea întotdeauna când i se întâmpla să boalească puțin ori să fie rănit. Animalul rănit trăiește atâtea timp cât vrea el să trăiască – dar, iată, el a simțit că acolo, unde deja se afundă din când în când, nu va fi nici

pivniță, nici bătaie cu cureaua de la zgardă, nici înțepături cu acul ori muștar – nu va fi nimic, nici sunete, nici mirosuri, nici un fel de alarme, ci doar liniște și întuneric – și, pentru întâia oară, își dori să ajungă în acel loc. N-avea de ce să se întoarcă. Nenorocita lui de dragoste – deformată – față de om murise și nu cunoștea o altă dragoste, nu se atașase de altă viață. Zăcând în ungherul lui puturos și plângând cu suspine din pricina durerii, el auzea sirene îndepărtate, țăcănitul garniturilor de tren apropiindu-se, dar nu mai aștepta nimic de la ele. Și vedeniile din trecut, care-i mai răsăreau în minte – plăcute cândva, înseninându-i viața – acum doar îl chinuiau ca un vis urât, rușinos, la trezire. Aflase el aievea destule lucruri despre lumea celor cu două picioare, o lume plină de cruzime și trădare.

E timpul să-l lăsăm pe Ruslan, aceasta fiind acum și singura lui dorință – ca noi toți, cei vinovați față de el, să-l lăsăm, în sfârșit, în pace și să nu ne mai întoarcem niciodată. Toate celelalte lucruri pe care creierul său zdrobit, care de-acum începea să se inflameze, le-ar mai putea născoci, e puțin probabil să fie accesibile înțelegerii noastre și nici nu trebuie să așteptăm vreo iluminare.

Însă așa i-a fost sortit lui Ruslan ca nici măcar în cel din urmă ceas să nu fie părăsit de Slujba sa. Ea l-a chemat chiar și de aici, de la trecerea pe tărâmul celălalt, ca măcar el să-i răspundă. În acest ceas, când a fost trădată de către cei mai credincioși dintre credincioșii ce juraseră să-și dea viața fără rezerve pentru ea, când s-au dezis de ea și s-au dat deoparte miniștri și generali, judecători și călăi, informatori plătiți sau dezinteresați, când înșiși stegarii ei au aruncat în noroi

stindardele terfelite, în acest ceas, aşadar, Slujba căuta sprijin, făcea apel la fidelitatea neţărmurită a unuia singur măcar, iar ostaşul, muribund, a auzit chemarea trâmbiţei de luptă.

I s-a năzărit că s-a întors stăpânul – nu, nu fostul său Fruntaş, ci un altul, care n-avea nici un miros şi purta nişte cizme noi, cu care va fi nevoit să se obişnuiască de-acum încolo. Însă mâna lui, aşezată pe fruntea lui Ruslan, era fermă şi autoritară.

...A ţăcănit carabina, zgarda i-a fost scoasă. Stăpânul a întins mâna, arătând unde-i duşmanul. Ruslan s-a smuls şi a pornit-o ca fulgerul într-acolo, în salturi largi, fără să atingă pământul, puternic, neştiind nici de durere, nici de frică, nici de iubire faţă de careva. Şi, în urmă-i, zbura un cuvânt, unica răsplată pentru el – pentru chinurile şi credinţa lui:

— Atacă, Ruslan!... Atacă!

1963-1965, 1974

Moscova